

LUONNOS

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pakkokeinolain 8 luvun 29 §:n muuttamisesta sekä 21 §:n 3 momentin ja 29 a §:n kumoamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi pakkokeinolain 8 luvun 29 §:ää siten, että tuomioistuimien vahvistaisi päätätä laite-etsinnästä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen laite-etsintää koskevan päätöksen vaatimuksesta tiettyjä erikseen määriteltyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Esityksen tavoitteena on saattaa pakkokeinolain 8 luvun mukainen laite-etsinnästä päättämistä koskeva sääntely EU-oikeuden mukaiseksi ottaen huomioon Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö. Esityksessä ehdotetaan myös pakkokeinolain 8 luvun 21 §:n 3 momentin ja 29 a §:n kumoamista.

Esityksen taustalla on Euroopan unionin tuomioistuimen 4.10.2024 antama tuomio (C-548/21), jonka mukaan toimivaltaisen viranomaisen mahdollisuus saada pääsy matkapuhelimen sisältämiin tietoihin edellyttää asianmukaisesti perusteltuja kiireellisiä tapauksia lukuun ottamatta sitä, että tällaisen mahdollisuuden käyttämisen edellytykseksi on asetettu kansallisessa lainsäädännössä tuomioistuimen tai riippumattoman hallintoelimen suorittama etukäteisvalvonta.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan viimeistään syksyn kevään 2025 aikana.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT.....	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta, nykytila ja sen arviointi	4
1.2 Valmistelu.....	10
1.3 Lausuntopalaute	11
1.3.1 Yleistä.....	11
1.3.2 Lausuntopalautteesta tarkemmin.....	11
2 Tavoitteet	21
3 Ehdotukset ja niiden vaikutukset.....	21
3.1 Keskeiset ehdotukset	21
3.2 Pääasialliset vaikutukset.....	22
3.2.1 Yleistä.....	22
3.2.2 Viranomais- ja taloudelliset vaikutukset.....	23
3.2.3 Tietojärjestelmämuutokset ja vaihtoehdot	25
3.3 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin.....	26
4 Muut toteuttamisvaihtoehdot.....	27
4.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	27
4.1.1 Tuomioistuimien vahvistamiseen oikeutetun virkamiehen laite-	
etsintäpäättökseen tietyt erikseen säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta	27
4.1.2 Syyttäjä toimisi vahvistavana viranomaisena.....	27
4.1.3 Suostumukseen perustuva laite-etsintä	28
4.1.4 Tuomioistuimen etukäteisluvasta poikkeaminen silloin, kun laite ei sisällä	
arkaluonteisia tietoja	29
4.2 Ulkomaiden lainsäädäntö.....	29
4.2.1 Ruotsi.....	29
4.2.2 Muut jäsenvaltiot.....	30
5 Säännöskohtaiset perustelut	30
6 Lakia alemman asteinen sääntely	3635
7 Voimaantulo.....	3736
8 Suhde talousarvioesitykseen	37
9 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	3837
LAKIEHDOTUS.....	4544
pakkokeinolain 8 luvun 29 §:n muuttamisesta sekä 21 §:n 3 momentin ja 29 a §:n	
kumoamisesta	4544
LIITE	4847
RINNAKKAISTEKSTI.....	4847
pakkokeinolain 8 luvun 29 §:n muuttamisesta sekä 21 §:n 3 momentin ja 29 a §:n	
kumoamisesta	4847
LIITE ASETUSLUONNOS	5251
vangitsemisasioiden ja muiden kiireellisten asioiden käsittelystä käräjäoikeuksissa	
eräissä tapauksissa annetun oikeusministeriön asetuksen 1 ja 2 §:n muuttamisesta	5251
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT.....	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3

1.1 Tausta, nykytila ja sen arviointi	3
1.2 Valmistelu ja lausuntopalaute	9
2 Tavoitteet	9
3 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	9
3.1 Keskeiset ehdotukset	9
3.2 Pääasialliset vaikutukset	9
3.2.1 Yleistä	9
3.2.2 Viranomais- ja taloudelliset vaikutukset	10
3.2.3 Tietojärjestelmämuutokset ja vaihtoehdot	11
4 Muut toteuttamisvaihtoehdot	13
4.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	13
4.1.1 Syyttäjä toimisi vahvistavana viranomaisena	13
4.1.2 Suostumukseen perustuva laite-etsintä	14
4.1.3 Tuomioistuimen etukäteisvahvistuksesta poikkeaminen silloin, kun laite ei sisällä arkaluonteisia tietoja	15
4.2 Ulkomaiden lainsäädäntö	15
4.2.1 Ruotsi	15
4.2.2 Muut jäsenvaltiot	15
5 Säännöskohtaiset perustelut	16
6 Lakia alemman asteinen sääntely	18
7 Voimaantulo	19
8 Suhde talousarvioesitykseen	19
9 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys	19
LAKIEHDOTUS	21
pakkokeinolain 8 luvun 29 §:n muuttamisesta	21
LIITE	23
RINNAKKAISTEKSTI	23
pakkokeinolain 8 luvun 29 §:n muuttamisesta	23
LIITE ASETUSLUONNOS	25
vangitsemisasioiden ja muiden kiireellisten asioiden käsittelystä käräjäoikeuksissa eräissä tapauksissa annetun oikeusministeriön asetuksen 1 ja 2 §:n muuttamisesta	25

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta, nykytila ja sen arviointi

Euroopan unionin tuomioistuin on 4.10.2024 antanut asiassa C-548/21 *CG v. Bezirkshauptmannschaft Landeck* tuomion (jäljempänä *LE-tuomio*) liittyen toimivaltaisen viranomaisen mahdollisuuteen saada pääsy matkapuhelimen sisältämiin tietoihin rikosten torjuntaa, tutkintaa, selvittämistä ja syyteharkintaa varten.

Tuomioistuimen arvioitavana on ollut, onko luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäättöksen 2008/977/YOS kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/680 (jäljempänä *rikosasoiden tietosuojadirektiivi*) 4 artiklan 1 kohdan c alakohta, luettuna yhdessä perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklan sekä 52 artiklan 1 kohdan valossa, esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa toimivaltaisille viranomaisille annetaan mahdollisuus saada pääsy matkapuhelimen sisältämiin tietoihin yleisesti rikosten torjuntaa, tutkintaa, selvittämistä ja syyteharkintaa varten ja jossa tällaisen mahdollisuuden käyttämisen edellytykseksi ei ole asetettu tuomioistuimen tai riippumattoman hallintoelimen etukäteisvalvontaa (kohta 81).

Tuomiossaan tuomioistuin on todennut, että toimivaltaisen viranomaisen mahdollisuus saada pääsy matkapuhelimen sisältämiin tietoihin edellä esitetyissä käyttötarkoituksissa edellyttää asianmukaisesti perusteltuja kiireellisiä tapauksia lukuun ottamatta sitä, että tällaisen mahdollisuuden käyttämisen edellytykseksi on asetettu kansallisessa lainsäädännössä tuomioistuimen tai riippumattoman hallintoelimen suorittama etukäteisvalvonta.

Pakkokeinolain (806/2011, jäljempänä myös *PKL*) 8 luvussa säädetään etsinnästä. Luvun 29 §:n mukaan laite-etsinnästä päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies ja 15 §:n 3 momentissa tarkoitettussa kiireellisessä tilanteessa poliisimies noudattaen soveltuvin osin 16 §:ssä säädettyä. Jos kysymys on luvun 1 §:n 3 momentissa tarkoitetuista tiedoista, noudatetaan soveltuvin osin erityistä kotietsintää koskevia 15 §:n 1 ja 2 momenttia ja 17 §:ää.

Lähtökohtaisesti laite-etsinnästä päättää siten pidättämiseen oikeutettu virkamies. Pidättämiseen oikeutettuja virkamiehiä ovat pakkokeinolain 2 luvun 9 §:n mukaisesti tietyt säännöksessä yksilöidyt virkanimikesidonnaiset virkamiehet esitutkintaviranomaisissa sekä syyttäjä. Pidättämiseen oikeutetuista puolustusvoimien virkamiehistä säädetään erikseen. Kiireellisessä tilanteessa päätöksen laite-etsinnästä voi tehdä puolestaan poliisimies.

PKL 8:29:ssä on huomioitu erikseen 8 luvun 1 §:n 3 momentissa tarkoitettuja tietoja koskevat tilanteet. Kyse on tiedoista, joista on oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 17 luvun 10–14, 16, 20 tai 21 §:n mukaan velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta ja joihin ei saa pakkokeinolain 7 luvun 3 §:n nojalla kohdistaa takavarikkoa tai asiakirjan jäljentämistä. Mikäli etsinnän kohteeksi on syytä olettaa joutuvan tällaista hyödyntämiskiellon piiriin lukeutuvaa tietoa, sovelletaan erityistä kotietsintää koskevaa sääntelyä. Pakkokeinolain 8 luvun 15 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään, että erityisestä kotietsinnästä ja etsintävaltuutetun määräämisestä päättää tuomioistuin. Tästä poiketen, jos yleisessä kotietsinnässä tai paikanetsinnässä ilmenee, että etsintä kohdistuu 1 §:n 3 momentissa tarkoitettuun tietoon, tai jos erityinen kotietsintä on välttämätöntä toimittaa kiireellisesti, erityisten kotietsinnän toimittamisesta ja

etsintävaltuutetun määräämisestä päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Kun kyse on 1 §:n 3 momentin mukaisista hyödyntämiskiellon piiriin kuuluvista tiedoista, päätöksen laite-etsinnästä tekee tilannekohtaisesti joko tuomioistuimien tai pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Laite-etsintä voidaan toimittaa itsenäisenä pakkokeinona taikka paikkaan kohdistuvan etsinnän, kuten kotietsinnän, yhteydessä. Pakkokeinolain 8 luvun 21 §:n 3 momentissa säädetään, että päätös paikkaan kohdistuvan etsinnän toimittamisesta saadaan tietyin rajoituksin ulottaa koskemaan myös etsinnän toimittamispaikassa olevaa teknistä laitetta tai tietojärjestelmää. Pakkokeinolain 8 luvun 28 §:n mukaan tällaisessa tilanteessa sovellettavaksi tulevat paikkaan kohdistuvan etsinnän toimittamista koskevat säännökset. Käytännön syistä laite-etsintä toimitetaan kuitenkin useimmiten poliisin tiloissa.

Voimassa olevan sääntelyn mukaisesti laite-etsinnän toimittaminen ei lähtökohtaisesti edellytä rikoksen tutkinnasta erillisen oikeusviranomaisen, kuten tuomioistuimen, etukäteiskontrollia. Lailla pakkokeinolain muuttamisesta (452/2023) pakkokeinolain 8 lukuun lisättiin uusi 29 a § laite-etsinnän saattamisesta tuomioistuimen tutkittavaksi. — Kyse on tuomioistuimen jälkikäteisestä kontrollista. Säännöksen mukaan, jos laite-etsintä on toimitettu kotietsinnän tai 18 §:n 4 momentissa tarkoitettujen paikanetsinnän yhteydessä taikka on syytä olettaa, että etsinnän kohteeksi on joutunut 1 §:n 3 momentissa tarkoitettua tietoa, tuomioistuimen on laitteen haltijan tai muun laitteeseen oikeutetun henkilön vaatimuksesta todettava, ovatko laite-etsinnän toimittamisen edellytykset olleet olemassa tai onko etsinnöissä menetelty 22 §:ssä edellytetyllä tavalla ja noudatettu soveltuvien osin 5 ja 6 §:n säännöksiä. Vaatimuksen pakkokeinon laillisuuden saattamisesta tuomioistuimen tutkittavaksi voi tehdä nykysääntelyn perusteella laitteen haltija tai muutoin siihen oikeutettu henkilö. Esitutkintaviranomaiset eivät voi puolestaan saattaa laite-etsintää tuomioistuimen jälkikäteisvalvontaan sääntelyn puitteissa.

Euroopan unionin tuomioistuin on LE-tuomion 92, 94 ja 102 kohdissa todennut, että pääsy matkapuhelimen sisältöön voi kattaa liikenne- ja sijaintitietojen lisäksi myös valokuvia, internetin selaushistorian sekä puhelimella käydyn viestinnän sisällön. Ei voida poissulkea mahdollisuutta, että matkapuhelimen sisältämiin tietoihin voisi sisältyä myös erityisen arkaluonteisia tietoja. Toimivaltaisten viranomaisen pääsyn henkilötietoihin on katsottu aiheuttavan vaaran vakavasta tai jopa erityisen vakavasta puuttumisesta rekisteröidyn perusoikeuksiin.

Pakkokeinolain 8 luvun 20 § sisältää laite-etsinnän määritelmän. Laite-etsinnällä tarkoitetaan tietokoneessa, telepäätelaitteessa tai muussa vastaavassa teknisessä laitteessa tai tietojärjestelmässä etsinnän toimittamishetkellä olevaan tietosisältöön kohdistettavaa etsintää. Säännöksen 2 momentin mukaisesti laite-etsintää ei saa kohdistaa sellaiseen luottamukselliseen viestiin, jota koskevasta telekuuntelusta, televalvonnasta ja teknisestä tarkkailusta säädetään salaisia pakkokeinoja koskevassa 10 luvussa. Laite-etsinnällä hankittavien tietojen soveltamisalan ulkopuolelle on siten rajattu tietyillä telepakkokeinoilla hankittavat tiedot. Kun Euroopan unionin tuomioistuimen LE-tuomiossa on viitattu mahdollisuuteen saada pääsy matkapuhelimen sisältämiin tietoihin, ei pakkokeinolain edellä mainitun rajauksen mukaisesti tällainen yleinen pääsy kaikkiin telepäätelaitteen sisältämiin tietoihin ole kuitenkaan mahdollista. On tosin huomioitava, että vaikkakin laite-etsinnällä hankittavat tiedot ovat rajatut, ei laite-etsintä ole perusoikeuksien suojan kannalta merkityksellisen pakkokeino, vaan se voi kohdistua esimerkiksi laitteessa olevaan luottamukselliseen viestiin, ja sen yhteydessä voi ilmetä muita tietoja henkilön yksityiselämästä (HE 217/2022, s. 32). Laite-etsintä voi kohdistua myös sellaiseen laitteeseen, joka ei sisällä yksityiselämän kunnioittamisen tai henkilötietojen suojan kannalta erityisiä tietoja.

Yleisesti on myös huomioitava, että laite-etsinnän merkitys ja vaikutus pakkokeinona on muuttunut sen säätämisaikakohdasta ottaen huomioon teknologinen kehitys ja sen myötä myös toimintaympäristön muutos. Lähtökohtaisesti nykyään laitteet, erityisesti matkapuhelimet, sisältävät mahdollisesti laaja-alaisestikin tietoja henkilön yksityiselämästään liittyen.

LE-tuomion 96 kohdan mukaan tutkinnan kohteena olevan rikoksen vakavuus on yksi keskeisistä tekijöistä tutkittaessa henkilön perusoikeuksiin kohdistuvan puuttumisen oikeasuhteisuutta, joka aiheutuu pääsystä matkapuhelimen sisältämiin henkilötietoihin. Tuomiossa ei kuitenkaan edellytetä laite-etsinnän rajautumista vain vakaviin rikoksiin ottaen huomioon riski rikosten rankaisemattomuudesta (kohta 97). Kohdassa 102 tuomioistuin toteaa, että sen varmistamiseksi, että kussakin tapauksessa noudatetaan suhteellisuusperiaatetta punnitsemalla kaikkia asiassa merkityksellisiä seikkoja, on olennaisen tärkeää edellyttää joko tuomioistuimen tai riippumattoman hallintoelimen suorittamaa etukäteisvalvontaa. Tuomioistuimen tai elimen on tuomion 103 kohdan mukaisesti varmistettava oikeudenmukainen tasapaino rikollisuuden torjunnan yhteydessä suoritettavan tutkinnan tarpeisiin liittyvien intressien sekä toisaalta henkilöiden yksityiselämää ja henkilötietojen suojaa koskevien perusoikeuksien välillä.

Pakkokeinolain 1 luvussa säädetään yleisistä periaatteista, kuten suhteellisuusperiaatteesta ja vähimmän haitan periaatteesta. PKL 1:2:n mukaan pakkokeinoja saadaan käyttää vain, jos pakkokeinon käyttöä voidaan pitää puolustettavana ottaen huomioon tutkittavana olevan rikoksen törkeys, rikoksen selvittämisen tärkeys sekä rikoksesta epäillylle tai muille pakkokeinon käytöstä aiheutuva oikeuksien loukkaaminen ja muut asiaan vaikuttavat seikat. PKL 1:3:n mukaan pakkokeinon käytöllä ei kenenkään oikeuksiin saa puuttua enempää kuin on välttämätöntä käytön tarkoituksen saavuttamiseksi, ja pakkokeinon käytöllä ei saa aiheuttaa kenellekään tarpeettomasti vahinkoa tai haittaa.

PKL 8:21:n mukaisesti laite-etsintä saadaan toimittaa, jos on syytä epäillä, että on tehty rikos, josta säädetty rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta, tai selvittävänä ovat yhteisösakon tuomitsemiseen liittyvät seikat, ja etsinnässä voidaan olettaa löytyvän tutkittavana olevaan rikokseen liittyvä takavarikoitava asiakirja tai tieto taikka jäljennettävä asiakirja. Laite-etsintä voidaan toimittaa myös laitteen palauttamiseksi siihen oikeutetulle, jos on syytä olettaa, että se on rikoksella viety. Laite-etsintää ei ole rajattu yksinomaan erityisen vakaviin rikoksiin, vaan sitä voidaan hyödyntää varsin laaja-alaisesti eri rikosten selvittämisessä. Laite-etsinnän edellytyksiä arvioitaessa on kuitenkin otettava huomioon muun ohella PKL 1:2:ssä säädetty suhteellisuusperiaate. Suomessa tuomioistuimen etukäteisvalvonnan piiriin kuuluvia pakkokeinoja ovat tietyin poikkeuksin muun muassa erityinen kotietsintä ja telepakkokeinoihin lukeutuvat telekuuntelu, televalvonta sekä tekninen tarkkailu. Sanottujen telepakkokeinojen käyttö on rajattu tyypillisesti rikosnimiketasolla tai rikoksen vakavuuden perusteella.

Tuomioistuin ei ole määritellyt LE-tuomiossa, mitä se tarkoittaa riippumattomalla hallinnollisella elimellä. Kokonaisuuden kannalta on huomioitava Euroopan unionin tuomioistuimen *Prokuratuur*-tuomio (C-746/18), johon ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on viitannut lyhyesti (tuomio C-548/21, kohta 28). *Prokuratuur*-tuomiossa syyttäväviranomaista, jonka tehtävänä on johtaa esitutkintamenettelyä ja tarvittaessa ajaa virallista syytettä myöhemmässä oikeudenkäynnissä, ei pidetty riippumattomana hallintoelimenä, joka olisi voinut päättää tietojen hankkimista koskevasta etukäteisluvasta (tuomio C-746/18, kohdat 51, 54–59 ja tuomiolauselman kohta 2).

Euroopan unionin tuomioistuin ei ole LE-tuomiossaan ottanut kantaa, millainen merkitys *Prokuratuur* -tuomiolla on ollut nyt käsillä olleen tilanteen kannalta. On myös huomioitava, että sanottu tuomio on koskenut lähtökohtaisesti erilaista tilannetta, eikä syyttäväviranomaisen

mahdollinen asema riippumattomana hallintoelimenä laite-etsintää koskevassa etukäteisvalvonnassa ole siten tuomioiden perusteella tulkinnallisesti selvä. Koska tuomioistuimen LE-tuomio ei ole selvä syyttäjän riippumattomuutta koskevan vaatimuksen suhteen, mahdollista olisi tulkita ratkaisua siten, että tuomioistuin ei ole sulkenut pois syyttäjän mahdollisuutta antaa etukäteislupaa laite-etsinnälle, mikäli kuitenkin varmistetaan oikeudenmukainen tasapaino rikollisuuden torjunnan yhteydessä suoritettavan tutkinnan tarpeisiin liittyvien intressien sekä toisaalta henkilöiden yksityiselämää ja henkilötietojen suojaa koskevien perusoikeuksien välillä. Toisaalta mahdollista on myös tulkita tuomioistuimen oikeuskäytäntöä siten, että syyttäjä ei nimenomaisesti täyttäisi *Prokuratuur*-tuomiossa asetettua riippumattomuutta koskevaa vaatimusta (kohdat 51, 54–59) myöskään suhteessa LE-tuomion tilanteisiin.

Arvioitaessa syyttäjän rikoksen tutkinnasta riippumatonta asemaa on otettava huomioon muun ohella syyttäjän asema suomalaisessa esitutkintajärjestelmässä. Esitutkintalain (805/2011, jäljempänä myös *ETL*) 2:2:n mukaan esitutkintaa johtaa esitutkintaviranomainen (pidättämiseen oikeutettu virkamies) ja syyttäjä toimii tutkinnanjohtajana vain niin sanotuissa poliisirikostutkinnoissa. Lisäksi *ETL*:n 5:3:ssä säädetään yhteistyövelvollisuudesta ja sen 2 momentin mukaan syyttäjän on tarvittavassa määrin osallistuttava esitutkintaan sen varmistamiseksi, että asia selvitetään 1 luvun 2 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Toisaalta *ETL* 5:2.1:n mukaan esitutkintaviranomaisen on syyttäjän pyynnöstä toimitettava esitutkinta tai suoritettava esitutkintatoimenpide, ja esitutkintaviranomaisen on muutenkin noudatettava syyttäjän määräyksiä, joilla pyritään turvaamaan asian selvittäminen 1 luvun 2 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Suomessa syyttäjälaitosta ei ole järjestetty sillä tavoin hierarkkisesti, että ylempi syyttäjä voisi antaa määräyksiä tai ohjeita ratkaisua varten, vaan syyttäjällä on itsenäinen ja riippumaton syyteharkintavalta. Syyttäjälaitoksesta annetun lain (32/2019) 2 luvun 10 §:n mukaan syyttäjällä on itsenäinen ja riippumaton syyteharkintavalta, ja syyttäjä tekee itsenäisesti ja riippumattomasti päätösvaltaansa kuuluvat, rikosoikeudellisen vastuun toteuttamista koskevat ratkaisut käsiteltävänä olevassa rikosasiassa. Lain 2:9:n mukaan syyttäjän tehtävänä on huolehtia rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisesta hänen käsiteltävänä olevassa asiassa tasapuolisesti, joutuisasti ja taloudellisesti asianosaisten oikeusturvan ja yleisen edun edellyttämällä tavalla. Toisaalta lain 2:11.2:n mukaan valtakunnansyyttäjä voi ottaa itse ratkaistavakseen alaiselleen syyttäjälle kuuluvan asian tai määrätä alaisensa syyttäjän ajamaan syytettyä, jonka nostamisesta hän on päättänyt. Valtakunnansyyttäjä voi myös määrätä asian alaisensa syyttäjän syyteharkintaan.

Edellä selostetun Euroopan unionin tuomioistuimen LE-tuomion suhteen on mahdollista tulkita, että syyttäjän asema ja rooli Suomen järjestelmän mukaisesti rikostutkinnoissa täyttäisi Euroopan unionin tuomioistuimen *Prokuratuur*-tuomiossa asettamat edellytykset riippumattomalle hallintoviranomaiselle. Edellä mainitusti *Prokuratuur*-tuomion tuomiolauselmassa tuomioistuin vaikuttaisi painottavan syyttäjän asemaa esitutkinnan johtajana ottaen kuitenkin huomioon syytteen ajamisen myöhemmässä oikeudenkäynnissä. Yhtäältä huomioiden muun muassa *Prokuratuur*-tuomion 54 kohta mahdollista on tulkita, että syyttäjä ei objektiivisuusvelvollisuudestaan huolimatta ”toisaalta ole neutraalissa asemassa rikosprosessin asianosaisiin nähden”, koska oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997, jäljempänä myös *ROL*) 1 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan syyttäjän tehtävänä on nostaa rikoksesta syyte ja ajaa sitä.

Euroopan unionin tuomioistuimen LE-tuomio vaikuttaisi joka tapauksessa edellyttävän pakkokeinolain laite-etsintää koskevan sääntelyn muuttamisesta siltä osin, että perusteltuja kiireellisiä tapauksia lukuun ottamatta laite-etsinnan toimittaminen edellyttäisi jatkossa tuomioistuimen tai muun riippumattoman hallintoelimen etukäteisesti antamaa lupaa. Edellä

mainitusti yhtäältä selvää ei ole, miten tuomioistuimen aikaisempi oikeuskäytäntö vaikuttaa nyt käsiteltävänä olevaan asiaan muun ohella syyttäjän riippumattomuutta koskevien vaatimusten kannalta, ja toisaalta epäselvää on myös, kuinka nimenomaisesti Suomen järjestelmän mukainen syyttäjän asema ja rooli esitutkinnassa suhteutuu tuomioistuimen oikeuskäytäntöön.

Edellä selostetuin perustein olisi mahdollista ~~olisi~~ arvioida, että Suomen järjestelmän mukaisesti syyttäjä ei suoraan osallistu rikostutkinnan suorittamiseen ja toisaalta on neutraalissa asemassa rikosprosessin asianosaisiin nähden (ks. tarkemmin jakso 4.1 muista toteuttamisvaihtoehdoista). Esimerkiksi PKL 8:29:n mukaisesta laite-etsinnästä voisi päättää muu syyttäjä kuin se, joka mahdollisesti ajaisi virallista syytettä myöhemmässä oikeudenkäynnissä. Kuten *Prokuratuur-tuomiota* edeltävässä julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksessa todetaan, tällaisessa tilanteessa syyttäjää ei rasittaisi tutkintaan ja kyseisen menettelyn viralliseen syytteeseen liittyvät intressit eikä sitä voitaisi moittia siitä, että se antaa etusijan tutkintaan liittyville intresseille kyseessä olevien henkilöiden henkilötietojen suojaan liittyvien intressien kustannuksella (kohta 126). Lisäksi ottaen huomioon PKL 8:29a:n mukainen jälkikäteinen oikeussuojakeino tuomioistuimessa, voidaan katsoa laite-etsinnän kohdehenkilön oikeus tehokkaaseen oikeussuojaan turvatus riittävällä tavalla varmistuen täten myös oikeuden oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

Mainittu vaihtoehtoinen toteuttamistapa on kuitenkin tulkinnanvarainen. Täten esityksessä on katsottu perustellummaksi vaihtoehdoksi se, että pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tekemä laite-etsintäpäättös edellyttäisi tuomioistuimen etukäteisvahvistuksen etukäteisluvan. Esityksessä ehdotetaan, että ~~muutettaisiin~~ PKL 8:29:ää muutettaisiin siten, että tuomioistuin päättäisi laite-etsinnästä päättäisi pidättämiseen oikeutettu-oikeutetun virkamies virkamiehen vaatimuksesta, mutta päätös edellyttäisi tuomioistuimen etukäteisvahvistuksen tiettyjä erikseen säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Esimerkiksi välttämättömissä kiireellisissä kiireellisissä tilanteissa riittäväksi on katsottu tuomioistuimen jälkikäteinen vahvistaminen lupa.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan kumottavaksi PKL 8:21:n 3 momentti. Kyseisen 3 momentin mukaan päätös paikkaan kohdistuvan etsinnän toimittamisesta saadaan ulottaa koskemaan myös etsinnän toimittamispaikassa olevaa teknistä laitetta tai tietojärjestelmää, jos kyseessä ei ole paikkaan kohdistuva etsintä henkilön löytämiseksi. PKL 8:15.3:n mukaan poliisimies voi ilman pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöstä toimittaa yleisen kotietsinnän ja paikanetsinnän myös silloin, kun etsinnän välitön toimittaminen on asian kiireellisyyden vuoksi välttämätöntä. Näin ollen myös poliisimies voi PKL 8:21.3:n mukaisesti toimittaa omalla päätöksellään laite-etsinnän. Koska esityksen ehdotuksen mukaan jatkossa vain pidättämiseen oikeutettu virkamies voisi päättää välttämättömissä kiiretilanteissa laite-etsinnän toimittamisesta, perustelluksi on arvioitu kumota PKL 8:21.3.

LE-tuomiossaan tuomioistuin on muistuttanut, että rajoituksia, jotka rikosasioiden tietosuojadirektiivissä sallitaan ottaa käyttöön perusoikeuskirjan 8 artiklassa määrättyyn henkilötietojen suojaa koskevaan oikeuteen sekä perusoikeuskirjan 7 artiklassa suojattuun yksityis- ja perhe-elämän kunnioittamista koskevaan oikeuteen, on tulkittava perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan vaatimusten mukaisesti, ja näihin vaatimuksiin kuuluu suhteellisuusperiaatteen noudattaminen. Nämä perusoikeudet eivät ole ehdottomia oikeuksia, vaan ne on suhteutettava niiden tehtävään yhteiskunnassa ja saatettava tasapainoon muiden perusoikeuksien kanssa. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan mukaan näiden perusoikeuksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten perusoikeuksien keskeistä sisältöä kunnioittaen ja suhteellisuusperiaatetta noudattaen. Viimeksi mainitun periaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan tehdä ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia. Rajoitukset on toteutettava täysin

välttämättömän rajoissa, ja kyseessä olevat rajoitukset sisältävässä säännöstössä on säädettävä selvistä ja täsmällisistä näiden rajoitusten laajuutta ja soveltamista koskevista säännöistä. Tuomioistuin on LE-tuomiossa todennut, että laite-etsintään liittyvän käsittelyn osalta, perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa taattujen perusoikeuksien käyttämisen rajoittamisen oikeasuhteisuus edellyttää kaikkien yksittäistapauksen merkityksellisten seikkojen punnintaa.

Tuomioistuin on LE-tuomiossa tältä osin pitänyt merkityksellisenä sitä, että kyseisessä asiassa jäsenvaltion lainsäädännössä on sallittu se, että toimivaltaiset poliisiviranomaiset saavat pääsyn matkapuhelimen sisältämiin tietoihin ilman etukäteen annettua lupaa. Tuomioistuin toteaa, että kyseessä olevan matkapuhelimen sisällöstä ja näiden poliisiviranomaisten tekemistä valinnoista riippuen tällainen pääsy voi kattaa liikenne- ja sijaintitietojen lisäksi myös valokuvat ja tämän puhelimen internetin selaushistorian tai jopa osan kyseisellä puhelimella käydyin viestinnän sisällöstä erityisesti silloin, kun tarkastellaan siinä säilytettyjä viestejä. Pääsy tällaisten tietojen kokonaisuuteen voi tuomioistuimen mukaan mahdollistaa hyvin tarkkojen päätelmien tekemisen rekisteröidyn yksityiselämästä, kuten hänen päivittäisistä tottumuksistaan, vakituista tai tilapäisistä oleskelupaikoistaan, päivittäisistä tai muista liikkumisistaan, suorittamistaan toimista ja sosiaalisista suhteistaan sekä sosiaalisista piireistä, joissa tämä henkilö liikkuu. Tuomioistuin toteaa lisäksi, ettei tällaisessa tilanteessa voida myöskään sulkea pois sitä, että matkapuhelimen sisältämiin tietoihin voi sisältyä erityisen arkaluonteisia tietoja, kuten henkilötietoja, joista ilmenee rotu tai etninen alkuperä, poliittisia mielipiteitä tai uskonnollinen tai filosofinen vakaumus, ja että niiden arkaluonteisuus oikeuttaa direktiivin 2016/680 10 artiklassa niiden osalta edellytettävyn erityissuojaan, joka koskee myös tietoja, joista selviää epäsuorasti älyllisen päättelyn tai vertailun perusteella tämän luonteisia tietoja. Tuomioistuimen mukaan perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa taattuihin perusoikeuksiin kohdistuvaa puuttumista, johon pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen lainsäädännön soveltaminen voi johtaa, on näin ollen pidettävä vakavana tai jopa erityisen vakavana.

Euroopan unionin tuomioistuimen LE-tuomion vaatimus tuomioistuimen tai riippumattoman hallintoelimen etukäteisvalvonnasta koskee sellaista käsittelyä, jossa perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa taattuihin perusoikeuksiin kohdistuvaa puuttumista voidaan pitää vakavana tai jopa erityisen vakavana. Tuomioistuimen mukaan rajoituksen vakavuus riippuu niiden tietojen luonteesta ja arkaluonteisuudesta, joihin toimivaltaiset poliisiviranomaiset voivat saada pääsyn, huomioiden lisäksi rajoituksella tavoitellun yleisen edun mukaisen tavoitteen merkitys sekä matkapuhelimen omistajan yhteys kyseessä olevaan rikokseen tai kyseisten tietojen merkityksellisyys tosiseikkojen toteamisen kannalta.

Tuomioistuin on LE-tuomiossa arvioinut asiaa nimenomaan matkapuhelimen sisältämien tietojen osalta ja katsonut, että matkapuhelinten sisältämiin tietoihin voi sisältyä erityisen arkaluonteisia tietoja ja sen sisältämien tietojen kokonaisuus voi mahdollistaa hyvin tarkkojen päätelmien tekemisen henkilön yksityiselämästä. Esimerkiksi talousrikos-, ympäristörikos- tai työrikostutkinnassa voi olla tarve suorittaa ~~myös~~-laite-etsintää ~~myös~~ sellaisiin laitteisiin, jotka eivät oletettavasti sisällä arkaluonteisia henkilötietoja tai ~~sisältävän sisällä~~ sellaista tietoa, joka mahdollistaisi tarkkojen päätelmien tekemistä henkilön yksityiselämästä. Tällaiseen käsittelyyn ei arvion mukaan liity Euroopan unionin tuomioistuimen LE-tuomiossa tarkoittamaa vakavaa tai jopa erityisen vakavaa puuttumista perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa taattuihin perusoikeuksiin.

Täten esityksessä ~~on arvioitu tarkoituksenmukaiseksi perustelluksi on arvioitu~~ jättää tuomioistuimen ~~vahvistuksen etukäteisvalvonnan~~ piirin ulkopuolelle sellaiset laite-~~etsintää etsinnät koskevat päätökset~~ liittyen laitteita, jotka eivät sisällä arkaluonteisia henkilötietoja tai muutoinkaan sellaisia tietoja, jotka voisivat mahdollistaa hyvin tarkkojen päätelmien tekemisen rekisteröidyn yksityiselämästä, kuten hänen päivittäisistä tottumuksistaan, vakituista tai

tilapäisistä oleskelupaikoistaan, päivittäisistä tai muista liikkumisistaan, suorittamistaan toimista ja sosiaalisista suhteistaan sekä sosiaalisista piireistä, joissa tämä henkilö liikkuu.

Lisäksi oikeasuhtaiseksi on arvioitu jättää tuomioistuimen etukäteisen ~~vahvistuksen~~ valvonnan piirin ulkopuolelle sellaiset tilanteet, joissa kyse on laitteen palauttamisesta siihen oikeutetulle, jos on syytä olettaa, että se on rikoksella joltakulta viety (PKL 8:21.2). Myöskään tällaiseen käsittelyyn ei liittyisi Euroopan unionin tuomioistuimen LE-tuomiossa tarkoittamaa vakavaa tai jopa erityisen vakavaa puuttumista perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa taattuihin perusoikeuksiin, sillä PKL 8:21.2:n mukaisissa tilanteissa laitteen tietosisältöä tarkasteltaisiin hyvin rajatusti ja vain siltä osin, että laitteen oikea omistaja saadaan selville. Laite-etsintä päätettäisiin ja laitteesta mahdollisesti saadut tiedot hävitettäisiin välittömästi, kun laitteen omistaja olisi varmistunut.

Edelleen oikeasuhtaiseksi on arvioitu jättää tuomioistuimen etukäteisvalvonnan piirin ulkopuolelle tilanteet, joissa laitteen haltija tai muu siihen oikeutettu henkilö vapaaehtoisesti suostuu laite-etsinnän toimittamiseen. Suostumuksessa olisi tällöin kyse siitä, että henkilö suostuu tuomioistuimen etukäteisvalvonnasta poikkeamiseen eli että laite-etsintä toimitettaisiin pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksellä. Tuomioistuimen etukäteisvalvonnasta poikkeamiseen liittyen suostumustilanteet ovat tarpeellisia esimerkiksi laite-etsintää koskevan menettelyn joutuisuuden mahdollistamiseksi. Suostumukseen perustuvalla poikkeamismahdollisuudella voisi olla muun ohella kohdehenkilön kannalta merkitystä, koska laite-etsinnän nopea toimittaminen tarkoittaisi myös laitteen palautumista henkilölle nopeammin tai esimerkiksi syyttömyyttä tukevan näytön esiin tuomista. Lisäksi poikkeusmahdollisuudella olisi viranomaisten resurssien kannalta vähentävä vaikutus.

Esityksessä myös ehdotetaan, että voimassa oleva PKL 8:29a laite-etsinnän saattamisesta tuomioistuimen tutkittavaksi kumotaan. Koska esityksessä ehdotetaan, että laite-etsinnän toimittaminen pääsääntöisesti kuuluisi tuomioistuimen etukäteisvalvonnan piiriin, perusteltua ei olisi erikseen olla tämän lisäksi erillistä muutoksenhakuoikeutta. Esityksen muutosehdotuksen lähtökohtana siten on tuomioistuimen etukäteisvalvonta ja laitteen haltijan tai muun siihen oikeutetun henkilön perusoikeuksien turvaamisen parantaminen. Tarpeelliseksi on kuitenkin katsottu tuomioistuinkäsittelyn mahdollistaminen ja erillinen muutoksenhakuoikeus niissä tilanteissa, kun laite-etsinnän toimittaminen perustuu vain pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksen erikseen säädettyissä poikkeustilanteissa. Koska näissä tilanteissa laite-etsinnän toimittaminen ei perustuisi tuomioistuimen ennakkovalvontaan, tarpeellista on varmistaa perusoikeuksien turvaamisen toteutuminen tuomioistuimen jälkikäteisvalvonnan turvin. Lisäksi 29 a §:n kumoamisen johdosta esityksessä ehdotetaan erillistä siirtymäsäännöstä.

1.2 Valmistelu ~~ja lausuntopalaute~~

Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä. Valmistelussa ~~on~~ ~~jouduttiin~~ poikkeamaan tavanomaisesta lausuntomenettelystä esityksen kiireellisyyden vuoksi. Kiireellisyys johtuu Euroopan unionin tuomioistuimen 4.10.2024 antamasta tuomiosta C-548/21 *CG v. Bezirkshauptmannschaft Landeck*. Tuomion myötä laite-etsintää koskevien päätösten tekemisen tila on jäänyt epäselväksi. Lisäksi esityksessä ehdotetulla muutoksella parannettaisiin perusoikeuksien toteutumisen turvaamista säätämällä tuomioistuimen ~~etukäteiskontrollista~~ etukäteisvalvonnasta tiettyjä erikseen säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Edelleen esityksen valmistelun aikana on kuultu asiaan liittyviä viranomaistahoja.

1.3 Lausuntopalaute

1.3.1 Yleistä

Hallituksen esitysluonnos oli lausuntopalvelu.fi-sivustolla avoimessa lausuntomenettelyssä 5*.23.-20*.23.2025 (lausuntopalvelu). Oikeusministeriö pyysi esitysluonnoksesta lausuntoa 25 taholta. Lausuntoja saatiin määräajassa 21. Lausunnonantajia olivat Effi ry, Suomen Asianajajat, Demla ry, Tulli, Juristiliitto, Suomen tuomariliitto ry, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia (EOAK), Markku Fredman (asianajaja, prosessioikeuden dosentti, työelämäprofessori), Itä-Suomen yliopisto, Syyttäjälaitos, Pohjois-Karjalan kärjäoikeus, tietosuojaavaltuutetun toimisto, Tuomioistuinvirasto, puolustusministeriö, Helsingin kärjäoikeus, Helsingin hovioikeus, Oulun kärjäoikeus, Kymenlaakson kärjäoikeus, Oikeuskanslerinvirasto, Rajavartiolaitos, valtiovarainministeriö, sisäministeriö ja Poliisihallitus. Lisäksi Poliisihallitus on pyytännyt poliisiyksiköitä toimittamaan sille esitysluonnoksesta mahdolliset lausunnot, jotka on huomioitu Poliisihallituksen lausunnossa. Poliisihallitukselle lausuntoja toimittivat: Ahvenanmaan poliisiviranomainen, Helsingin poliisilaitos, Hämeen poliisilaitos, Itä-Suomen poliisilaitos, Itä-Uudenmaan poliisilaitos, Kaakkois-Suomen poliisilaitos, Keskusrikospoliisi, Lapin poliisilaitos, Lounais-Suomen poliisilaitos, Länsi-Uudenmaan poliisilaitos, Oulun poliisilaitos, Pohjanmaan poliisilaitos, Poliisiammattikorkeakoulu ja Sisä-Suomen poliisilaitos. Korkein oikeus ilmoitti päätöksestään olla antamatta lausuntoa.

Lausuntokierroksella olleen esitysluonnoksen mukaan tuomioistuin olisi vahvistanut pidättämiseen oikeutetun virkamiehen laite-etsintäpäätöksen tiettyjä erikseen säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Laite-etsintää ei esitysluonnoksen mukaan olisi saanut tehdä ilman tuomioistuimen vahvistusta.

Lausuntopalauteen perusteella esitystä on muutettu ja täydennetty seuraavaksi tarkemmin selostetulla tavalla. [Jatkovalmistelun jälkeen tarpeelliseksi katsottiin myös muutetun esitysluonnoksen kommentointimahdollisuus kokonaisuuteen liittyville lausunnonantajille viranomaisille (sisäministeriö, Poliisihallitus, Syyttäjälaitos, Tuomioistuinvirasto, Helsingin kärjäoikeus, Helsingin hovioikeus, Oulun kärjäoikeus, Pohjois-Karjalan kärjäoikeus ja Kymenlaakson kärjäoikeus).]

1.3.2 Lausuntopalauteesta tarkemmin

Muutoksen tarpeellisuus ja kiireellisyys

Useimmissa lausunnoissa nimenomaisesti todettiin, että esitysluonnoksen mukainen muutosehdotus on välttämätön Euroopan unionin tuomioistuimen LE-tuomion johdosta. Osassa lausuntoja myös pidettiin muutostarvetta kiireellisenä ottaen huomioon vallitseva epäselvä oikeustila laite-etsinnän päättämistä koskevan sääntelyn osalta. **Poliisihallituksen** lausunnon mukaan ”[j]otkut poliisiyksiköt ovat katsoneet lausunnoissaan, ettei EUT:n ratkaisu ole välttämättä ristiriidassa kansallisen lainsäädännön kanssa eikä lain muuttamiselle ole tällä hetkellä tarvetta, vaan lainsäädäntömuutostarpeita tulisi tarkastella laajempana kokonaisuutena”.

Poliisin toimivaltuuksien laajempi tarkastelu ja uudenlaisen etukäteisvalvonnan tarpeen tarkastelu

Poliisihallituksen lausunnossa myös tuodaan esiin poliisin toimivaltuuksien kokonaistarkastelun merkitys. Lausunnossa mukaan esitysluonnoksessa on kyse yksittäisen EUT:n ratkaisun vaikutuksesta yksittäisen pakkokeinon kansalliseen menettelysäännökseen. Poliisihallitus pitää tärkeänä, että jatkossa oikeus- ja sisäministeriössä tarkasteltaisiin EU-oikeutta, EUT:n viime vuosien ratkaisuja ja nykyisten lakien (ainakin pakkokeino- ja poliisilain) mukaisia menettelysäännöksiä sekä perustuslakivaliokunnankin hyväksymiä oikeussuojakeinoja kokonaisuutena esimerkiksi juuri käynnistyneen pakkokeinolakityöryhmän työskentelyn yhteydessä. On tärkeä pohtia kokonaisvaltaisesti ja perusteellisesti sitä, onko kansallisesti hyväksi todettuja ja toimivia järjestelmiä tarpeen muuttaa laajemminkin ja jos on, niin millä tavalla sekä esimerkiksi sitä, minkälainen olisi tulevaisuudessa Suomessa tarkoituksenmukainen päätöksiä tekevä riippumaton hallintoelin. On todennäköistä, että vastaavanlaisia EU-oikeudellisia ratkaisuja tulee myös jatkossakin ja tällöin ei ole kestävä, että prosesseja ja lainsäädäntöä muutetaan yksitellen yksittäisten EUT:n ratkaisujen perusteella, vaan lainvalmistelutyössä tulisi varautua ennakolta mahdollisiin ristiriitatilanteisiin.

Lisäksi **Helsingin hovioikeuden** lausunnon mukaan kokonaan vaille pohdintaa on jäänyt se, olisikoärkevintä perustaa esimerkiksi poliisiorganisaation sisälle riippumaton valtakunnallinen hallintoelin suorittamaan etukäteisvalvontaa.

Tuomioistuimen etukäteisvalvonta ja vahvistusmenettely

Useissa lausunnoissa kannatettiin ehdotusta siirtää laite-etsintää koskeva päätöksenteko tuomioistuimen etukäteiskontrollin piiriin tiettyjä erikseen säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Moni lausunnonantaja piti myös esitysluonnoksessa ehdotettua vahvistusmenettelyä perusteltuna. Suuressa osassa lausuntoja korostettiin kuitenkin vahvistusmenettelyn epäselvyyttä ja epäohdonmukaisuutta erityisesti suhteessa voimassa olevan pakkokeinolain systematiikkaan tuomioistuimen päätöksenteon osalta. Useissa lausunnoissa myös katsottiin, ettei syyttäjä voisi toimia LE-tuomion mukaisena riippumattomana hallintoviranomaisena.

Jatkovalmistelussa esitystä on muokattu lausuntojen perusteella siten, että tuomioistuin päättäisi laite-etsinnästä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta tiettyjä erikseen säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta.

Laitteen haltijan tai muun siihen oikeutetun henkilön kuuleminen sekä menettely tuomioistuimessa

Lausunnoissa kiinnitettiin laajasti huomiota esitysluonnoksessa ehdotettuihin tuomioistuinkäsittelyyn ja kohdehenkilön kuulemismenettelyyn. Osa lausunnonantajista katsoi tuomioistuinkäsittelyn menettelytavan jäävän esitysluonnoksessa epäselväksi. Lausuntopalautteen mukaan vaatimuksen käsitteleminen ilman istutokäsittelyä tulisi näkyä säännöksessä pääsääntönä. Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota asianosaisen kuulemisen osalta myös perustuslain 21 §:n mukaiseen oikeusturvavaatimukseen. Ehdotusta toivottiin selvennettävän siltä osin, voitaisiinko asia ratkaista laitteen haltijaa tai muuta siihen oikeutettua henkilöä kuulematta. Osin lausunnoissa korostettiin kohdehenkilön kuulemisen merkitystä, kun taas osa lausunnonantajista piti tärkeänä, että tuomioistuin ratkaisisi laite-etsintää koskevan asian kuulematta laitteen haltijaa. **Oulun käräjäoikeus** ehdotti lausunnossaan, että poliisi vastaisi laitteen haltijan tai muun siihen oikeutetun henkilön kuulemisesta ennen vaatimuksen toimittamista tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Jatkovalmistelussa esitystä on lausuntojen perusteella muutettu siten, että laite-etsintää koskevan vaatimuksen tuomioistuinkäsittelyssä selvänä pääsääntönä säädöstekstissään olisi vaatimuksen ratkaiseminen ilman istutokäsittelyä, jos tuomioistuin harkitsee sen soveliaaksi.

Vaatus voitauiiin kuitenkin käsitellä sen tehneen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai hänen määräämänsä asiaan perehtyneen virkamiehen läsnä ollessa, jos tuomioistuim harkitsee sen tarpeelliseksi. Käsitely voitauiiin pitää käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään.

Esityksen mukaan laitteen haltijaa tai muuta laitteeseen oikeutettua henkilöä ei tarvitse kuulla laite-etsintävaatimuksen tuomioistuinkäsittelyssä. Tältä osin sääntely vastaisi erityistä kotietsintää koskevaa tuomioistuinkäsittelyä (ks. myös tarkemmin säätämijärjestysperustelut jaksossa 9). Esityksessä ehdotetun lainmuutoksen taustalla olevassa Euroopan unionin tuomioistuimen LE-tuomiossa ei nimenomaisesti edellytetä eikä oteta kantaa siihen, tulisiko laitteen haltijaa tai muuta laitteeseen oikeutettua henkilöä kuulla laite-etsinnän toimittamisen suhteen, etenkin siltä osin, voitauiiinko laite-etsinnän toimittamista koskeva vaatimus ratkaista tuomioistuimessa ilman laitteen haltijan tai muun laitteeseen oikeutetun henkilön kuulemistä.

LE-tuomion mukaan etukäteisvalvonta edellyttää sitä, että sen suorittamisesta vastaavalla tuomioistuimella tai riippumattomalla hallintoelimellä on kaikki valtuudet ja kaikki takeet, jotka ovat välttämättömiä sen varmistamiseksi, että kyseessä olevat eri legitiimit intressit ja oikeudet sovitetaan yhteen. Erityisesti rikostutkinnan osalta tällainen valvonta edellyttää, että kyseinen tuomioistuin tai elin pystyy varmistamaan oikeudenmukaisen tasapainon yhtäältä rikollisuuden torjunnan yhteydessä suoritettavan tutkinnan tarpeisiin liittyvien oikeutettujen intressien ja toisaalta henkilöiden, joiden tietoihin pääsy koskee, yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskevien perusoikeuksien välillä (103).

Tuomioistuinkäsittelyn julkisuus

Osassa lausuntoja tuotiin esille, että esitystä tulisi täsmentää tuomioistuinkäsittelyn julkisuuteen liittyvien kysymysten osalta. Lausunnoissa pidettiin toivottavana, että esityksen perusteluissa selvitettäisiin, mitkä tiedot ovat asianosaisten tai sivullisten saatavilla ja toisaalta, että jatkovalmistelussa huomioitaisiin rikoksen selvittämiseen liittyvät salassapitotarpeet.

Jatkovalmistelussa on arvioitu laite-etsintäasian tuomioistuinkäsittelyn julkisuuteen liittyviä seikkoja. Jatkovalmistelussa ei ole kuitenkaan tehty muutoksia asiaan liittyen ja sitä koskeviin säännöksiin. Lähtökohtana tuomioistuinkäsittelyssä on asianosaishulkisuus. Laite-etsintä ei ole pakkokeinolain 10 luvun mukainen salainen pakkokeino eikä sitä tehdä kohdehenkilön tietämättä. Lähtökohtaisesti tarvetta ei siten ole pitää siihen liittyviä tietoja salassa. Mahdollista kuitenkin on, että laite-etsintää koskevassa oikeudenkäyntiaineistossa on keskeneräistä esitutkintaa koskevaa, salassa pidettävää tietoa. Näissä tilanteissa sovellettavaksi tulisivat oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain (370/2007, jäljempänä YtJulkL) 9 ja 10 § asiakirja-aineiston osalta ja 15 § suljetun käsittelyn osalta. Käräjäoikeuden laite-etsintäasiassa tekemä ratkaisu on julkinen lainkohtien ja lopputuloksen osalta. YtJulkL:n 24 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla tarpeellisin osin ratkaisu voitauiiin salata. Mahdollista olisi myös määrätä asiakirja-aineisto pidettäväksi salassa YtJulkL 16 §:ssä säädetyin tavoin syytteen käsittelyyn tai asian sillensä jättämiseen saakka. Esitutkintaviranomaisen tulisi ottaa kantaa asiaan liittyviin julkisuusnäkökohtiin vaatimuksessaan – tästä on erikseen todettu myös säännöskohtaisissa perusteluissa.

Kantelu- tai muutoksenhakuoikeus ja ehdotuksen suhde voimassa olevaan PKL 8:29a:ään

Lausunnoissa pidettiin tarpeellisenä selventää laite-etsintöjä koskevaa kantelu- tai muutoksenhakuoikeutta ja sen suhdetta voimassa olevaan PKL 8:29a:ään. Muutamissa lausunnoissa ehdotettiin PKL 8:29a:n muuttamista siten, että rajauksesta, jonka myötä vain osa laite-etsinnöistä voidaan saattaa jälkikäteen tuomioistuimen arvioitavaksi, luovuttaisiin.

Jatkovalmistelussa on tarkasteltu oikeusturvaan liittyviä säännöksiä. Lausuntojen perusteella esitystä on muutettu siten, että ehdotetaan kumottavaksi voimassa oleva 29 a §. Lisäksi uuteen 29 §:ään on lisätty uusi 5 momentti, jonka mukaan jos vain pidättämiseen oikeutettu virkamies on päättänyt laite-etsinnästä 3 momentissa tarkoitetulla tavalla (perusteltu syy olettaa, että laite ei sisällä arkaluonteisia tietoja, 21 §:n 2 momentissa tarkoitettu tilanne laitteeseen oikeutetun selvittämiseksi ja henkilön suostumukseen perustuva laite-etsintä), tuomioistuimen on laitteen haltijan tai muun laitteeseen oikeutetun henkilön vaatimuksesta todettava, että ovatko laite-etsinnän toimittaminen edellytykset olleet olemassa. Edelleen 29 §:ään on lisätty uusi 6 momentti, jonka mukaan tuomioistuimen 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla, mutta pidättämiseen oikeutettu virkamies saa kuitenkin ilman määräaikaa kannella päätöksestä ja kantelu on käsiteltävä kiireellisesti. Lisäksi tuomioistuimen 4 ja 5 momentissa tarkoitetusta päätöksestä saa valittaa erikseen ja 3 ja 4 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksen nojalla toimitetussa laite-etsinnässä kertynyt aineisto on viipymättä hävitettävä, jos tuomioistuin katsoo, että laite-etsinnän toimittamiselle ei ole ollut edellytyksiä. Hävittämistä voitaisiin kuitenkin lykätä, kunnes tuomioistuimen ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi (ks. myös säätämisyjärjestysperustelut).

Erityiseen kotietsintään liittyvät tiedot (PKL 8:1.3)

Osa lausunnonantajista kiinnitti huomiota PKL 8:1.3:n mukaisiin tietoihin viittaamiseen puuttumisen PKL 8:29.1:n osalta. **EOAK:n** lausunnon mukaan ilman mainittua viittausta jää epäselväksi, miten menetellään, jos kesken laite-etsinnän havaitaan sen kohdistuvan edellä tarkoitettuihin tietoihin.

Lausuntojen perusteella esitystä on muutettu siten, että ehdotettuun uuteen 1 momenttiin on lisätty viittaus PKL 8:1.3:n tietoihin ja menettelyyn niihin liittyvissä tilanteissa. Säännöstä ja siihen liittyvää menettelyä koskien PKL 8:1.3:ssa tarkoitettuja tietoja on myös selvennetty säännöskohtaisissa perusteluissa.

Tuomioistuimen etukäteisvalvonnasta poikkeaminen

Ehdotuksen mukaisten erikseen säädettyjen poikkeustilanteiden osalta lausunnoissa korostettiin tarvetta täsmentää, missä tilanteissa tuomioistuimen etukäteisvalvontaa ei tarvittaisi. Lisäksi osa lausunnonantajista piti tärkeänä, että ehdotetun PKL 8:29.2:n säännöskohtaiset perustelut vastaisivat kynnyksen osalta säädöstekstiä. **EOAK:n** lausunnossa sääntelyn epätasällisuuden ja laajuuden katsottiin voivan johtaa tutkintaan kohdistuviin jälkikäteisväitteisiin siitä, että tiedot ovat olleet vastoin pidättämiseen oikeutetun virkamiehen käsitystä sellaisia, joiden kohdalla ratkaisutoimivalta olisi kuulunut tuomioistuimelle. Lisäksi **EOAK** nosti PKL 8:21.2:ssä tarkoitettujen tilanteiden osalta esille, että perusteluissa mainitun etsinnän rajoituksen, jonka mukaan tarkastelun tulisi rajautua laitteen oikean omistajan selvittämiseen, tulisi ilmetä säädöstekstistä. **Poliisihallitus** ehdotti tarkasteltavaksi tilanteen, jossa pidättämiseen oikeutettu virkamies on omalla päätöksellään ja harkintavallallaan aiheellisesti olettanut, ettei laitteessa ole PKL 8:29.2:ssä tarkoitettuja tietoja, mutta laite-etsinnän toimittamisen yhteydessä tällaisia tietoja kuitenkin paljastuu laitteelta. Osa lausunnonantajista ehdotti esitystä täydennettävän säännöskohtaisissa perusteluissa esiin nostettujen kiireellisten tilanteiden osalta menettelyn yhdenmukaisuuden varmistamiseksi.

Jatkovalmistelussa esitystä on muutettu lausuntojen perusteella siten, että säännöskohtaisia perusteluita on yhdenmukaistettu pykälässä mainitun kynnyksen kanssa koskien 3 momentissa tarkoitettuja laitteita. Lisäksi **EOAK:n** lausunnossa mainittuihin mahdollisiin jälkikäteisväitteisiin liittyen on huomioitava uusi 5 ja 6 momentti koskien laite-etsinnän

saattamista tuomioistuimen tutkittavaksi ja valitusoikeutta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksellä tehtyjen laite-etsintöjen osalta.

Muutoinkin ehdotuksen 3 momentin mukaan jos laite-etsinnässä havaitaan, että laite sisältää erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, muita arkaluonteisia tietoja tai tietoja henkilön yksityiselämästä, tulee laite-etsintä keskeyttää ja saattaa heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua, tuomioistuimen käsiteltäväksi. Edelleen EOAK:n lausunnon perusteella säädöstekstiin on lisätty rajoitus PKL 8:21.2:ssa tarkoitettujen tilanteiden osalta eli laite-etsintä tulisi rajoittua tietoihin, jotka ovat välttämättömiä laitteeseen oikeutetun henkilön selvittämiseksi ja laitteesta saadut tiedot on tämän jälkeen välittömästi hävitettävä. Poliisihallituksen (ja Keskusrikospoliisin) huomioiden osalta esityksen säännöskohtaisia perusteluja on täydennetty ottaen huomioon tietyiltä osin Poliisihallituksen esittämät esimerkkitalanteet kiiretilanteiden osalta.

Lisäksi laitteen lentokonetilaa laittamiseen liittyen on otettava huomioon PKL 8:22, jossa säädetään laitteen haltuunottamisesta laite-etsinnän toimittamista varten. Pykälän 2 momentin mukaan jos laite-etsintää ei voida viivytyksettä toimittaa, laite on takavarikoitava. Laitteen haltuunottaminen tulee sovellettavaksi tapauksissa, joissa laite ei vielä ole esitutkintaviranomaisen hallussa takavarikoituna tai asiakirjan jäljentämistä varten tai jossa sitä ei etsinnän yhteydessä samalla oteta poliisin haltuun takavarikoimista tai jäljentämistä varten (HE 222/2010 vp, s. 307). Laitteen haltuunotto- tai takavarikkotilanteissa on katsottu mahdolliseksi laittaa laite ns. lentokonetilaa eli sen voidaan katsoa sisältyvän esimerkiksi laitteen haltuunottamiseen eikä se tarkoittaisi vielä laite-etsinnän suorittamista. Viimeksi mainitun osalta esityksen säännöskohtaisia perusteluita on täydennetty.

Laitteen haltijan tai muun siihen oikeutetun suostumus laite-etsinnän toimittamiseksi

Poliisihallituksen lausunnon mukaan tärkeänä pidetään, että ”suostumuksen merkitystä tarkastellaan tulevaisuudessa perusteellisesti laite-etsinnän ja muiden pakkokeinojen osalta. Lausunnon mukaan on perusteltua, että laite-etsintää koskevaa päätöstä ei tarvitse toimittaa vahvistettavaksi tuomioistuimeen, jos esimerkiksi asianomistaja tai todistaja omasta tahdostaan haluavat luovuttaa laitteen sisältämää materiaalia esitutkintaan. On selvää, että jos asianomainen itse luovuttaa materiaalia laitteeltaan, ei kyse ainakaan tällöin ole laite-etsinnästä.”. Lisäksi lausunnossa mainitaan Sisä-Suomen poliisilaitoksen todenneen, että ”jos kyse on asianomistajan tai todistajan suostumuksesta tehdä laite-etsintä laitteeseen, menettely voisi johtaa heidän kannaltaan epäedulliseen tilanteeseen heidän laitteidensa jäädessä poliisin haltuun eikä menettely olisi siten omiaan edistämään pakkokeinolain 8 luvun 22 §:n mukaista viivytyksettömyyden vaatimusta.”.

Lausuntokierroksella olleen esitysluonnoksen jaksossa 5.1.2 muuna toteuttamisvaihtoehtona käsiteltiin suostumukseen perustuvaa laite-etsintää. Jakson lopuksi todettiin, että laite-etsintää ei välttämättä voitaisi perustaa suostumukseen, koska laite-etsintä olisi mahdollista toteuttaa henkilön tahdosta riippumatta viranomaisen päätöksellä, laite-etsinnän toteuttaminen ei välttämättä olisi vapaaehtoista eikä kyse olisi siten aidosta, vapaaehtoisuuteen perustuvasta suostumuksesta. Arvioitavana voisi siten olla enintään tuomioistuinkäsittelystä luopuminen, ja valmistelussa arvioitiin, että asia edellyttäisi tarkempaa arviointia kaikkien asianosaisten kannalta, minkä vuoksi valmistelussa katsottiin, että asiaan liittyvä tarkastelu olisi perustellumpaa tehdä erillisen arvioinnin yhteydessä.

Muun ohella edellä mainitun Poliisihallituksen lausunnon perusteella suostumukseen perustuvaa laite-etsinnän toimittamista arvioitiin tarkemmin esityksen jatkovalmistelussa. Esitystä on jatkovalmistelussa muutettu siten, että pidättämiseen oikeutettu virkamies voisi

myös päättää laite-etsinnästä, jos laitteen haltija tai muu siihen oikeutettu henkilö vapaaehtoisesti käsillä oleva tilanne huomioon ottaen suostuu siihen (ks. tarkemmin ehdotetun 29 §:n 3 momentti, säännöskohtaiset perustelut ja säätämisjärjestysperustelut).

Käsittelyaika kiiretilanteissa

Poliisihallitus toi lausunnossaan esille, että säännöksessä tai sen säännöskohtaisissa perusteluissa tulisi avata, mitä tuomioistuimen kiireellisyyden vaatimuksella käytännössä tarkoitetaan. Lausunnossa pidettiin perusteltuna, että vaatimuksen esittäjällä olisi tiedossa aikaikkuna siitä, millä aikataululla päätös annetaan.

Esityksen jatkovalmistelussa on katsottu riittäväksi, että säädetään vaatimuksen käsiteltäväksi ottamisesta viipymättä ja että asia on ratkaistava kiireellisesti. Tämä on johdonmukaista myös muun vastaavanlaisen pakkokeinolain kiireellistä käsittelyä koskevan sääntelyn kanssa.

Asian käsittelyn kestoja koskeva arvio ja riittävien resurssien turvaaminen

Useassa lausunnossa todettiin, että tuomioistuimessa asian käsittelemiseksi käytettävä aika (10–20 minuuttia per asia) on arvioitu esitysluonnoksessa alakannttiin. Osa lausunnonantajista toi lisäksi esille, ettei arvio suhteesta talousarvioesitykseen ole tarkoituksenmukainen. Lausunnoissa korostettiin tarvetta arvioida esityksen taloudelliset vaikutukset yksityiskohtaisesti ja kompensoida syntyvät kustannukset viranomaisille täysimääräisesti. Vähintäänkin tulisi tuoda esiin sellaiset nykyiset tehtävät, joista tulisi luopua taikka selostaa, miten nykyisten tehtävien hoitamista tulisi tehostaa. **Helsingin hovioikeus** nosti lausunnossaan esille, ettei esitysluonnoksessa ole minkäänlaista arviota muutoksenhaun osuudesta ja totesi olevan selvää, että esityksellä on vaikutusta myös muutoksenhakutuomioistuimen toimintaan ja resursseihin. **Valtiovarainministeriön** lausunnossa katsottiin, että esityksessä on viitattu asianmukaisesti talouspoliittisen ministerivaliokunnan helmikuun 2024 linjauksen uusien EU:sta ja kansallisesta lainsäädännöstä johtuvien velvoitteiden myötä tulevien tehtävien resursoimisesta pääsääntöisesti luopumalla olemassa olevista tehtävistä tai tehostamalla nykyisten tehtävien hoitamista. Esityksen mukaiset uudet tehtävät hoidettaisiin linjauksen mukaisesti nykyisten määrärahojen puitteissa, eikä esityksellä olisi siten talousarviovaikutuksia.

Esityksen jatkovalmistelussa on muutettu ja täydennetty viranomaisvaikutusten arviointia muutoksenhakuosuuden osalta sekä muutettu lausuntojen perusteella arviota käsittelyajasta per asia sekä poliisin että tuomioistuinten osalta. Huomionarvoista on myös, että esityksen mukaisesti lähtökohtana olisi asian käsitteleminen tuomioistuimessa ilman istuntokäsittelyä, jos tuomioistuin harkitsee sen soveliaaksi, ja erikseen olisi säädetty myös poikkeusmahdollisuuksista tuomioistuimen etukäteisvalvontaan nähden. Myöskään laitteen haltijaa tai muuta laitteeseen oikeutettua henkilöä ei kuultaisi tuomioistuinkäsittelyssä. Täten lähtökohtana on esityksen mukaan työmäärällisesti kevyempi menettely laite-etsintäasian tuomioistuinkäsittelyssä. Lisäksi esityksen jaksossa 3.2.3 mainitusti tietojärjestelmien toimivuutta koskevan rajapinnan tarkoituksena on mahdollistaa vaatimuksen ja sitä koskevan tuomioistuimen päätöksen tekeminen rajapinnan yli vakiotavalla, joka vastaisi nykyistä menettelyä esimerkiksi salaisten pakkokeinon osalta. Tämän johdosta menettely ei sinänsä poikkeaisi nykyisestä muusta menettelystä muutoin kuin että kyseessä olisi tuomioistuimessa käsiteltävä uusi pakkokeinoasia. Tällä olisi myös tehtävien hoitamiseen liittyvää tehostavaa vaikutusta.

Lausuntopalautteessa tuomioistuimet ovat esittäneet suurempia menoarvioita kuin lausuntokierroksella olleessa esitysluonnoksessa ja hallituksen esitykseen menoarvioita on tarkastettu. Kokonaisuudessaan lain taloudelliset vaikutukset on arvioitu jäävän sellaisiksi, että

menot olisivat katettavissa virastotalouden nykyisten menokehyksen puitteissa. Tämä toteuttaa talouspoliittisen ministerivaliokunnan linjausta (6.2.2024), jonka mukaisesti ehdotetusta sääntelystä johtuvat uudet tehtävät hoidettaisiin nykyisten määrärahojen puitteissa (ks. myös jakso 8). Toiminta mitoitetaan talousarviossa osoitettujen resurssien puitteissa toteutettavaksi. Nykyisten tehtävien hoitamisen tehostaminen kuuluu loppujen lopuksi tuomioistuimien sisäisen työn järjestämisen piiriin. Virastojen tulee seurata täytäntöönpanon kustannuksia ja toteumia ja jos täytäntöönpanonvaikutukset ovat merkittävästi arvioitua suurempia voidaan tilannetta tarkastella myöhemmissä talousarvioissa.

Laite-etsinnän lopettaminen ja kerätyn aineiston hävittäminen

Osa lausunnonantajista nosti esille tarpeen säännellä laite-etsinnän lopettamisesta ja kerätyn aineiston hävittämisestä tilanteissa, joissa tuomioistuin ei vahvista kiiretilanteessa toimitettua laite-etsintää. Osin lausunnoissa huomioitiin myös tätä laajemmin kertyneen aineiston hävittäminen sekä aineistoa koskeva kattava hyödyntämiskielto.

Jatkovalmistelussa on huomioitu edellä mainitut lausunnot ja esitystä on muutettu. Ehdotetun 29 §:n 3 momentin mukaan jos laite-etsinnässä havaitaan, että laite sisältää erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, muita arkaluonteisia tietoja tai tietoja henkilön yksityiselämästä, tulee laite-etsintä keskeyttää ja saattaa heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua, tuomioistuimen käsiteltäväksi. Lisäksi 4 momentin mukaan kiiretilanteissa asia on joka tapauksessa saatettava tuomioistuimen päätettäväksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua laite-etsinnän aloittamisesta, ja jos kyse on 1 §:n 3 momentissa tarkoitetuista tiedoista, noudatetaan soveltuvin osin erityistä kotietsintää koskevia 15 §:n 1 ja 2 momenttia ja 17 §:ää. Edellä mainitusti jatkovalmistelussa on myös lisätty uusi 5 momentti, jonka mukaan jos vain pidättämiseen oikeutettu virkamies on päättänyt laite-etsinnästä 3 momentissa tarkoitettulla tavalla, tuomioistuimen on laitteen haltijan tai muun laitteeseen oikeutetun henkilön vaatimuksesta todettava, ovatko laite-etsinnän toimittamisen edellytykset olleet olemassa. Edelleen ehdotetun 6 momentin mukaan tuomioistuimen 4 ja 5 momentissa tarkoitettu päätöksestä saisi valittaa ja 3 ja 4 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksen nojalla toimitetussa laite-etsinnässä kertynyt aineisto on viipymättä hävitettävä, jos tuomioistuin katsoo, että laite-etsinnän toimittamiselle ei ole ollut edellytyksiä. Hävittämistä voitaisiin lykätä, kunnes tuomioistuimen ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi.

Oikeusministeriön päivystyspalkkiota koskevan päätöksen (2.9.2014 (OM 38/123/2014) muutostarpeet

Muutamat lausunnonantajat kiinnittävät lausunnoissaan huomiota tarpeeseen arvioida ja tehdä muutoksia päivystyspalkkiota koskevaan oikeusministeriön päätökseen (2.9.2014 (OM 38/123/2014) laite-etsintää koskeva muutos huomioon ottaen. Lausuntojen mukaan päivystyskorvauksia ei ole korotettu vuoden 2014 jälkeen, eivätkä ne ole nykyisellään yleinen kustannustaso huomioiden kohtuullisia.

Lausunnoissa on kiinnitetty huomiota oikeusministeriön päivystyspalkkiota koskevan päätöksen päivittämistarpeeseen. Jatkovalmistelussa ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi päivittää ko. päätöstä nyt käsiteltävänä olevan laite-etsintäasian osalta. Asialla on laajempaa merkitystä ja huomioon ottaen päätöksen päivittämistarpeiden kattavampi arviointi, on valmistelu perusteltua tehdä erikseen. Päivystystilanteessa laite-etsintäasian käsittely tuomioistuimessa vertautuisi ko. päätöksen mukaiseen muuhun asiaan (telekuuntelu, televalvonta, tekninen tarkkailu).

Laite-etsinnästä päättäminen suhteessa kotietsinnästä säädettyyn

Lausuntopalautteen mukaan laite-etsinnästä päättämistä koskevan sääntelyn suhdetta esimerkiksi kotietsinnästä säädettyyn tulisi tarkastella. Ehdotetun sääntelyn on katsottu antavan laite-etsinnän kohteille paremman oikeusturvan kuin kotirauhan suojan piiriin kuuluville paikoille, mistä seuraa kysymys, onko yleistä kotietsintää koskeva sääntely ristiriidassa EU-tuomioistuimen tuomiosta ilmenevien periaatteiden kanssa.

Esityksen taustalla oleva Euroopan unionin tuomioistuimen LE-tuomio koskee toimivaltaisen viranomaisen pääsyä matkapuhelimen sisältämiin tietoihin ja tuomiossa edellytetään, asianmukaisesti perustelua kiireellisiä tapauksia lukuun ottamatta, että tällaisen mahdollisuuden käyttämisen edellytykseksi on asetettu kansallisessa lainsäädännössä tuomioistuimen tai riippumattoman hallintoelimen suorittama etukäteisvalvonta. Kyseisessä tuomiossa ei ole kysymys kotietsinnästä tai sitä koskevan sääntelyn suhteesta päätöksentekomenettelyyn koskien pääsyä matkapuhelimen sisältämiä tietoja. Voimassa olevan pakkokeinolain mukaan yleisestä kotietsinnästä ja paikanetsinnästä päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies, kun taas erityisestä kotietsinnästä ja etsintävaltuutetun määräämisestä päättää tuomioistuin lukuun ottamatta tilanteita, joissa yleisessä kotietsinnässä tai paikanetsinnässä ilmenee, että etsintä kohdistuu 1 §:n 3 momentissa tarkoitettuun tietoon, tai jos erityinen kotietsintä on välttämätöntä toimittaa kiireellisesti. Viimeksi mainituissa tilanteissa pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää erityisen kotietsinnän toimittamisesta ja etsintävaltuutetun määräämisestä (PKL 8:15). Kotietsinnän tai paikanetsinnän saattamisesta tuomioistuimen tutkittavaksi säädetään PKL 8:18:ssä. Jatkovalmistelussa ei ole katsottu tarpeelliseksi arvioida laajemmin pakkokeinolain kotietsintää tai paikanetsintää koskevaa sääntelyä ottaen huomioon Euroopan unionin LE-tuomion kohdentuminen nimenomaisesti ainoastaan matkapuhelimen tietosisällön etsinnän suorittamiseen sekä sitä koskevaa edellytystä tuomioistuimen tai riippumattoman hallintoelimen ennakovalvonnasta tietoihin pääsyn osalta. Esityksessä kuitenkin ehdotetaan myös PKL 8:21.3:n kumoamista.

Muutosehdotuksen suhde poliisitutkinnassa tehtävään laite-etsintään ja kotietsinnän tai paikanetsinnän yhteydessä tehtävä laite-etsintä

Muutama lausunnonantaja kiinnitti huomiota laitteen tietosisällön tarkasteluun eri yhteyksissä. EOAK:n mukaan LE-tuomio antaisi aiheen poliisilain 6:4:n mukaisen poliisitutkinnassa tehtävän laite-etsintää vastaavan toimenpiteen sääntelyn uudelleen arvioinnille. Oikeuskanslerinviraston lausunnossa puolestaan pidettiin perusteltuna arvioida sitä, millä tavoin EUT:n edellyttämä tuomioistuimen etukäteisvalvonta toteutetaan tapauksissa, joissa laite-etsintä toimitetaan muun pakkokeinon yhteydessä. Yleisestä kotietsinnästä ja paikanetsinnästä päättää PKL 8:15:n mukaan pääsääntöisesti pidättämiseen oikeutettu virkamies.

EOAK:n lausunnossa esiin nostetun poliisilain 6:4:n osalta jatkovalmistelussa ei ole katsottu tarpeelliseksi tarkemmin arvioida kyseistä säännöstä koskien poliisitutkinnan turvaamista. Lain esitöissä ei vaikutettaisi selvennettävän säännöksen suhdetta laite-etsinnän toimittamiseen. Joka tapauksessa voimassa olevan PKL 8:29:n mukaisesti pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää laite-etsinnästä ja nyt käsillä olevan esityksen ehdotuksen mukaan siitä päättäisi jatkossa tuomioistuin pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Riittävän selväksi siten on katsottu, että mikäli kyse on laitteen sisältämän sähköisessä muodossa olevan data tutkimisesta, tulisi noudattaa laite-etsintää koskevaa pakkokeinolain sääntelyä.

Oikeuskanslerinviraston lausunnossa esiin nostetun osalta on huomioitava, että vaikka yleisestä kotietsinnästä ja paikanetsinnästä jatkossakin päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies,

etsinnän yhteydessä löydetyn laitteen osalta laite-etsinnän toimittaminen olisi saatettava tuomioistuimen päätettäväksi tiettyjä erikseen säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Edellä mainitusti esityksessä kuitenkin ehdotetaan PKL 8:21.3:n kumoamista.

Laite-etsinnän rajoittuminen vain vakavien rikosten tutkintaan

Lausuntopalautteessa on kiinnitetty huomiota myös laite-etsintää koskevaan soveltamisalaan. Fredmanin lausunnossa korostettiin tarvetta rajata niitä perusterikoksia, joiden tutkinnassa laitteiden sisältämiä tietoja voitaisiin tutkia. Yksin päätöksentekotavan muokkaaminen ei lausunnon mukaan ole riittävä toimi. Lausunnossa esitettiin, että voitaisiin säätää erikseen siitä, että laite-etsintä olisi käytettävissä sellaiseen laitteeseen, jota on todennäköisesti käytetty rikoksen tekemiseen, vaikka kyseinen rikos ei olisi pääsäännön mukainen perusterikos.

Jatkovalmistelussa ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi arvioida laajemmin tarvetta huomattavasti rajata niitä perusterikoksia, joiden osalta laite-etsinnän toimittaminen olisi mahdollista rikosten selvittämiseksi. Asian osalta on huomioitava, että esityksen taustalla oleva Euroopan unionin tuomioistuimen LE-tuomio koskee pääsääntöisesti kansallisessa lainsäädännössä säädettyä tuomioistuimen tai riippumattoman hallintoelimen suorittamaa etukäteisvalvontaa. Lisäksi LE-tuomiossa ei ole ollut kyse Suomen kansallisen lainsäädännön arvioimisesta eikä tuomiossa aseteta edellä Fredmanin lausunnossa mainittua korkeaa kynnystä edellytyksien osalta laite-etsinnän toimittamiseksi eli että laite-etsinnän tulisi olla sallittua vain vakavissa rikoksissa. Jatkovalmistelussa on siten arvioitu, että LE-tuomiossa esitetty lainsäädännön tarkkarajaisuusvaatimus ei koske laite-etsinnän toimittamisen edellytysten osalta rajautumista vain vakaviin rikoksiin (ks. esim. LE-tuomion kohdat 97 ja 98).

Voimaantulo

Muutama lausunnonantajista piti tarkoituksenmukaisempana, että muutoksen voimaantulo ajoittuisi myöhemmäksi, jotta uudistukseen olisi aikaa valmistautua ja tietojärjestelmät tukisivat toimintaa. Voimaantulon osalta toivottiin täsmennettävän, sovelletaanko lakimuutosta osittain taannehtivasti vai ei.

Jatkovalmistelussa on huomioitu edellä mainitut lausunnot ja esitystä on muutettu niiden perusteella siten, että esityksessä ehdotetut muutokset ehdotetaan tulevan voimaan syksyllä 2025. Lisäksi esityksen jaksoa 7 on täydennetty siten, että tarkemmin selviää, ettei lakimuutoksia sovellettaisi taannehtivasti. Jatkovalmistelussa on kuitenkin lisätty ehdotus siirtymäsäännökseksi PKL 8:29a:n kumoamisen johdosta.

Laite-etsintävaatimuksen sisältö ja henkilöperusteisuus

Eräässä lausunnossa esitettiin harkittavaksi, että PKL 8:29.1:n ensimmäisessä virkkeessä viitattaisiin PKL 8:16:n mukaisessa kotietsintäpäätöksessä yksilöitäviin seikkoihin. Osa lausunnonantajista katsoi perustelluksi, että vaatimukset ja päätökset tehtäisiin henkilöperusteisesti PKL 10 luvussa säädettyä televalvontamenettelyä vastaavalla tavalla.

Jatkovalmistelussa on täydennetty säännöskohtaisia perusteluita koskien niitä tietoja, jotka on mainittava laite-etsinnän toimittamista koskevassa vaatimuksessa. Säännöskohtaisissa perusteluissa on kiinnitetty huomiota muun muassa PKL 8:16:n mukaiseen kotietsintäpäätökseen ja katsottu mahdolliseksi se, että vaatimus koskisi useampaa kuin yhtä laitetta.

Jatkovalmistelussa ei ole katsottu perustelluksi arvioida tarkemmin tarvetta muuttaa laite-etsinnän toimittamista koskeva lupa henkilöperusteiseksi. Tältä osin arvioinnissa ei ole katsottu laite-etsintöjen olevan verrattavissa telepakkokeinoihin, sillä pääsääntöisesti on katsottu laite-etsinnän toimittamistarpeen koskevan tiettyä tai tiettyjä jo tiedossa olevia laitteita. Laite-etsinnän määritelmän mukaan laite-etsinnällä tarkoitetaan tietokoneessa, telepäätelaitteessa tai muussa vastaavassa teknisessä laitteessa tai tietojärjestelmässä etsinnän toimittamishetkellä olevaan tietosisältöön kohdistettavaa etsintää. Etsinnän edellytykseksi on asetettu kuuden kuukauden vankeusrangaistuhan lisäksi että etsinnässä voidaan olettaa löytyvän tutkittavana olevaan rikokseen liittyvä 7 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettu takavarikoitava asiakirja tai tieto taikka 7 luvun 2 §:n nojalla jäljennettävä asiakirja. Etsintä on siten nimenomaan laitteen tai ohjelmiston tietosisältöön kohdistuvaa etsintää ja etsinnän tuloksellisuudesta tulee edellytysten mukaan siten olla arvio ennen etsinnän toimittamista.

Telepakkokeinojen henkilöperusteisuutta mukaileva malli, jossa tuomioistuin päättäisi etsinnän kohteena olevasta henkilöstä tarkoittaisi käytännössä kahdentasoista päätöksentekomallia, jossa ensivaiheessa toimenpiteen henkilöllisestä kohdentumisesta päättäisi tuomioistuin ja toisessa vaiheessa varsinaiset etsinnän edellytykset laitteiden tai ohjelmistojen osalta arvioisi pidättämiseen oikeutettu virkamies. Näin ollen vasta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätös rajaisi niitä laitteita ja ohjelmistoja sekä tietoluokkia, joihin etsintä kohdistuisi (verraten telekuuntelu, jossa kohteena on luottamuksellinen viestintä), sillä tuomioistuimelle niitä ei esitettäisi, eikä tuomioistuin siten voisi arvioida kuinka syvälle henkilön perusoikeussuojan piiriin pakkokeinolla puututtaisiin ja ovatko toimenpiteet näin ollen suhteellisuusperiaatteen mukaisia. Perusoikeussuojan näkökulmasta Euroopan unionin tuomioistuin on LE-tuomiossaan nimenomaan pitänyt ongelmallisena laajaa pääsyä yksityiselämään koskeviin tietoihin (ks. LE-tuomion kohdat 92 ja 93). Henkilöperusteisuuden ongelmaksi muodostuu LE-tuomion valossa se, että arvion yksityisyyden suojaan puuttumisen perusteellisuudesta tekisi henkilöperusteisessa mallissa pidättämiseen oikeutettu virkamies eikä LE-tuomiossa edellytetty tuomioistuimen etukäteisvalvonta toteutuisi välttämättä tehokkaalla tavalla. Myös mahdollinen puuttuminen arkaluonteisten tietojen suojaan olisi mahdotonta arvioida (ks. LE-tuomion kappaleet 105–107). Haasteena niin ikään olisi se, että tuomioistuinkäsittelyssä edes poliisi ei välttämättä tietäisi mihin kaikkeen etsintä olisi tarkoitus ulottaa ja kohdistaa, koska etsinnän kohteena olevista laitteista tai ohjelmistoista ei olisi vielä saatavilla selvitystä. Näin ollen perusoikeussuojan puuttuminen jäisi pitkälti pidättämiseen oikeutetun virkamiehen harkinnan varaan eikä LE-tuomiossa edellytetty tuomioistuimen etukäteisvalvontaa koskeva edellytys täyttyisi.

Olennaista perusoikeussuojan kannalta on nimenomaan millaiseen tietoon tai tietokokonaisuuteen sisällöllisesti tai ajallisesti etsintä kohdistetaan eikä niinkään henkilöllinen ulottuvuus olisi perusoikeussuojan näkökulmasta ratkaisevaa. Laite-etsinnän kohteena voivat olla niin epäillyt, asianomistajat kuin todistajatkin, mutta tuomioistuimen ratkaisukäytäntö edellyttäne (ks. LE-tuomion kappale 100), että näiden henkilöryhmien jaottelu tulisi säätää nykyistä tarkemmin laissa. Siten ehdotus henkilöperusteisuudesta edellyttäisi myös laite-etsinnän edellytysten ohella, kohteen henkilöllisen ulottuvuuden laajempaa ja tarkempaa tarkastelua ja sääntelyä kansallisessa laissa uudella tavalla, sillä tällä hetkellä lähinnä suhteellisuusperiaate rajoittaa etsinnän ulottumista näihin muihin henkilöihin.

Esityksen muutosehdotuksessa on pyritty pitäytymään mahdollisimman pitkälti nykyisen lain puitteissa kuitenkin siten, että päätöksenteon taso saatettaisiin vastaamaan Euroopan unionin ratkaisukäytäntöä. Koko laite-etsintää koskevaa menettelyä ei ole ollut tarkoituksenmukaista uudistaa tässä yhteydessä ottaen huomioon myös muutostarpeen kiireellisyys.

Tietojärjestelmämuutoksia koskeva ratkaisu

Tietojärjestelmäratkaisun osalta **Poliisihallitus** piti todennäköisenä, että vaatimus tuotettaisiin Patja-järjestelmään, jossa muun muassa laite-etsintäpäästöä koskeva pöytäkirja tehdään. Salpa-järjestelmässä tällaisia ominaisuuksia ei ole. Poliisiyksiköt ovat lausunnoissaan kannattaneet Patja-järjestelmää kaksinkertaisen työn välttämiseksi. Patja-järjestelmän osalta hankaluutena on, ettei se ole yhteyksissä käräjäoikeuden tietojärjestelmiin.

Koska esityksen mukaisesti laite-etsinnän toimittamisesta päättäisi tuomioistuin pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta, tarkoituksenmukaisimmaksi toteuttamistavaksi on arvioitu sellaisen jo olemassa olevan järjestelmän hyödyntäminen, joka on yhteyksissä tuomioistuinten järjestelmään. Poliisihallituksen launnossa esiin tuotu kaksinkertainen työ olisi joka tapauksessa tuomioistuinten päässä, mikäli menettely pohjautuisi Patja-järjestelmään.

Ahvenanmaa

Lausuntopalautteessa on tuotu esille, ettei Ahvenanmaan käräjäoikeudella ole omaa päivystystä. Tältä osin pidettiin tärkeänä, että muutoksen yhteydessä varmistettaisiin poliisiviranomaisen pääsy itsehallintolain kielisäännökset täyttävään päivystävään käräjäoikeuteen.

Ahvenanmaalla tehtiin vuonna 2024 yhteensä 92 laite-etsintäpäästöä. Jatkovalmistelun yhteydessä ei ole ollut tarkempaa tietoa siitä, kuinka moni näistä päätöksistä on koskenut välttämättömiä kiireellisiä tilanteita. Jatkovalmistelussa on katsottu riittäväksi se, että esityksen ehdotuksen 29 §:n 4 momentin mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää laite-etsinnästä myös silloin kun laite-etsinnän välitön toimittaminen on asian kiireellisyyden vuoksi välttämätöntä. Asia on saatettava tuomioistuimen päätettäväksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua laite-etsinnän aloittamisesta. Säännöskohtaisissa perusteluissa on tarkemmin selostettu mainittuja välttämättömiä kiiretilanteita.

2 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on saattaa pakkokeinolain 8 luvun mukainen laite-etsinnästä päättämistä koskeva sääntely EU-oikeuden mukaiseksi ottaen huomioon Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö.

3 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

3.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan pakkokeinolain 8 luvun 29 §:ää muutettavaksi siten, että tuomioistuin päättäisi laite-etsinnästä päättäisi pidättämiseen oikeutettu oikeutetun virkamies virkamiehen vaatimuksesta , mutta päätöksen vahvistaisi tällöin tuomioistuin pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta tiettyjä erikseen määriteltyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Kiireellisissä tilanteissa olisi hankittava tuomioistuimen ~~vahvistus~~ lupa jälkikäteisesti. Muutoksen tarkoituksena on saattaa laite-etsinnästä päättämistä koskeva sääntely EU-oikeuden mukaiseksi ottaen huomioon Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö.

Esityksessä ehdotetaan myös, että voimassa oleva pakkokeinolain 8 luvun 21 §:n 3 momentti kumottaisiin, koska esityksen mukaan jatkossa vain pidättämiseen oikeutettu virkamies voisi päättää laite-etsinnän toimittamisesta välttämättömissä kiiretilanteissa tai muissa erikseen määritellyissä poikkeustapauksissa. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että 29 a § kumottaisiin, koska pääsääntöisesti laite-etsinnän toimittamisesta päättäisi etukäteisesti tuomioistuin. Sen

sijaan ehdotuksen mukaan 29 §:n uusi 5 momentti sisältäisi laitteen haltijalle tai muulle laitteeseen oikeutetulle henkilölle mahdollisuuden tietyssä tilanteessa saattaa laite-etsintä tuomioistuimen tutkittavaksi. Lisäksi pykälän uuden 6 momentin mukaan tuomioistuimen 4 ja 5 momentissa tarkoitettusta päätöksestä saisi valittaa erikseen.

Edelleen esityksessä ehdotetaan, että 29 a §:n kumoamisen johdosta säädettäisiin erillinen siirtymäsäännös.

3.2 Pääasialliset vaikutukset

3.2.1 Yleistä

Pakkokeinolaki edellyttää esitutkintaviranomaista kirjaamaan laite-etsinnästä pöytäkirjan. Laadittujen laite-etsintäpöytäkirjojen lukumäärä kuvaa tarkimmin laite-etsintöjen määrää, koska pöytäkirja kirjataan toteutuneesta laite-etsinnästä. Lukumääriä tarkasteltaessa on kuitenkin huomioitava, että laite-etsinnästä laadittu yksittäinen pöytäkirja voi sisältää useisiin laitteisiin kohdistetun laite-etsinnän. Jäljempänä esitettävät laite-etsintäpöytäkirjojen lukumäärätiedot kuvaavatkin erillisten laite-etsintäpäätösten määrää, ei laitteiden määrää. Tilastoista ei pystytty erottelemaan monessako tapauksessa laite-etsintä päättyisi tuomioistuimen ratkaistavaksi. Arviolta selvästi suurin osa kuitenkin edellyttäisi jatkossa tuomioistuimen päätöstä.

Vuonna 2024 esitutkintaviranomaiset ovat pöytäkirjojen määrän perusteella tehneet laite-etsintäpäätöksiä 9 521 eli keskimäärin noin 26 päivittäin viikonloput huomioon ottaen. Laite-etsintäpäätösten lukumäärät jakautuvat kuitenkin alueellisesti eri tavoin. Esimerkiksi poliisilaitoksittain lukumäärällisesti eniten laite-etsintäpäätöksiä tehtiin pääkaupunkiseudulla, erityisesti Helsingissä (2024: 958 kpl) ja Itä-Uudellamaalla (2024: 1 116 kpl). Muualla tehtyjen laite-etsintäpäätösten lukumäärät: Sisä-Suomessa (2024: 1 083 kpl), Lounais-Suomessa (2024: 906 kpl) sekä Itä-Suomessa (2024: 900 kpl). Ahvenanmaalla laite-etsintäpäätöksiä on tehty puolestaan vuoden 2024 aikana 92. Tullissa laite-etsintäpäätöksiä on tehty vuoden 2024 aikana 318 ja Rajavartiolaitoksessa 256.

Laite-etsintöjä koskevien vaatimusten lukumäärää ei ole mahdollista tarkoin ennustaa esityksen voimaantulon jälkeen. Edellä esitetyistä vuoden 2024 lukumääristä voidaan kuitenkin saada käsitys lainmuutoksen jälkeisistä lukumääristä. Poliisihallitus on arvioitunut, että vuosittainen laite-etsintöjen tai niitä koskevien vaatimusten lukumäärä saattaa lakimuutoksen voimaantulon jälkeen aluksi jonkin verran laskea, mutta järjestelmämuutosten toimivuuden ja menettelyjen vakiintumisen jälkeen palautua verrattain pian nykytasolleen ja mahdollisesti jatkaa kasvuaan tulevina vuosina. Tätä arviota tukevat tilastotiedot, joiden mukaan laite-etsintöjen määrä on kasvanut vuosittain ja kaksinkertaistunut vuonna 2014 voimaan tulleen laite-etsintää koskevan sääntelyn aikana. Arvioidessa määriä on otettava huomioon, että rikoksia tehdään jatkuvasti enenevissä määrin verkossa ja erilaisia tietoteknisiä päätelaitteita käyttämällä, ja myös muissa rikoksissa rikosten ratkaiseva näyttö on usein verkossa tai päätelaitteilla. Koska viime vuosien kehitys rikollisuudessa ja tietoteknisten laitteiden tutkimisen kasvava merkitys rikosten selvittämisessä tulee jatkossakin olemaan saman suuntaista, ei laite-etsintöjen tarve tule pidemmällä aikavälillä todennäköisesti vähenemään. Vuonna 2024 esitutkintaviranomaisten keskuudessa laite-etsintöjä koskevia päätöksiä on tehty 9 339 eli keskimäärin noin 25 päätöstä päivittäin viikonloput huomioon ottaen. Laite-etsintää koskevien päätösten lukumäärät jakautuvat kuitenkin alueellisesti eri tavoin. Poliisilaitoksittain lukumäärällisesti eniten päätöksiä tehtiin pääkaupunkiseudulla, erityisesti Helsingissä (2024: 1 295 kpl) ja Itä-Uudellamaalla (2024: 1 204 kpl), Sisä-Suomessa (2024: 1 135 kpl), Lounais-Suomessa (2024: 929 kpl) sekä Itä-Suomessa (2024: 1 037 kpl). Ahvenanmaalla päätöksiä on tehty puolestaan

vuoden 2024 aikana 30. Tullissa laite-etsintää koskevia päätöksiä on tehty vuoden 2024 aikana 175 ja Rajavartiolaitoksessa 77.

~~Laite-etsintä on useiden rikosten tutkinnan kannalta keskeinen pakkokeino. Rikoksia tehdään jatkuvasti enenevässä määrin verkossa ja erilaisia tietoteknisiä päätelaitteita käyttämällä, ja myös muissa rikoksissa rikosten ratkaiseva näyttö on usein verkossa tai päätelaitteilla. Laite-etsintä on useiden rikosten tutkinnan kannalta keskeinen pakkokeino. Rikoksia tehdään jatkuvasti enenevässä määrin verkossa ja erilaisia tietoteknisiä päätelaitteita käyttämällä, ja myös muissa rikoksissa rikosten ratkaiseva näyttö on usein verkossa tai päätelaitteilla.~~

3.2.2 Viranomais- ja taloudelliset vaikutukset

Esityksessä ehdotettava Euroopan unionin tuomioistuimen LE-tuomion vuoksi tehtävä muutos ~~pakkokeinolain mukaiseen~~ päätöksentekomenettelyyn laite-etsinnöissä aiheuttaa erityisesti poliisille ja tuomioistuimille henkilöresurssi- ja järjestelmäkustannuksia. Tällä hetkellä ei ole olemassa sellaista tietojärjestelmäratkaisua, joka soveltuisi sellaisenaan ~~poliisin tekemien laite-etsintäpäätösten vahvistamisen~~ poliisin ja tuomioistuinten välisessä yhteistyössä laite-etsintöjen kannalta.

VIRANOMAINEN	HTV-ARVIO	€-ARVIO
Poliisi	2–3	170 000 – 255 000
Tietojärjestelmä (poliisi)	-	väh. 100 000
Tuomioistuimet	3–5	336 000 – 560 000

Laite-etsintää koskevan päätöksenteon siirtämistä tuomioistuimelle on arvioitu myös aikaisemmin pakkokeinolain muutosten yhteydessä (HE 217/2022 vp, s. 95). Valmistelussa todettiin laite-etsinnän rikoksia koskeva käyttöala huomioden, että laite-etsinnästä päättämisen säätäminen aina tuomioistuimelle poikkeaisi merkittävästi pakkokeinolain muiden toimivaltuuksien kohdalla omaksutusta päätöksentekotasosta. Ehdotuksen katsottiin poikkeavan merkittävästi myös kotietsinnän osalta säädetystä menettelystä, mikä olisi ristiriidassa etsintää koskevan 8 luvun yleisen systematiikan kanssa. Lisäksi ehdotuksella arvioitiin olevan merkittäviä kustannusvaikutuksia.

Poliisille aiheutuvien vaikutusten kannalta on arvioitu, että yhden laite-etsintää koskevan vaatimuksen tekeminen ja vaatimuksen käsittelyyn liittyvät toimet – riippuen siitä, käsitelläänkö vaatimus kirjallisesti vaitai suullisesti – ~~voisivat voisi viedä~~ pidättämiseen oikeutetulta virkamieheltä työaikaa keskimäärin 20–~~30–60~~ minuuttia ja mahdollisen suullisen käsittelyn osalta 1–2 tuntia mukaan lukien vaatimuksen laatiminen. Esityksessä on arvioitu, että ehdotetun uuden menettelyn vuoksi Tämä tarkoittaa poliisin osalta lisätyömäärä voisi olla vuodessa yhteensä noin 3000–4500 lisätyötuntia, minkä htv-vaikutus olisi noin 2–3 henkilötyövuotta eli noin 170 000 – 255 000 euroa (1 htv=85 000 e/vuosi). Esityksen jatkovalmistelun yhteydessä Poliisihallitus on kuitenkin arvioinut, että enimmillään vaikutus voisi olla jopa 5–11 henkilötyövuotta (425 000 – 935 000 euroa) perustuen 9 000 – 18 000 lisätyötuntiin erityisesti pohjautuen asian suulliseen käsittelyyn tuomioistuimessa.

Jatkovalmistelussa ei ole kuitenkaan katsottu tätä viimeisintä arviota perustelluksi ottaen huomioon esityksen tavoite mahdollistaa jatkossakin laite-etsintämenettelyjen tehokas menettely. Tältä osin esityksen jaksossa 8 todetusti virastojen tulee seurata täytäntöönpanon kustannuksia ja toteumia ja jos täytäntöönpanonvaikutukset ovat merkittävästi arvioitua suurempia voidaan tilannetta tarkastella myöhemmissä talousarvioissa.

Alustava arvio poliisille aiheutuvista järjestelmäkustannuksista olisi vähintään 100 000 euroa, jos laite-etsintää koskeva vaatimus tuotettaisiin Poliisiasiain tietojärjestelmään (PATJA). PATJA:n käyttäminen asiassa on arvioitu mahdolliseksi toteuttaa.

Lisäksi on alustavasti arvioitu, että Salpa-AIPA-yhteyden (asian- ja dokumentinhallintajärjestelmähanke eli AIPA) kustannuksista olisivat kehittämis- ja ylläpidon osalta 1–2 htv ja järjestelmäkulut poliisille arviolta 15 000–20 000 euroa. Salpa-AIPA-yhteydessä on huomioitava, että Salpassa käsitellään tällä hetkellä vain salaisia pakkokeinoja, eli tämän mahdollisuuden mahdollinen hyödyntäminen edellyttäisi erillistä arviota ja mahdollista teknistä muutostyötä suunnitteluineen ja arvioineen.

Myös **tuomioistuinten** osalta muutos tarkoittaisi työmäärän lisäystä nykyisestä. Esityksen ehdotuksen mukaisesti laite-etsintävaatimuksen käsittely~~Oletuksena on, että laite-etsintäluopien etukäteisvahvistusta koskeva tuomioistuinkäsittely ei olisi kovinkaan vaativaa ja asia~~ voitaisiin pääsääntöisesti päättää ilman istutuskäsittelyä. Arvioitua työmäärää kuitenkin lisäisi, mikäli asiaa ei voitaisi käsitellä kansliassa ilman istutuskäsittelyä~~laitteen omistajaa tai siihen oikeutettua tulisi kuulla ennen ratkaisun tekemistä vahvistamisasiassa.~~ Käytännössä koska kyseessä olisi työmäärää lisäävästä työvaiheesta ~~yhteydenottoineen~~. Esityksessä kuitenkin ehdotetaan, että vain ~~vahvistamista koskevan~~ vaatimuksen tehnyttä pidättämiseen oikeutettua viranomaista virkamiestä tai hänen määräämänsä asiaan perehtynyttä virkamiestä voitaisiin kuulla, jos tuomioistuin katsoo sen tarpeelliseksi.

Alustavan arvion mukaan yksittäisen laite-etsintäasian käsittely ilman istutuskäsittelyä~~etäyhteyksin~~ vaatisi kärjäoikeudessa tuomarilta keskimäärin aikaa noin 1030–20–60 minuuttia/asia. Mikäli olisi tarvetta kuulla myös vaatimuksen tehnyttä virkamiestä, asian käsittely kokonaisuudessaan voisi tarkoittaa 1–2 tuntia/asia. Laite-etsinnässä saatavaan dataan voi esimerkiksi liittyä rajoituksia, joista ~~pitää osata~~ pitää osata määrätä. Käytännössä noin 10 000 asian käsittely vaatisi noin 2 000–3 300 tuntia vuodessa. Jos yhdellä henkilötötyvuosi on 220 päivää eli noin 1500 h vuodessa, tarkoittaisi tämä noin 1,3–2,2 henkilötötyvuotta vuodessa. Lisäksi asian käsittely edellyttää vireilletulo-, valmistelu- ja päättötöitä, ~~joka arvion mukaan vähintäänkin kaksinkertaistaa asian käsittelemiseen kuluvan kokonaisajan.~~ Mikäli tämä työ kohdistuu kärjätuomarille, tarkoittaisi se käytännössä yhteensä noin 23,6–4,45 tuomarityövuoden lisäystä kärjäoikeuksiin vuositasolla. Yhden tuomarin henkilötötyvuoden kustannus~~ksesta~~ on arvioitu olevan noin 112 000 euroa, jolloin kustannusvaikutus kärjäoikeuksien osalta olisi noin 336 000–560 000 euroa eli 3–5 htv/vuosi. Jos taas valmistelu- ja jälkitoimet hoidetaan kansliahenkilökunnan toimesta, kustannus on tätä vastaavalla tavalla jonkin verran pienempi. AIPA-järjestelmän myötä suuntaus on enenevissä määrin ollut se, että pakkokeinot ovat tuomarivetoisia.

Kustannusvaikutuksia arvioitaessa tulee myös huomioida, että asioita tulisi virka-ajan ulkopuolella käsiteltäväksi päivystysluonteisesti, mikä eli käytännössä lisäisi päivystyksestä aiheutuvia kustannuksia ~~ja edellyttää sitä työtä (kuten nykyiselläänkin) kaikissa kärjäoikeuksissa.~~ Näitä kustannuksia ei ole huomioitu yllä olevaan laskelmaan, eikä ole ollut mahdollista ~~ole ollut~~ arvioida, kuinka paljon suuri osa laite-etsinnöistä ovat olisi sellaisia, että niiden osalta olisi esitutkinnan tarpeiden osalta kannalta saatava ratkaisu heti ottaen huomioon

myös se, että esityksessä ehdotetusti tuomioistuimen jälkivahvistus—jälkivalvonta tulisi kyseeseen kiiretilanteissa.

Kokonaisuuden kannalta on myös huomioitava mahdollinen työmäärän lisääntyminen muutoksenhaun osuusmuutoksenhaun kannalta, jota on kuitenkin vaikea tarkemmin arvioida. Esityksen mukaan tuomioistuimen 4 ja 5 momentissa tarkoitettusta päätöksestä saisi valittaa erikseen. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että Voimassa-voimassa olevan PKL 8:29a kumottaisiin:n mukaisesti laitteen haltijalla tai muulla laitteeseen oikeutetulla henkilöllä olisi mahdollisuus tietyissä tapauksissa saattaa laite-etsintä tuomioistuimen tutkittavaksi. Esityksen muutosehdotus valitusoikeuden osalta johtaisi siten myös työmäärän lisääntymiseen hovioikeusnäkökulmasta. Hovioikeus on päätösvaltainen kolmijäsenisenä. Kaikkienensa kärjäoikeuksiin pakkokeinoasioita saapui vuoden 2024 aikana noin 4 850 ja vastaavasti hovioikeuksiin saapui 249 pakkokeinoasiaa (noin 5 % kärjäoikeuksiin saapuneista asioista). Mahdollista ei ole arvioida esityksen muutosehdotuksen voimaantulon jälkeen olevien laite-etsintöjen tai niitä koskevien tuomioistuimen päätöksiä koskevien valitusten määrää, mutta mikäli laite-etsintöjä olisi saman verran kuin vuonna 2024 (yli 9 000 kappaletta), kyse voisi olla laskennallisesti kaksinkertaisesta määrän lisäyksestä myös hovioikeudessa vuonna 2024 käsiteltäviin pakkokeinoasioihin verrattuna. Toisaalta mahdollista on, että laite-etsintäasioiden määrä laskisi aikaisempiin vuosiin verrattuna, ja ottaen erityisesti huomioon pääsääntönä oleva tuomioistuimen ennakkovalvonta erikseen säädettyine poikkeuksineen, lähtökohtaisena alustavana arviona on, että laite-etsintäpäätösten muutoksenhakufrekvenssi ei olisi kovinkaan suuri. Näin ollen esityksessä on alustavasti arvioitu, että työmäärän lisääntyminen hovioikeusnäkökulmasta ei välttämättä olisi merkittävä.

Muutoksista aiheutunee edellä mainitusti myös tietojärjestelmämuutoksia. Ennen mahdollisia tietojärjestelmämuutoksia laitelupien käsittely tuomioistuimessa edellyttäisi manuaalista tietojen syöttämistä ja ratkaisuihin liittyviä toimia. Muutokset edellyttänevät myös tuomioistuinten pakkokeinoasioita käsittelevän henkilökunnan kouluttamista.

3.2.3 Tietojärjestelmämuutokset ja vaihtoehdot

Edellä mainitusti asian käsitteleminen tuomioistuimissa ja siihen liittyvä toimintamenettely poliisin kanssa edellyttäisi tietojärjestelmämuutoksia suunnitteluineen ja kehityksineen. Ennen mahdollista muutosta asian käsitteleminen tulisi toteutetuksi tuomioistuimissa manuaalisesti. Tämän voidaan arvioida hidastavan asian käsittelyä tuomioistuimissa. Seuraavaksi esitetyt vaihtoehdot vaikutuksineen ovat alustavia arvioita ja niihin liittyy tiettyjä epävarmuustekijöitä, jotka selventyvät tarkemmin vasta kehitysvaiheessa.

Asia tulisi vireille kärjäoikeuteen poliisin lähettämällä sähköpostilla. Kärjäoikeus kirjaisi asian AIPA-järjestelmään pakkokeinomenettelytavan alle ja ratkaisisi asian olemassa olevilla asian käsittelyn toiminnallisuuksilla. Ratkaisu lähetettäisiin tiedoksi poliisille ratkaisuasikirjan jakelutoiminnallisuudella sovittuun sähköpostiin. Edellä mainittu kuitenkin edellyttää, että AIPA-järjestelmään luotaisiin uusia asianimikkeitä laite-etsinnöille. Ennen tietojärjestelmiin tehtäviä muutoksia asioiden käsittely on mahdollista AIPA:ssa käyttämällä asianimikettä ”muu pakkokeinovaatimus”. Kokonaisuuden osalta on arvioitu kustannukseksi noin 15 000 euroa (20 htp). Työmäärä arvio sisältää määrittelyn, toteutuksen ja testauksen (ks. alla taulukossa *vaihtoehto A*).

Salpa-AIPA-rajapinnan osalta kyse olisi arvion mukaan suuremmasta muutoksesta. Kyse olisi rajapintamenettelystä mainittujen järjestelmien välillä. Asia tulisi vireille kärjäoikeuteen rajapintaa pitkin. Kärjäoikeus ratkaisisi asian olemassa olevilla asian käsittelyn toiminnallisuuksilla, joita tulisi mahdollisesti täydentää. Asiassa tehty ratkaisu jaettaisiin

rajapintaa pitkin tiedoksi poliisin tietojärjestelmään. Mainitun menettelyn toteuttaminen vaatisi rajapintatoteutuksen ja uusia asianimikkeitä laite-etsinnöille. Mikäli käytettäisiin Salpa-AIPA-rajapintaa, tulisi laite-etsintäasioista muodostua AIPA-järjestelmään ei-salainen pakkokeino. Tätä voitaisiin säädellä laite-etsintä-asianimikkeiden asiatyypillä.

Työmääräarvioon vaikuttaa merkittävästi, tarvitseeko rajapintatoteutuksen lisäksi myös AIPA-järjestelmään uusia rakenteisia kenttiä, joihin vastaanotetaan tietoa ja joista lähetetään tietoa myös takaisin. Rajapintatoteutuksessa tulee huomioida myös mahdollinen ratkaisiasiakirjan lähettäminen rajapinnan kautta.

Salpa-AIPA-rajapintamenettelyn osalta on arvioitu kustannukseksi noin 110 000 euroa (150 htp). Työmääräarvio sisältää määrittelyn, toteutuksen ja testauksen ilman uusia rakenteisia kenttiä ja toteutus Salpa-AIPA-rajapinnalla, missä ratkaisiasiakirja lähetettäisiin rajapintaa pitkin Salpaan (ks. alla taulukossa *vaihtoehto B*).

Uusia rakenteisia kenttiä sisältävän ~~nlä toteutuksella-toteutuksen~~ on arvioitu ~~kustannukseksi kustantavan~~ noin 260 000 euroa (350 htp). Työmääräarvio ~~+~~ sisältää määrittelyn, toteutuksen ja testauksen rakenteisilla kentillä ja toteutuksen Salpa-AIPA-rajapinnalla (ks. alla taulukossa *vaihtoehto C*).

Edellä mainittujen Salpa-AIPA-vaihtoehtojen osalta on arvioitu alustavasti ylläpitokustannuksiksi noin 15 000 euroa/vuosi. Kuvattujen vaihtoehtojen mahdollista toteuttamisaikataulua ei tässä vaiheessa ole ollut mahdollista arvioida tarkemmin. Olettamuksena on kuitenkin, että B- ja C-vaihtoehtojen osalta olisi kyse ~~loppuvuodesta~~~~keväästä~~ 2026 ~~tai alkuvuodesta 2027~~. Vaihtoehto A:n toteutuksen osalta mahdollinen muutos olisi todennäköisesti mahdollista toteuttaa aikaisemmin ja viimeistään syksyyn 2025 mennessä.

Lisäksi on huomioitava, että mikäli poliisin osalta päädyttäisiin muuhun kuin Salpa-vaihtoehtoon, tulisi työmäärät arvioida ~~uudelleen~~ myös AIPA:n osalta ~~uudelleen~~. Arviolta työmäärä olisi kuitenkin selvästi suurempi, kuin Salpa-AIPA-rajapintaa käyttäen.

VAIHTOEHTO	HTP-ARVIO	€-ARVIO
A	20	n. 15 000
B	150	n. 110 000
C	350	n. 260 000
B+C ylläpitokustannus	-	n. 15 000/vuosi

3.3 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin

Esityksen ehdotuksen mukaan esitutkintaviranomaisen toimittama laite-etsintä edellyttäisi tuomioistuimen etukäteisluvan tiettyjä erikseen säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Kiiretilanteiden osalta kyse olisi kuitenkin tuomioistuimen jälkikäteisvalvonnasta. Edelleen laite-etsinnän kohdehenkilöllä olisi mahdollisuus saattaa laite-etsintä tuomioistuimen tutkittavaksi niissä tilanteissa, kun pidättämiseen oikeutettu virkamies on omalla päätöksellään

toimittanut laite-etsinnän (29 §:n 5 momentti). Lisäksi tuomioistuimen 4 ja 5 momentissa tarkoitettu päätöksestä saisi valittaa erikseen.

Nykytilasta poiketen esityksen ehdotuksen mukaisesti laite-etsinnän toimittaminen kuuluisi jatkossa joko tuomioistuimen etu- tai jälkikäteisvalvonnan piiriin tiettyjä erikseen määriteltyjä tilanteita lukuun ottamatta. Ehdotuksen tarkoituksena on parantaa yksityiselämän suojan turvaamista.

4 Muut toteuttamisvaihtoehdot

4.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

4.1.1 Tuomioistuin vahvistaisi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen laite-etsintäpäätöksen tiettyjä erikseen säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta

4.1 Lausuntokierroksella olleen esitysluonnoksen mukaan tuomioistuin olisi vahvistanut pidättämiseen oikeutetun virkamiehen laite-etsintäpäätöksen tiettyjä erikseen säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta (esim. kiiretilanteet, joiden osalta olisi ollut kyse tuomioistuimen jälkivahvistusmenettelystä). Edellä jaksossa 1.3 on tarkemmin käyty läpi lausuntopalautetta ja sen johdosta jatkovalmistelussa tehtyjä muutoksia esitykseen.

4.1.1.2 Syyttäjä toimisi vahvistavana viranomaisena

Edellä jaksossa 1.1 on käsitelty tarkemmin Euroopan unionin asiaan liittyvää oikeuskäytäntöä. Tuomioistuimen oikeuskäytännön osalta selvää ei ole, miltä osin riippumattomalle hallinnolliselle viranomaiselle asetetut vaatimukset suhtautuvat syyttäjään laite-etsintää koskevan päätöksentekomenettelyn kannalta. Valmistelun aikana on siten ollut harkittavana myös vaihtoehto, jossa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksen laite-etsinnän toimittamisesta vahvistaisi syyttäjä.

Esityksen valmistelussa pohdittu ratkaisu syyttäjän osalta vastaisi soveltuvin osin menettelyltään esityksessä ehdotettua, mutta esitutkintaviranomaiseen kuuluvan pidättämiseen oikeutetun virkamiehen laite-etsintäpäätöksen vahvistaisi syyttäjä, joka voisi ottaa asian päätettäväkseen. Sama koskisi myös kiiretilanteiden mukaista jälkikäteisvahvistusta. Syyttäjällä, joka voisi ottaa asian päätettäväkseen, tarkoitettaisiin sellaista syyttäjää, jonka tehtävänä ei olisi myöhemmin nostaa rikoksesta syyte ja ajaa sitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 2 §:n mukaisesti.

Syyttäjän valitsemista päätöksen vahvistavaksi oikeusviranomaiseksi puoltaisi muun ohella vahvistamiseen liittyvän menettelyn mahdollinen joustavuus ja joutuisuus sekä jossain määrin mahdollinen kustannustehokkuus verrattuna asian käsittelemiseen tuomioistuimessa. Lisäksi lähtökohtaisesti poliisi-syyttäjä-ratkaisu ei välttämättä edellyttäisi vastaavanlaajuisia tietojärjestelmämuutoksia, mutta toisaalta tällöin menettelyn toteuttaminen todennäköisesti tarkoittaisi manuaalisen työn eli henkilötöiden lisääntymistä.

Esityksen valmistelussa on arvoitu, että syyttäjien osalta muutos tarkoittaisi myös työmäärän lisäystä nykyisestä. Syyttäjien etu- ja jälkikäteisvahvistettavaksi tulisi niin ikään lähes kaikki laite-etsinnät (pl. tietyt poikkeustilanteet). Oletuksena on, että laite-etsintäasioiden käsittely syyttäjien toimesta ~~ei olisi välttämättä kovinkaan vaativaa ja~~ hoituisi etäyhteyksin sekä ~~olisi mahdollista käsitellä verrattain käsiteltäisiin nopeasti joutuisasti~~ (arviolta ~~510–20–30~~ minuuttia/asia). Päätös toimitettaisiin vahvistettavaksi tutkinnanjohtajan esityksen perusteella se joko hyväksyen tai hyläten. Käytännön päätöksenteossa tutkinnanjohtajan lyhyen kirjallisen

esityksen perusteella arvioitaisiin, onko asialliset syyt sille, että laite-etsintä vaikuttaa tarpeelliselta ja suhteelliselta tutkintatoimenpiteeltä ja että sille on lain säätämät edellytykset. Alustavan arvion mukaan htv-vaikutus voisi olla noin 2–5 htv/vuosi eli noin 180 000–450 000 euroa (90 000 e/vuosi). Muutokset edellyttäisivät myös henkilökunnan kouluttamista.

Vaikka poliisi-syyttäjä-ratkaisu on arvioitu jossain määrin menettelyltään kevyemmäksi kuin laite-etsintäpäättökseen ~~vahvistaminen-tekeminen~~ tuomioistuimen toimesta, syyttäjäratkaisu ei olisi ongelmaton. Kuten edellä jaksossa 1.1 on todettu, Euroopan unionin tuomioistuimen LE-tuomiota – ottaen huomioon myös *Prokuratuur*-tuomio – on mahdollista tulkita myös siten, että syyttäjä ei voisi toimia sellaisena riippumattomana hallinnollisena viranomaisena, joka voisi suorittaa edellytetyn ~~etukäteiskontrollitehtävän~~ etukäteisvalvontatehtävän.

Edellä jaksossa 1.1 mainitusti *Prokuratuur*-tuomion 54 kohta huomioon ottaen mahdollista on myös tulkita, että Suomessa syyttäjä ”yhtäältä osallistuu rikostutkinnan suorittamiseen” ETL 2:1.3:n ja 5:3.2:n säätämällä tavalla, ja syyttäjä ei myöskään objektiivisuusvelvollisuudestaan huolimatta ”toisaalta ole neutraalissa asemassa rikosprosessin asianosaisiin nähden”, koska ROL 1:2.1:n mukaan syyttäjän tehtävänä on nostaa rikoksesta syyte ja ajaa sitä.

Valmistelussa havaittiin ongelmalliseksi myös tilanteet, joissa syyttäjä toimisi tutkinnanjohtajana. Tällaisia tilanteita olisivat niin sanotut poliisirikostutkinnat. Lisäksi syyttäjälaitoksesta annetun lain 7 §:n mukaan syyttäjiä ovat valtakunnansyyttäjä ja apulaisvaltakunnansyyttäjä sekä 8 §:n mukaan erityissyyttäjiä ovat valtioneuvoston oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies, joiden syyteoikeudesta säädetään perustuslain 110 §:ssä. Mahdollista siten on, että edellä mainitut toimisivat tutkinnanjohtajina tietyssä rikostutkinnassa. Tällaisissa tilanteissa ongelmallista voisi olla rikostutkintaan nähden erillisen syyttäjän etukäteisvahvistuksen hankkiminen ottaen huomioon myös valtakunnansyyttäjän devoluutio- ja substituutio-oikeudet.

Muutoksista saattaisi aiheutua myös tietojärjestelmämuutoksia. Ennen mahdollisia tietojärjestelmämuutoksia laitelupien vahvistusmenettely saattaisi edellyttää manuaalista tietojen syöttämistä ja ratkaisuihin liittyviä toimia.

4.1.2 Suostumukseen perustuva laite-etsintä

~~Esityksen valmistelussa myös tarkasteltiin mahdollisuutta jättää tuomioistuimen vahvistusmenettelyn piirin ulkopuolelle laitteen haltijan tai muun laitteeseen oikeutetun henkilön nimenomaiseen suostumukseen perustuva laite-etsintä. Kyse voisi olla esimerkiksi oikeudesta luopumisesta tuomioistuimen vahvistusedellytykseen liittyen.~~

~~Pakkokeinolaki sisältää nykyisin suostumukseen perustuvaa pakkokeinon käyttämistä koskevaa sääntelyä tietyissä erikseen säännellyissä tapauksissa. PKL 10:7:ssä säädetään televalvonnasta teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella. PKL 10:9:n mukaan pääsääntöisesti tuomioistuin päättää tällaisesta televalvonnasta, mutta pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää televalvonnasta rikoksesta epäillyn, asianomistajan, todistajan tai muun henkilön suostumuksella tämän hallinnassa olevaan teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, kun on syytä epäillä että kyse on rikoksesta, jonka johdosta teleosoite tai telepäätelaitte on oikeudettomasti toisen hallussa tai teleosoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehdystä lähestymiskiellon rikkomisesta, rikoslain 17 luvun 13 §:n 2 kohdassa tarkoitettua ilkeävaltaa tai mainitun lain 24 luvun 1 a §:ssä tarkoitettua viestintärauhan rikkomisesta.~~

~~Nämä säännökset poikkeavat kuitenkin nyt käsillä olevasta tilanteesta siinä, että niissä kyse on ennen kaikkea pakkokeinojen soveltamisalan laajentamisesta epäillyn eduksi. Epäilty voi~~

~~suostua itseensä kohdistuvaan televalvontaan esimerkiksi osoittaakseen, ettei ole syyllistynyt tutkittavana olevaan telepäätelaitetta käyttäen tehtyyn lähestymiskiellon rikkomiseen. Sitä vastoin laite etsinnässä kyse olisi lähtökohtaisesti vain esitutkintaviranomaisten rikoksen selvittämiseen liittyvistä tarpeista, koska epäillyn ei lähtökohtaisesti tarvitse antaa tietoja laitteestaan vapaaehtoisesti. Toisaalta estettä ei ole sille, että rikoksesta epäilty voisi antaa vapaaehtoisesti laitteensa syyttömyyttä tukevan näytön etsimiseksi.~~

~~Joka tapauksessa laite etsintää sinänsä ei välttämättä voitaisi perustaa suostumukseen, koska jos laite etsintä olisi mahdollista toteuttaa henkilön tahdosta riippumatta viranomaisen päätöksellä, laite etsinnän toteuttaminen ei välttämättä olisi vapaaehtoista eikä kyse olisi siten aidosta, vapaaehtoisuuteen perustuvasta suostumuksesta. Arvioitavana voisi siten olla enintään tuomioistuinkäsittelystä luopuminen. Nyt käsillä olevan esityksen valmistelussa on arvioitu, että asia edellyttäisi tarkempaa arviointia kaikkien asianosaisten kannalta. Valmistelussa on siten katsottu, että asiaan liittyvä tarkastelu olisi perustellumpaa tehdä erillisen arvioinnin yhteydessä.~~

4.1.3 Tuomioistuimen ~~etukäteisvahvistuksesta~~ etukäteisluvasta poikkeaminen silloin, kun laite ei sisällä arkaluonteisia tietoja

Esityksen valmistelussa myös tarkasteltiin mahdollisuutta jättää tuomioistuimen ~~vahvistusmenettelyn~~ etukäteisluvan piirin ulkopuolelle sellainen laite-etsintä, jossa laite-etsinnän kohteena oleva laite ei sisällä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja tai muita arkaluonteisia henkilötietoja taikka henkilön yksityiselämään liittyviä tietoja. Tuomioistuimen etukäteisvalvontaa koskeva vaatimus on LE-tuomiossa kytketty sellaiseen käsittelyyn, jossa perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa taattuihin perusoikeuksiin kohdistuvaa puuttumista voidaan pitää vakavana tai jopa erityisen vakavana. Tältä osin tarkasteltiin mahdollisuutta, että tuomioistuimen ~~vahvistusmenettelyn~~ lupamenettelyn ulkopuolelle rajattaisiin sellaiset tilanteet, joissa laite-etsinnän kohteena olisivat sellaiset laitteet, jotka eivät sisältäisi lainkaan henkilötietoja tai ainakaan arkaluonteisina pidettäviä henkilötietoja tai muutoinkaan tietoja henkilön yksityiselämästä. Tällaisten laitteiden osalta laite-etsinnän ei arvioitu johtavan sellaiseen vakavaan tai erityisen vakavaan perusoikeuksiin puuttumiseen, joka edellyttäisi tuomioistuimen etukäteisvalvontaa.

Täysi varmuus laitteen sisältämistä tiedoista ei kuitenkaan liene mahdollista ennen laite-etsinnän toimittamista. Digitaalisen kehityksen myötä laitteiden ominaisuudet ovat laajentuneet ja laitteet voivat pääasiallisen käyttötarkoituksensa lisäksi sisältää muita elementtejä, jotka eivät välttämättä ole tiedossa etukäteen muille kuin laitteen haltijalle tai sen käyttäjälle. Tämän vuoksi esityksen valmistelussa katsottiin perustelluksi, ettei asiaa koskeva poikkeustilanne olisi ennakolta laitteen sisältämien tietojen osalta ehdotonta.

4.2 Ulkomaiden lainsäädäntö

4.2.1 Ruotsi

Ruotsissa tutkinnanjohtajana toimii pääsääntöisesti syyttäjä. Ruotsissa ei ole käytössä nimenomaisesti samanlaista pakkokeinoa kuin PKL 8:29:n mukainen laite-etsintä.

Mikäli tutkinnan yhteydessä on tarve saada tutkia tietyn laitteen sisältöä tarkemmin, kuten matkapuhelimen, laite voidaan takavarikoida sisältäen näin myös laitteen tutkimisen. Takavarikosta säädetään oikeudenkäymiskaaren (*rättegångsbalk 1942:740*) 27 luvussa. Luvun 1 §:n mukaan mikä tahansa esine voidaan takavarikoida, jos perustellusti voidaan olettaa esineellä olevan merkitystä rikostutkinnassa. Lähtökohtaisesti takavarikosta päättää 4 §:n

mukaan tutkinnanjohtaja, joka voi olla syyttäjä tai poliisiviranomainen. Lisäksi 5 §:n mukaan tuomioistuin voi päättää takavarikosta tutkinnanjohtajan vaatimuksesta.

Lähtökohtana Ruotsissa siten on, että takavarikosta päättää syyttäjä, mutta edellä mainitusti siitä voi päättää myös tuomioistuin syyttäjän tai poliisiviranomaisen vaatimuksesta.

4.2.2 Muut jäsenvaltiot

Saksassa ei lainsäädännössä erikseen nimenomaisesti sinänsä säädetä laite-etsinnästä, vaan kansallisessa rikosprosessissa koskevassa laissa eritellään takavarikko ja laitteen tietosisällön tarkastaminen (*Strafprozeßordnung* (StPO) mm. 94, 98 ja 110(3) §). Saksassa tuomioistuimen pääsääntöisesti päättää takavarikosta, kuten matkapuhelimen, mutta kiireellisissä tapauksissa syyttäjä voi tehdä päätöksen, minkä jälkeen päätös on saatettava tuomioistuimen vahvistettavaksi kolmen päivän sisällä, mikäli laitteen haltija tai aikuinen sukulainen ei ole ollut takavarikon toimittamisen aikana läsnä tai mainitut henkilöt nimenomaisesti vastustavat takavarikkoa. Henkilöllä on kuitenkin mahdollisuus saattaa asia tuomioistuimen tarkasteltavaksi. Edellä mainittu soveltuu myös koskien laitteen sisällön tarkastelua.

Niin ikään **Alankomaissa** syyttäjä voi pääsääntöisesti tehdä laite-etsintää koskevan päätöksen, mutta Euroopan unionin tuomioistuimen LE-ratkaisun vuoksi syyttäjän päätös on edellyttänyt tutkintatuomarin luvan. Kansallinen sääntely on Alankomaissa parhaillaan korkeimmassa oikeudessa käsiteltävänä juuri siksi, että syyttäjää ei välttämättä pidetä riippumattomana hallintoviranomaisena tuomioistuimen *Prokuratuur*-tuomion mukaisesti.

Virossa tietyissä tilanteissa poliisi voi päättää laite-etsinnästä, mutta mitä ilmeisimmin käytäntönä on, että laite-etsintä suoritetaan etsinnän yhteydessä, minkä osalta lupa haetaan etu- tai jälkikäteisesti tuomioistuimelta. Myös **Tanskassa** ~~mitä ilmeisimmin~~ tuomioistuimet vastaavat laite-etsintää koskevista päätöksistä.

5 Säännöskohtaiset perustelut

21 §. Pykälän 3 momentti ehdotetaan kumottavaksi.

29 §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että uuden 1 momentin mukaan laite-etsinnästä päättäisi tuomioistuin pidättämiseen ~~oikeutettu—oikeutetun virkamies~~oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. ~~Päätöksen vahvistaisi tällöin tuomioistuin. Kyse olisi etukäteisvahvistuksesta, jota ilman laite-etsintää ei saisi toimittaa tiettyjä jäljempänä mainittavia poikkeuksia lukuun ottamatta. Asian vahvistaminen tapahtuisi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksen perusteella se joko hyväksyen tai hyläten.~~ Asian tuomioistuinkäsittelyssä noudatettaisiin soveltuvien osin, mitä 3 luvun 1, 3, 8 ja 10 §:ssä säädetään vangitsemisasian käsittelystä, ~~sekä 8 luvun 17 §:n 3 momentissa säädetään erityistä kotietsintää koskevan päätöksen kantelu-oikeudesta. Laite-etsinnän vahvistamista koskeva~~ Vaatimus olisi otettava viipymättä tuomioistuimessa käsiteltäväksi ja vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä asiaan perehtyneen virkamiehen läsnä ollessa. Asia olisi ratkaistava kiireellisesti. Jos kysymys olisi 1 §:n 3 momentissa tarkoitetuista tiedoista, noudatetaan soveltuvin osin erityistä kotietsintää koskevia 15 §:n 1 ja 2 momenttia ja 17 §:ää.

Momentissa viitattujen menettelysäännösten mukaisesti vaatimus olisi tehtävä kirjallisesti (PKL 3:3). Vaatimuksessa tulisi perustella laite-etsinnän toimittamisen tarpeellisuutta laite-etsinnän edellytysten täyttymisen kannalta (PKL 8:21) ottaen samalla erityisesti huomioon muun ohella PKL:n 1 luvun 2 §:n mukainen suhteellisuusperiaate. Vaatimuksen sisältö tulisi olla soveltuvin osin vastaava kuin kotietsintäpäätös PKL 8:16.1:n mukaisesti. Vaatimuksessa

tulisi siten riittävällä tarkkuudella yksilöidä: 1) laite-etsinnän kohteena olevat laitteet, 2) ne seikat, joiden perusteella laite-etsinnän edellytysten katsotaan olevan olemassa huomioiden erityisesti suhteellisuusperiaate, 3) se mitä laite-etsinnällä pyritään löytämään, ja 4) mahdolliset erityiset laite-etsinnän rajoitukset. Vaatimuksessa tulisi myös ottaa selvästi kantaa mahdollisiin rajoitustarpeisiin asian tuomioistuinkäsittelyn julkisuuden ja käsittelytavan osalta. Edellä mainitun 1 kohdan osalta on otettava huomioon, että PKL 8:20.1:n mukaan *laite-etsinnällä* tarkoitetaan tietokoneessa, telepäätelaitteessa tai muussa vastaavassa teknisessä laitteessa tai tietojärjestelmässä etsinnän toimittamishetkellä olevaan tietosisältöön kohdistettavaa etsintää.

Tässä yhteydessä on syytä kiinnittää huomiota siihen, että muutoinkin laite-etsintään liittyen soveltuvat muut sitä koskevat menettelysäännökset eli muun ohella PKL 8:20–22, 27 ja 28 §. Esimerkiksi PKL 8:28:n mukaan kun laite-etsintä toimitetaan paikkaan kohdistuvan etsinnän yhteydessä, sovelletaan viimeksi mainitun toimittamista koskevia säännöksiä ja muissa tapauksissa läsnäolon, menettelyn, etsintävaltuutetun, asiakirjan avaamisen ja tutkimisen sekä pöytäkirjan osalta noudatetaan soveltuvin osin 5–13 ja 19 §:n säännöksiä. Laite-etsinnän toimittamisesta pidättämiseen oikeutettu virkamies voisi päättää kuitenkin vain PKL 8:29:n mukaisesti. PKL 8:19:ssä säädetään esimerkiksi pöytäkirjasta. Lisäksi on huomioitava, että jos laite-etsinnässä jotakin takavarikoidaan tai jos etsinnässä jäljennetään asiakirja, toimenpiteen kohteena oleva henkilö voi PKL 7:15:n mukaisesti saattaa asian tuomioistuimen käsiteltäväksi sen selvittämiseksi, ovatko takavarikon edellytykset olemassa.

Laite-etsintää koskevassa tuomioistuimen päätöksessä olisi PKL 3:10:n mukaisesti lyhyesti mainittava tiedot rikoksesta, josta henkilöä epäillään ja hyväksytäänkö laite-etsinnän toimittaminen vaatimuksessa esitetyin perustein tai hylätäänkö se. Jos vahvistamisesta vaatimuksesta kieltäydytään, päätökseen tulisi kirjata lyhyesti kieltäytymisen peruste. Lyhyillä perusteluilla tarkoitettaisiin sitä, että kieltäytymisen peruste tulisi selvästi päätöksestä esille. Tuomioistuimen olisi mahdollista myös hyväksyä tai hylätä vaatimus osittain. Viimeksi mainittu tilanne voisi olla käsillä, kun laite-etsinnän toimittamista koskeva vaatimus käsittää useita eri laitteita, mutta vain osan laitteiden osalta edellytykset laite-etsinnän toimittamiselle täyttyisivät. Tällainen tilanne voisi olla käsillä esimerkiksi silloin, kun tietty laite ei olisi vain rikoksesta epäillyn henkilön käytössä, vaan kyse olisi esimerkiksi perheen muiden jäsenten tai muun henkilön käytössä olevasta laitteesta.

Momentissa viitattaisiin myös erikseen PKL 8:1.3:n mukaisiin tietoihin ja että näiden tilanteiden osalta noudatettaisiin soveltuvin osin erityistä kotietsintää koskevia 15 §:n 1 ja 2 momenttia ja 17 §:ää. Tämä tarkoittaisi ensinnäkin sitä, että erityisestä kotietsinnästä ja etsintävaltuutetun määräämisestä päättäisi tuomioistuin (PKL 8:15.1). Tarvittaessa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tulisi saattaa laite-etsintä uudelleen tuomioistuimen päätettäväksi ja etsintävaltuutetun määräämiseksi 17 §:n mukaisesti. Jos taas tuomioistuimen lupaan perustuvan laite-etsinnän yhteydessä selviää, että laite-etsintä kohdistuu PKL 8:1.3:ssa tarkoitettuun tietoon, tai jos erityinen laite-etsintä on välttämätöntä toimittaa kiireellisesti, pidättämiseen oikeutettu virkamies päättäisi erityisen laite-etsinnän toimittamisesta ja etsintävaltuutetun määräämisestä (PKL 8:15.2). Asia olisi kuitenkin saatettava jälkikäteisesti tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Lisäksi tässä yhteydessä on huomioitava, että PKL 8:22 §:ssä säädetään laitteen haltuunottamisesta. Laitteen haltuunottamisen yhteydessä esitutkintaviranomainen voi esimerkiksi asettaa laitteen (esimerkiksi matkapuhelimen) lentokonetilaaan tulevan laite-etsinnän turvaamiseksi. Laitteen asettaminen lentokonetilaaan ei tarkoittaisi vielä laitteen sisältämän tiedon selvittämistä eli laite-etsintää. Esimerkiksi nykyaikaiset älymatkapuhelimet ja -tablettitietokoneet on pääsääntöisesti mahdollista asettaa lentokonetilaaan ilman älylaitteen

lukituksen avaamista. Laitteen ulkopuolinen tarkastelu ja laitteen yksilöivien tunnisteiden selvittäminen eivät myöskään olisi laitteen tietosisältöön kohdistuvaa etsintää.

Ehdotetun uuden 2 momentin mukaan lähtökohtana olisi vaatimuksen käsitteleminen ja ratkaiseminen kansliassa ilman istutokäsittelyä, jos tuomioistuim harkitsee sen soveliaaksi. Laite-etsinnän toimittamista koskevassa vaatimuksessa tulisi ottaa kantaa niihin perusteisiin, joiden vuoksi vaatimuksen käsitteleminen ilman istutokäsittelyä olisi soveliaista tai tulisiko vaatimus käsitellä sen tehneen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai hänen määräämänsä asiaan perehtyneen virkamiehen läsnä ollessa. Tuomioistuimen päätettävissä kuitenkin olisi kuulemistarpeen lopullinen ratkaisu. Laite-etsinnässä hankittavaan tietoon voi myös liittyä tiettyjä rajoitteita, kuten esimerkiksi pakkokeinolain PKL 8:1.3:ssa tarkoitettua tietoa, jonka vuoksi tarpeen olisi käsitellä vaatimus sen tehneen tai hänen määräämänsä asiaan perehtyneen virkamiehen läsnä ollessa. Käsittely voitaisiin pitää käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään. Asia ratkaistaisiin kuulematta laitteen haltijaa tai muuta laitteeseen oikeutettua henkilöä.

~~Käsittely voitaisiin pitää myös käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla olisi puhe- ja näköyhteys keskenään. Asia voitaisiin ratkaista kansliassa ilman istutokäsittelyä, jos tuomioistuim harkitsee sen soveliaaksi.~~

~~Koska momentin mukaan vahvistamisessa olisi kyse tuomioistuimen etukäteisluvasta laite-etsinnän suorittamiseksi, lukuun ottamatta jälkikäteisvahvistustilanteita, lähtökohtana olisi asian ratkaiseminen kansliassa ilman istutokäsittelyä. Tämä olisi kuitenkin aina tuomioistuimen päätettävissä, sillä laite-etsinnässä hankittavaan tietoon voi myös liittyä rajoitteita, kuten esimerkiksi pakkokeinolain PKL 8:1.3:ssa tarkoitettua tietoa.~~

~~Vahvistusmenettelyssä tuomioistuim tekisi päätöksen, johon kirjattaisiin lyhyesti, hyväksytäänkö tai hylätäänkö pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimus laite-etsintäpäätöksen vahvistamisesta. Jos vahvistamisesta kieltäydytään, päätökseen tulisi kirjata kieltäytymisen peruste. Laite etsintää ei saisi tässä tilanteessa toimittaa.~~

Lisäksi uuden 32 momentin mukaan pidättämiseen oikeutetun oikeutettu virkamiehen virkamies voisi kuitenkin päättää laite-etsinnästä laite-etsintäpäätös ei edellyttäisi vahvistusta, jos on perusteltu syy olettaa, että laite ei sisällä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja tai muita arkaluonteisia henkilötietoja taikka henkilön yksityiselämään liittyviä tietoja. Jos laite-etsinnässä kuitenkin havaitaan 3 momentissa tarkoitettuja kiiretilanteita lukuun ottamatta havaitaan, että laite sisältää erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, muita arkaluonteisia tietoja tai tietoja henkilön yksityiselämä3 momentissa tarkoitettuja tietoja, tulisi laite-etsintä keskeyttää ja saattaa heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua päätös viivytyksettä tuomioistuimen vahvistettavaksi käsiteltäväksi 1 ja 2 momentin menettelyn mukaisesti.

Perustellulla syyllä olettaa tarkoitettaisiin sitä, että laite-etsinnästä päättävän pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tapauskohtaisen arvion perusteella kyseinen laite ei on hyvin todennäköistä, että kyseinen laite ei sisällä mitään erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, muita arkaluonteisia tietoja tai tietoja henkilön yksityiselämästä3 momentissa tarkoitettuja tietoja. Jäljempänä on mainittu esimerkinomaisesti sellaisia laitteita tai tiettyssä yhteydessä käytettäviä laitteita, jotka eivät lähtökohtaisesti sisällä tällaisia tietoja. Tuomioistuimen Etukäteisvalvonnasta etukäteisluvasta poikkeaminen edellyttäisi joka tapauksessa aina viranomaisen tapauskohtaisesta harkintaa, jotta etukäteisvalvonnasta etukäteisluvasta poikkeaminen ei voisi johtaa käsittelyyn, jossa olisi kyse vakavasta tai jopa

erittäin vakavasta puuttumisesta perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa suojattuihin perusoikeuksiin ja joka tulisi LE-tuomion edellyttämällä tavalla sitoa tuomioistuimen etukäteisvalvontaan etukäteislupaan.

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvilla tiedoilla tarkoitetaan rikosasioiden tietosuojalain 11§:n 1 momentin mukaan henkilötietoja, joista ilmenee etninen alkuperä, poliittisia mielipiteitä, uskonnollinen tai filosofinen vakaumus taikka ammattiliiton jäsenyys, sekä geneettiset tiedot, luonnollisen henkilön yksiselitteiseen tunnistamiseen tarkoitettut biometriset tiedot sekä terveyttä taikka luonnollisen henkilön seksuaalista käyttäytymistä ja seksuaalista suuntautumista koskevat tiedot. Muilla arkaluonteisilla henkilötiedoilla tarkoitetaan laajempaa tietojoukkoa kuin rikosasioiden tietosuojalain tarkoittamat erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat tiedot. Tällaisia arkaluonteisia henkilötietoja ovat esimerkiksi maksukorttitiedot, tilitiedot, rikostuomioita ja rikoksia koskevat sekä sosiaalihuollon asiakastiedot (ks. ~~PeVL 26/2018 vp~~, PeVL 15/2018 vp, PeVL 14/2018 vp, PeVL 3/2017 vp, PeVL 13/2016 vp, PeVL 14/2009 vp).

Henkilön yksityiselämään liittyvillä tiedoilla tarkoitettaisiin sellaisia tietoja, joista voisi tehdä päätelmiä henkilön yksityiselämästä, kuten hänen päivittäisistä tottumuksistaan, vakituisista tai tilapäisistä oleskelupaikoistaan, päivittäisistä tai muista liikkumisistaan, suorittamistaan toimista ja sosiaalisista suhteistaan sekä sosiaalisista piireistä, joissa tämä henkilö liikkuu. Tällainen tieto voisi pitää sisällään muun muassa tietoja henkilön elintavoista, osallistumisesta yhdistystoimintaan tai vapaa-ajan harrastuksista, perhe-elämästä tai muista niihin verrattavista henkilökohtaisista oloista. Tällaisia tietoja sisältävät laitteet ovat ainakin henkilökohtaiseen tai päivittäiseen käyttöön tarkoitettut matkapuhelimet, (tabletti-)tietokoneet tai muut vastaavanlaiset laitteet.

Edellä jaksossa 1.1 mainitusti 3 momentissa olisi kyse ~~olisi~~-esimerkiksi laite-etsinnästä sellaisiin laitteisiin, jotka eivät lähtökohtaisesti sisällä mitään arkaluonteisia henkilötietoja tai tietoja, joista voisi tehdä päätelmiä henkilön yksityiselämästä. Tällaisia laitteita voivat olla esimerkiksi yritysten erilaiset työtekoon tarkoitettut laitteet, kuten työmaakoneet, kameravalvontalaitteet, kulkuneuvojen tietotekniset laitteet, ohjainlaitteet ja -palvelimet, liikenteen reititykseen liittyvät koneet, teollisuuden koneet ja laitteet sekä datan muodossa olevat kirjanpidot. Kirjanpitoaineistoon liittyen on kuitenkin huomioitava mahdollisuus, että mukana on tietoa esimerkiksi henkilön ammattiliiton jäsenyydestä, maksukorteista tai tileistä. Mikäli tapauskohtaisen arvioinnin perusteella on perusteltu syy olettaa laitteen sisältävän tällaisia tietoja, tulisi asia saattaa tuomioistuimen päätettäväksi ennen laite-etsinnän toimittamista.

Lisäksi 2-3 momentin mukaan tuomioistuimen ~~vahvistuksen piiriin~~ etukäteislupan piiriin eivät kuuluisi tapaukset, joissa olisi kyse pakkokeinolain 8 luvun 21 §:n 2 momentissa tarkoitusta tilanteesta. Kyse olisi laitteen palauttamisesta siihen oikeutetulle, jos on syytä olettaa, että se on rikokselta joltakulta viety. Toimitettaessa laite-etsintä laitteen palauttamiseksi sille, jolta se on rikoksella viety, laitteen tietosisällön tarkastelu tulisi rajoittaa tietoihin, jotka ovat välttämättömiä laitteeseenautua laitteen oikean omistajan henkilön selvittämiseksi ja laitteesta saadut tiedot olisi tämän jälkeen välittömästi hävitettävänä. Edellä jaksossa 1.1 on selostettu tilanteeseen liittyvää oikeasuhteisuutta ja laite-etsinnän sisältöä kyseisissä tilanteissa.

~~Etukäteisvalvonnasta Tuomioistuimen etukäteisluvasta~~ poikkeaminen edellyttäisi joka tässäkin tapauksessa aina viranomaisen tapauskohtaista harkintaa, jotta ~~etukäteisvalvonnasta etukäteisluvasta~~ poikkeaminen ei voisi johtaa käsittelyyn, jossa olisi kyse vakavasta tai jopa erittäin vakavasta puuttumisesta perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa suojattuihin perusoikeuksiin ja joka tulisi LE-tuomion edellyttämällä tavalla sitoa etukäteisvalvontaan etukäteislupaan.

Edelleen 3 momentin mukaan tuomioistuimen etukäteisluvan piiriin eivät kuuluisi tapaukset, joissa olisi kyse laitteen haltijan tai muun laitteeseen oikeutetun henkilön vapaaehtoisesta suostumuksesta laite-etsinnän toimittamiseksi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksellä. Henkilön suostumus koskisi siten tuomioistuimen ennakkovalvonnasta luopumista (ks. tarkemmin myös säätämisyjärjestysperustelut). Henkilön suostumus tulisi olla vapaaehtoinen ja annettu olosuhteissa, joissa suostuja on selvillä siitä, ettei hänellä ole laillista velvollisuutta suostua tuomioistuimen etukäteisvalvonnasta luopumiseen. Suostumus tulisi antaa kirjallisessa muodossa. Se voitaisiin kirjata esimerkiksi pöytäkirjaan (laite-etsintä-, takavarikko- tai kuulustelupöytäkirjaan). Kiireellisissä tilanteissa suostumus voitaisiin kuitenkin antaa suullisesti, mutta se tulisi vahvistaa kiireellisesti niin pian kuin mahdollista (ks. myös HE 222/2010 vp s. 322).

Suostumuksen antamista koskevien vallitsevien olosuhteiden osalta olisi otettava huomioon suostujan henkilökohtaiset ominaisuudet ja esimerkiksi mahdollinen päihtymistila. Suostumuksen tulee siten olla annettu täydessä tietämyksessä tosiasioista. Suostujan tulisi olla myös vähintään 18 vuotta täyttänyt. Esitutkintaviranomainen voi tuoda esiin mahdollisuuden käyttää suostumusperusteista laite-etsintää, mutta johtopäätöksen tekeminen on aina jätettävä asianomaiselle henkilölle. Suostumuksen antaminen ei siten saisi missään tapauksessa perustua painostamiseen, taivutteluun tai muuhun vastaavaan johdatteluun, joka ilmentäisi suostujan kannalta velvollisuutta antaa asiassa suostumus. Myös säätämisyjärjestysperusteluissa on tarkemmin käsitelty suostumuksen antamiseen liittyvien tilanteiden reuna-ehdoja.

Pykälän uuden 3-4 momentin mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies voisi päättää laite-etsinnästä myös silloin kun laite-etsinnän välitön toimittaminen olisi asian kiireellisyyden vuoksi välttämätöntä. Asian kiireellisyyden sitä edellyttäessä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätös saadaan kirjata etsinnän toimittamisen jälkeen.

Kiiretilanteet olisi sidottu välttämättömyysvaatimukseen. Välttämätön kiireellinen tilanne voisi olla esimerkiksi silloin, kun on olemassa korostunut riski siitä, että rikoksen selvittämisen kannalta olennaiset tiedot häviävät laitteelta lyhyen ajan kuluessa tai siitä, että epäilty tuhoaa laite-etsinnän kohteena olevan materiaalin. Tässä kohdin on kuitenkin myös otettava huomioon edellä mainittu mahdollisuus asettaa laite esimerkiksi lentokonetilaan. Mikäli laitteen asettaminen lentokonetilaan olisi riittävää, kyse ei olisi enää välttämättömästä kiiretilanteesta.

Mikäli kyse olisi kuitenkin välttämättömästä kiiretilanteesta, näissä tilanteissa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksellä tehdyn laite-etsinnän tulisi rajoittua vain laitteen tietojen kopiointiin, ellei kyse olisi seuraavaksi selostetuista tilanteista, joissa tietojen tarkempi tutkiminen olisi välttämätöntä toisen suojelemiseksi tai uusien rikosten tai vahinkojen estämiseksi. Tällöinkin laitteen tietojen tarkastelun tulisi rajautua ainoastaan välttämättömään eli ainoastaan siihen, mikä olisi edellä mainittujen tilanteiden estämiseksi välttämätöntä. Toisin sanoen kiiretilanteiden osalta on yhtäältä eroteltava ne tilanteet, joissa on kyse etsittävien tietojen turvaamisesta niiden mahdollisen häviämisen vuoksi, ja toisaalta kun kyse on sellaisesta välttämättömästä kiiretilanteesta, joka edellyttäisi tietojen tarkastelua eikä tietojen kopiointi olisi riittävä toimenpide.

Etäetsintänä tehtävässä laite-etsinnässä sovellettaisiin lähtökohtaisesti kiiretilanteita koskevaa sääntelyä. Kyse olisi useimmiten sellaisista tilanteista, joissa esitutkintaviranomaisella ei ole mahdollisuutta vaikuttaa esimerkiksi palvelimen toimintaan teknisesti katkaisemalla yhteyttä tietoliikenneverkkoon tai ottaa sitä fyysisesti haltuun. Näissä tilanteissa korostuvat pakkokeinon kohteen mahdollisuus hävittää tai hävittää tietoja, joilla voi olla merkitys pakkokeinon tarkoituksen toteutumiseksi. Pidättämiseen oikeutettu virkamies tekisi päätöksen laite-etsinnästä ja etsittävät tiedot tallennettaisiin esitutkintaviranomaisen haltuun pakkokeinon

tarkoituksen toteutumisen turvaamiseksi. Kiiretilanteita koskevaa sääntelyä ei tulisi kuitenkaan soveltaa etäetsinnässä vaan niissäkin noudatettaisiin 1 momentin sääntelyä, jos esitutkintaviranomainen voi muulla tavoin varmistua siitä, etteivät etsittävät tiedot häviä.

Momentin mukaan kiiretilanteissa –Asia olisi saatettava tuomioistuimen vahvistettavaksi päätettäväksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua laite-etsinnän aloittamisesta 1 ja 2 momentin menettelyn mukaisesti. Lisäksi jos kysymys olisi 1 §:n 3 momentissa tarkoitetuista tiedoista, noudatettaisiin soveltuvin osin erityistä kotietsintää koskevia 15 §:n 1 ja 2 momenttia ja 17 §:ää.

Pykälän uuden 5 momentin mukaan jos vain pidättämiseen oikeutettu virkamies on päättänyt laite-etsinnästä 3 momentissa tarkoitettulla tavalla, tuomioistuimen on laitteen haltijan tai muun laitteeseen oikeutetun henkilön vaatimuksesta todettava, ovatko laite-etsinnän toimittamisen edellytykset olleet olemassa. Vaatimus olisi tehtävä 30 päivän kuluessa laite-etsinnän toimittamisesta tai siitä myöhemmästä ajankohdasta, jolloin vaatimuksen esittäjä on saanut tiedon laite-etsinnän toimittamisesta.

Momentin ensimmäinen virke tarkoittaa niitä tilanteita, kun pidättämiseen oikeutettu virkamies on päättänyt laite-etsinnästä, kun on ollut syytä olettaa, että laite ei sisällä 3 momentissa tarkoitettuja tietoja, PKL 8:21.2:ssa tarkoitettussa tilanteessa tai tuomioistuimen etukäteisvalvonnasta luopumisesta on saatu vapaaehtoinen suostumus. Momentin toinen virke taas koskee määräaika vaatimuksen tekemiselle. On kuitenkin huomioitava, että mikäli laite-etsintä olisi 3 momentin mukaisesti keskeytetty ja saatettu tuomioistuimen käsiteltäväksi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen toimesta, kyse olisi 1 momentin mukaisesta tuomioistuimen päätöksestä eikä esimerkiksi 5 momentti soveltuisi.

Lisäksi uuden 6 momentin mukaan tuomioistuimen 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen ei saisi hakea muutosta valittamalla. Pidättämiseen oikeutettu virkamies saisi kuitenkin ilman määräaika kannella päätöksestä. Kantelu olisi käsiteltävä kiireellisesti. Momentissa tarkoitettu pidättämiseen oikeutetun virkamiehen kantelu-oikeus koskisi myös 3 momentissa tarkoitettuja tilanteita, joissa laite-etsinnässä kuitenkin havaitaan, että laite sisältää 3 momentissa tarkoitettuja tietoja, ja pidättämiseen oikeutettu virkamies keskeyttää laite-etsinnän ja saattaa asian heti tuomioistuimen käsiteltäväksi 1 ja 2 momentin menettelyn mukaisesti.

Tuomioistuimen 4 ja 5 momentissa tarkoitettu päätöksestä saisi valittaa erikseen. Valitus ei estäisi laite-etsinnän toimittamista. Lisäksi momentin mukaan 3 ja 4 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksen nojalla toimitetussa laite-etsinnässä kertynyt aineisto olisi viipymättä hävitettävä, jos tuomioistuin katsoo, että laite-etsinnän toimittamiselle ei ole ollut edellytyksiä. Hävittämistä voitaisiin lykätä, kunnes tuomioistuimen ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi.

Momentin mukaisen hävittämisvelvollisuuden osalta tuomioistuin tekisi tietojen hävittämispäätöksen, mutta mikäli pidättämiseen oikeutettu virkamies valittaisi tuomioistuimen päätöksestä, hävittämistä voidaan lykätä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen harkinnalla siihen saakka, kun tuomioistuimen ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi.

29 a §. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi.

6 Lakia alemman asteinen sääntely

Pakkokeinolain 3 luvun 1 §:ssä säädetään vangitsemisesta päättävästä viranomaisesta. Pykälän ~~2-1~~ momentin mukaan käräjäoikeuksien päivystyksestä kiireellisissä tapauksissa säädetään oikeusministeriön asetuksella. Oikeusministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä käräjäoikeuksien päivystyksestä kiireellisissä tapauksissa.

Oikeusministeriön asetuksessa vangitsemisasioiden ja muiden kiireellisten asioiden käsittelystä käräjäoikeuksissa eräissä tapauksissa (953/2013, jäljempänä *oikeusministeriön päivystysasetus*) säädetään käräjäoikeuksista, jotka kiireellisissä tapauksissa saavat päättää muun ohella pidätetyn vangitsemisesta sekä salaisista pakko- ja tiedonhankintakeinoista pakkokeinolain 3 luvun 1 §:n 1 momentin ja 10 luvun 43 §:n 1 momentin mukaisissa asioissa.

Oikeusministeriön päivystysasetuksen 2 §:ssä säädetään käräjäoikeuksien päivystyksestä. Päivystyksellä tarkoitetaan pykälän 1 momentin mukaan käräjäoikeuden valmiutta päivystysalueellaan vapunpäivänä, juhannusaattona, itsenäisyyspäivänä, jouluaattona sekä lauantaina, sunnuntaina ja muuksi päiväksi sattuvana kirkollisena juhlapäivänä 1) vastaanottaa pidätettyä koskevia vangitsemisvaatimuksia sekä käsitellä vangitsemisasiota, 2) vastaanottaa vaatimuksia ja esityksiä salaisia pakkokeinoja ja salaisia tiedonhankintakeinoja koskevissa lupa-asioissa ja ratkaisussa sekä käsitellä näitä asioita, 3) vastaanottaa ilmoituksia ulkomaalaisen säilöönotosta, poikkeuksellisesta sijoittamisesta ja lapsen asumisvelvollisuudesta sekä käsitellä näitä asioita, 4) vastaanottaa ilmoituksia niskoittelun vuoksi vangittavaksi määrätyn velallisen asioissa sekä käsitellä näitä asioita. Pykälän 2 momentin mukaan päivystys 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuissa asioissa ulottuu muuhunkin kuin 1 momentissa mainittuun käräjäoikeuksien kanslioiden aukioloajan ulkopuoliseen aikaan.

Oikeusministeriön päivystysasetuksessa pakkokeinolakiin liittyvä päivystystoiminta on rajattu nykyisellään vangitsemista sekä salaisia pakko- ja tiedonhankintakeinoja koskeviin asioihin. Asetuksessa ei siten säädetä sellaisesta käräjäoikeuksien päivystystoiminnasta, joka ulottuisi edellä kuvattua laajemmin eri pakkokeinoihin taikka nimenomaisesti pakkokeinolain 8 luvussa tarkoitettuun laite-etsintään.

Esityksessä ehdotetaan, että ~~tuomioistuimien päätöksillä laite-etsintää koskevan päätöksen vahvistaisi tuomioistuin~~ pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Laite-etsintää koskeva vaatimus olisi otettava tuomioistuimessa käsiteltäväksi viipymättä ~~ja asia olisi ratkaistava kiireellisesti. Esityksen mukaan lähtökohtana olisi vaatimuksen ratkaiseminen kansliassa ilman istutokäsittelyä, jos tuomioistuin harkitsee sen soveliaaksi, mutta vaatimus voitaisiin käsitellä sen tehneen tai hänen määräämänsä asiaan perehtyneen virkamiehen läsnä ollessa, jos tuomioistuin harkitsee sen tarpeelliseksi vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä asiaan perehtyneen virkamiehen läsnä ollessa, minkä lisäksi asia olisi ratkaistava kiireellisesti. Asia voitaisiin myös ratkaista kansliassa ilman istutokäsittelyä, jos tuomioistuin harkitsee sen soveliaaksi.~~ Laite-etsinnän tutkinnallisen merkityksen ja esitutkinnan tarpeiden vuoksi laite-etsinnän toimittamista koskevia ~~päätöksiä~~ vaatimuksia tulisi mahdollisesti käsitellä ja ratkaista myös päivystysluontoisesti virka-ajan ulkopuolella.

Esityksessä ehdotetaan, että oikeusministeriön päivystysasetuksen 1 §:n 1 kohtaa muutettaisiin siten, että asetuksen soveltamisala ulotettaisiin kattamaan myös laite-etsinnän toimittamista koskevan ~~päätöksen vahvistamisen~~ vaatimuksen käsittelemisen pakkokeinolain 8 luvun 29 §:n mukaisissa asioissa. Lisäksi ehdotetaan, että asetuksen 2 §:n 1 momentin 2 kohtaa päivystyksestä muutettaisiin vastaavin osin.

Lisäksi on huomioitava, että oikeusministeriön päivystysasetuksen 1 §:n 1 kohdassa viitataan poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetun lakiin (1251/1995), joka on kumottu lailla sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa (255/2014). Näin ollen asetuksen 1 §:n 1 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä viitattaisiin voimassa olevan sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 89 §:ään.

On myös huomioitava, että Tasavallan presidentti on 14.3.2025 vahvistanut lain sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa (89/2025, Eduskunta on 25.2.2025 antanut kyseisen lain kokonaisuudistukseen liittyen eduskunnan vastauksen EV 2/2025 vp; hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 82/2023 vp), jolla kumotaan voimassa oleva laki 255/2014. Uusi laki tulee voimaan. Puolustusministeriöstä saadun tiedon mukaan uusi laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa, jolla kumotaan voimassa oleva laki, on suunniteltu tulevan voimaan 1.12.2025. Kokonaisuuteen liittyvien aikaisempien ja tulevien muutosten johdosta tarkoituksenmukaiseksi on katsottu päivystysasetuksen muutoksen laajempi tarkastelu näiltä osin erikseen tehtäväksi.

7 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan ~~kevään viimeistään~~ syksyn 2025 aikana. Lakia alettaisiin soveltaa sen tultua voimaan, ~~jolloin esityksessä ehdotettu säännös soveltuisi lain voimaantullessa vireillä oleviin rikosasioihin ja niiden tutkintaan. Lakimuutosta ei sovelleta taannehtivasti eli muutos soveltuisi vain niihin laite-etsintöihin, jotka suoritetaan lakimuutoksen voimaantulon jälkeen.~~

Esityksessä kuitenkin ehdotetaan siirtymäsäännöstä PKL 8:29a:n kumoamisen johdosta. Ehdotetun lain voimaantulon ja soveltamisen alkamisen jälkeen vireillä saattaa olla sellaisia 29 a §:n mukaisia asioita, joiden osalta on joko saatettu laite-etsintä tuomioistuimen tutkittavaksi tai joiden osalta olisi vielä mahdollista saattaa toimitettu laite-etsintä tuomioistuimen tutkittavaksi 29 a §:n mukaisesti ottaen huomioon PKL 8:18.1:ssä säädetty määräaika. Esimerkiksi 29 a §:n 2 momentin mukaan sen 1 momentissa tarkoitetun vaatimuksen käsittelyyn sovelletaan, mitä kotietsintää ja paikanetsintää koskevan vaatimuksen käsittelystä säädetään 18 §:ssä. Kyseisen 18 §:n 1 momentin mukaan sen vaatimuksesta, jonka luona kotietsintä on toimitettu, tuomioistuimen on todettava, ovatko kotietsinnän toimittamisen edellytykset olleet olemassa taikka onko kotietsinnässä menetelty 5 tai 6 §:n edellyttämällä tavalla. Vaatimus on tehtävä 30 päivän kuluessa kotietsinnän toimittamisesta tai siitä myöhemmästä ajankohdasta, jolloin vaatimuksen esittäjä on saanut tiedon etsinnän toimittamisesta.

Koska 18 §:n 1 momentin mukaan vaatimus on tehtävä 30 päivän kuluessa kotietsinnän toimittamisesta tai siitä myöhemmästä ajankohdasta, jolloin vaatimuksen esittäjä on saanut tiedon etsinnän toimittamisesta, esityksessä ehdotetun muutoksen voimaantulon ja soveltamisen alkamisen jälkeen saattaa vielä olla meneillään sellaisia asioita, joiden osalta 18 §:n 1 momentin mukainen 30 päivän määräaika olisi kesken. Tällaisten tapausten osalta on perusteltua, että mahdollista olisi vielä saattaa laite-etsintä tuomioistuimen tutkittavaksi 29 a §:n mukaisesti.

8 Suhde talousarvioesitykseen

Esityksellä ei ole arvioitu olevan talousarviovaikutuksia. Talouspoliittinen ministerivaliokunta linjasi helmikuussa 2024, että uusien EU:sta ja kansallisesta lainsäädännöstä johtuvien velvoitteiden myötä tulevat tehtävät resursoidaan pääsääntöisesti luopumalla olemassa olevista tehtävistä tai tehostamalla nykyisten tehtävien hoitamista.— Linjaus tarkoittaa tehtävien hoitamista nykyisten määrärahojen puitteissa. Linjaus on toistettu huhtikuussa 2024 hallituksen

kehysriihen yhteydessä. Esityksen mukaan ehdotetusta sääntelystä johtuvat uudet tehtävät hoidettaisiin tämän linjauksen mukaisesti nykyisten määrärahojen puitteissa (ks. myös jakso 1.3.2). Virastojen tulee seurata täytäntöönpanon kustannuksia ja toteumia ja jos täytäntöönpanonvaikutukset ovat merkittävästi arvioitua suurempia voidaan tilannetta tarkastella myöhemmissä talousarvioissa.

9 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Johdanto

Esityksessä ehdotettu sääntely on merkityksellistä perustuslain 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan, 21 §:ssä säädetyn oikeusturvan ja 22 §:ssä säädetyn perusoikeuksien turvaamisen kannalta sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklan mukaisen yksityis- ja perhe-elämän kunnioittamisen ja 8 artiklan mukaisen henkilötietojen suojan kannalta.

Esityksessä ehdotetun seurauksena tuomioistuimien arvioisi laite-etsinnän edellytysten täyttymistä suhteessa perusoikeuksien toteutumiseen ~~jo~~ etukäteisesti. Tämän lisäksi laitteen haltijalla tai muulla laitteeseen oikeutetulla henkilöllä olisi mahdollisuus saattaa laite-etsintä tuomioistuimen käsiteltäväksi, jos kyse ei ole ollut tuomioistuimen päätökseen perustuvasta laite-etsinnästä. Lisäksi erikseen määritellyistä tuomioistuimen päätöksistä saisi valittaa. ~~Käytettävissä olisi myös voimassa olevan sääntelyn mukaisesti tuomioistuimen jälkikäteisvalvonta tietyissä kiiretilanteissa.~~

Tuomioistuimen ~~vahvistukseen perustuvalla etukäteiskontrollilla~~ etu- ja jälkikäteisvalvonnalla varmistettaisiin oikeudenmukainen tasapaino yhtäältä rikollisuuden torjunnan yhteydessä suoritettavan tutkinnan tarpeisiin liittyvien oikeutettujen intressien ja toisaalta henkilöiden, joiden tietoihin pääsy koskee, yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskevien perusoikeuksien välillä. Pakkokeinolakiin ehdotetun muutoksen voidaan siten katsoa vahvistavan yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskevien perusoikeuksien toteutumista, kun päätöksen laite-etsinnästä pääsääntöisesti vahvistaisi tekisi tuomioistuimen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta.

Tuomioistuimen etukäteisvalvonnasta poikkeaminen

Esityksessä ehdotetusti tuomioistuimen etukäteisvalvonnasta voitaisiin poiketa tietyissä erikseen määritellyissä tilanteissa. Tuomioistuimen etukäteisvalvontaa koskeva vaatimus on LE-tuomiossa kytketty sellaiseen käsittelyyn, jossa perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa taattuihin perusoikeuksiin kohdistuvaa puuttumista voidaan pitää vakavana tai jopa erityisen vakavana.

Epäilyistä rikoksesta ja tutkinnan tarpeista riippuen laite-etsintä voidaan kohdistaa muun ohella myös sellaisiin laitteisiin, jotka eivät sisällä lainkaan suojattavia henkilötietoja tai ainakaan arkaluonteisina pidettäviä henkilötietoja tai muutoinkaan tietoja henkilön yksityiselämästä eli sellaisia tietoja, joiden osalta edellytettäisiin tuomioistuimen etukäteisvalvontaa. Tällaisten laitteiden osalta laite-etsinnän ei voida katsoa johtavan sellaiseen vakavaan tai erityisen vakavaan perusoikeuksiin puuttumiseen, joka edellyttäisi tuomioistuimen etukäteisvalvontaa. Lisäksi poikkeaminen olisi mahdollista PKL 21.3:ssa tarkoitetuissa tilanteissa tai perustuen vapaaehtoiseen suostumukseen (ks. jäljempänä tarkemmin suostumuksen osalta).

Esityksessä ehdotettavat poikkeukset tuomioistuimen etukäteisvalvontaan on rajattu perusoikeuskirjan 52(1) artiklan reunaehtojen edellyttämällä tavalla välttämättömään ja tällaisissa tilanteissa käsittelyn ei katsota johtavan Euroopan unionin tuomioistuimen LE-

tuomiossa tarkoitettuun perusoikeuksiin kohdistuvaan vakavaan tai erityisen vakavaan puuttumiseen, sillä poikkeaminen olisi mahdollista ainoastaan sellaisissa tilanteissa, joissa on perusteltu syy olettaa, että laite ei sisällä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, muita arkaluonteisia henkilötietoja tai tietoja henkilön yksityiselämästä. Kuitenkin jos laite-etsinnässä tarkoitettuja kiiretilanteita lukuun ottamatta havaitaan, että laite sisältää ehdotetussa 29 §:n 3 momentissa tarkoitettuja tietoja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, muita arkaluonteisia tietoja tai tietoja henkilön yksityiselämästä, tulee laite-etsintä keskeyttää ja saattaa heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua, päätös viivytystä tuomioistuimen vahvistettavaksi käsiteltäväksi. Kaikkien poikkeustilanteiden osalta olisi myös mahdollisuus saattaa asia jälkikäteisesti tuomioistuimen tutkittavaksi.

Toimitettaessa laite-etsintä laitteen palauttamiseksi sille, jolta se on rikoksella viety, laitteen tietosisällön tarkastelu on rajoittuasi puolestaan laitteen oikean omistajan selvittämiseen. Myöskään tällaisissa tilanteissa käsittelyn ei katsota johtavan LE-tuomiossa tarkoitettuun perusoikeuksiin kohdistuvaan vakavaan tai erityisen vakavaan puuttumiseen. Kiiretilanteiden osalta kyse olisi tuomioistuimen jälkikäteisvalvonnasta ja tuomioistuimen päätöksestä olisi valitusoikeus.

-Esityksessä ehdotettujen ehdotettuja poikkeusten poikkeuksia pidetään oikeasuhteisina ja hyväksyttävänä perustuslain mukaisten perusoikeuksien turvaamisen kannalta. Lisäksi esityksessä ehdotettavien poikkeusten arvioidaan olevan perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa taattujen perusoikeuksien näkökulmasta hyväksyttävää. oikeasuhteisuutta on arvioitu myös jaksossa 1.1 ja säännöskohtaisissa perusteluissa.

Suostumus tuomioistuimen etukäteisvalvonnasta poikkeamiseksi

Muiden pakkokeinojen kuin pidättämisen ja vangitsemisen osalta suostumusta voidaan pitää tietyssä määrin perusteltuna oikeuttamisperusteena. Tämä koskee erityisesti tapauksia, joissa toimenpide tehdään lähinnä asianomaisen omassa intressissä, esimerkiksi syyttömyyttä tukevan näytön esittämiseksi. Lähtökohtana on kuitenkin se, että oikeudellisesti merkityksellisen suostumuksen tulisi olla vapaaehtoinen ja annettu sellaisissa olosuhteissa, joissa suostuja on selvillä siitä, ettei hänellä ole laillista velvollisuutta alistua toimenpiteeseen. Suostumuksen antaminen ei myöskään saisi perustua oletukseen painostuksesta, kehotuksesta tai käskystä.

Laite-etsinnän toimittamisen ja nyt käsiteltävänä olevan esityksen ehdotuksen mukaisessa tilanteessa kyse ei kuitenkaan olisi suostumuksen antamisesta niinkään laite-etsinnän toimittamiseksi, vaan henkilön suostumus pikemmin tarkoittaisi oikeudesta luopumista suhteessa tuomioistuimen etukäteisvalvontaan. Oikeus tähän olisi myös asianomaisen intressien mukaista sikäli, kun kyse olisi esimerkiksi syyttömyyttä tukevan näytön esittämisestä tai esimerkiksi halusta tai toiveesta jouduttaa laite-etsinnän toimittamista laitteen palauttamiseksi sen haltijalle tai muulle siihen oikeutetulle. Perustelluksi ei ole arvioitu rajoittaa laitteen haltijan tai muun laitteeseen oikeutetun henkilön oikeutta ja mahdollisuuksia edistää asian selvittämistä, esimerkiksi syyttömyyttä tukevan näytön löytämiseksi. Edelleen laite-etsintä voi kohdistua myös muihin kuin rikoksesta epäiltyyn, esimerkiksi asianomistajaan tai todistajaan, jolloin laitteen omistajalla voi olla nimenomainen toive, että laite tutkitaan ja jäljennetään. Lisäksi kohdehenkilöillä ei itsellään välttämättä ole kykyä tuottaa tietoa ulos laitteelta ja sen luotettavuus näyttönä on helpommin kiistettävissä kuin forensisesti poliisiin toimesta tuotettu tieto, joka on varmennettua.

Esityksen mukaan henkilön suostumuksen – pelkästään pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksellä tehtävään laite-etsintään – tulisi olla vapaaehtoinen ja annettu sellaisissa olosuhteissa, joissa suostuja on selvillä siitä, ettei hänellä ole laillista velvollisuutta luopua

oikeudesta tuomioistuimen etukäteisvalvontaan. Esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa on selvennetty muun ohella suostumuksen antamiseen liittyviä olosuhteita ja reunaehtoja. Tämän lisäksi henkilöllä olisi esityksen mukaan oikeus saattaa myös jälkikäteisesti laite-etsintä tuomioistuimen tutkittavaksi. Näin ollen esityksen ehdotuksen mukaisesti olisi myös turvattu sellaiset tilanteet, joissa nousisi esiin epäily esimerkiksi henkilön suostumuksen vapaaehtoisuuteen liittyen tai muutoin suostumuksen antamiseen liittyvien olosuhteiden osalta, ottaen huomioon myös näiltä osin mahdolliset tilanteet liittyen suostumuksen peruuttamiseen. Viimeksi mainitun osalta tilanne olisi kuitenkin siinä mielessä erilainen, sillä suostumuksen nojalla laite-etsintä olisi jo toimitettu ja kysymys olisi kuitenkin suostumuksesta siihen, että on luovuttu tuomioistuimen ennakkovalvonnasta. Näin ollen suostumuksen peruuttamistilanteet eivät sinänsä sovellu nyt käsillä oleviin tilanteisiin ongelmitta eikä niitä koskien ole katsottu perustelluksi säätää esityksessä tarkemmin.

Ottaen huomioon, että suostumuksen antaminen nyt käsillä olevan esityksen kontekstissa merkitsisi ennemmin luopumista oikeudesta tuomioistuimen ennakkovalvontaan, on sääntelyä arvioitava erityisesti suostumuksen antaneen henkilön oikeusturvatakeiden kannalta. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt käytännössään huomiota suostumuskonstruktion. Valiokunta on erilaisessa asiayhteydessä korostanut suurta pidättyvää suostumuksen käyttämisessä perusoikeuksiin puuttumisen oikeutusperusteena (PeVL 30/2010 vp, s. 6).

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneessa käytännössään katsonut, että perusoikeusrajoituksen kohteeksi joutuvan henkilön suostumuksella voi sinänsä olla merkitystä valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa. Tässä suhteessa valiokunta on pitänyt oleellisenä sitä, mitä voidaan pitää oikeudellisesti relevanttina suostumuksena tietyssä tilanteessa (PeVL 31/2005 vp, s. 3, PeVL 19/2000 vp, s. 3/II ja PeVL 27/1998 vp, s. 2). Valiokunta on edellyttänyt suostumuksenvaraisesti perusoikeussuojan puuttuvalta lailta muun muassa tarkkuutta ja täsmällisyyttä, säännöksiä suostumuksen antamisen ja sen peruuttamisen tavasta, suostumuksen aitouden ja vapaaseen tahtoon perustuvuuden varmistamista samoin kuin sääntelyn välttämättömyyttä (ks. PeVL 35/2018, s. 31, PeVL 7/2014, s. 4, PeVL 7/2010 vp, s. 5, PeVL 37/2005 vp, s. 3 ja PeVL 19/2000 vp, s. 3/II). Lisäksi on varmistuttava siitä, että suostumuksen antaja tietää ja ymmärtää suostumuksen merkityksen (PeVL 31/2005 vp, s. 3/II).

Edellä mainitun perustuslakivaliokunnan käytäntö ei kuitenkaan nimenomaisesti liity suostumuksen antamiseen jonkin tietyn pakkokeinon käyttämiseksi. Valiokunnan käytäntö on liittynyt erilaisiin tilanteisiin, kuten tunnustamisoikeudenkäyntiin, kotirauhan suojassa tehtäviin tarkastuksiin, kotirauhan suojan piiriin kohdistuvaan peitetoiminta- ja valeostoaltuukien käyttöön sekä suostumuksesta summaariseen menettelyyn. Merkityksellisenä voidaan pitää puolestaan suostumusperusteista televalvontaa (PKL 10:7). Suostumusperusteinen televalvonta on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 8/1994 vp). Valiokunta on suostumusperusteista televalvontaa myöhemmin arvioidessaan korostanut sen merkitystä, että tunnistamistietojen saaminen vaatii asianomistajan suostumusta (PeVL 7/1997 vp, s. 2). Valiokunta ei ole tältä osin esimerkiksi edellyttänyt suostumusta koskevan sääntelyn täydentämistä esimerkiksi suostumuksen peruuttamistilanteisiin liittyen.

Edellä mainitusti nyt käsillä olevassa ehdotuksessa kyse olisi suostumuksesta luopua oikeudesta tuomioistuimen ennakkovalvontaan laite-etsinnän toimittamiseksi. Esityksen ehdotuksen mukaisesti jos laite-etsintä on toimitettu vain pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksellä perustuen laitteen haltijan tai muun laitteeseen oikeutetun henkilön suostumukseen, tuomioistuimen on laitteen haltijan tai muun laitteeseen oikeutetun henkilön vaatimuksesta todettava, ovatko laite-etsinnän toimittamisen edellytykset olleet olemassa. Kyse olisi siten

oikeussuojakeinosta suostumuksen antaneelle henkilölle esimerkiksi siltä osin, onko suostumus ollut aito ja vapaaseen tahtoon perustuva. Tältä osin ehdotettu sääntely myös varmistaisi sen, että suostumukseen perustuvat tuomioistuimen ennakkovalvonnan piiristä poikkeavat laite-etsinnät perustuisivat tapauskohtaiseen arviointiin muun ohella suostumuksen vapaaehtoisuuteen ja muihin sen antamiseen liittyvien olosuhteiden osalta.

Perustuslakivaliokunnan aikaisemman suostumusta koskevan lausuntokäytännön kattamat tilanteet eivät ole suoraan verrattavissa suostumuksen antamiseen laite-etsinnän toimittamiseksi tuomioistuimen ennakkovalvontaa suorittamatta. Perustuslakivaliokunta on aikaisemmin muun muassa tunnustamisoikeudenkäyntiin sekä sakkomenettelyyn liittyen katsonut, että suostumuksen aitouteen ja vapaaehtoisuuteen sekä nimenomaisuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota, kun kysymys on oikeusturvasta rangaistusta määrättäessä ja rikosoikeudenkäynnistä luopumisesta (PeVL 7/2014 vp, s. 4–5, PeVL 7/2010 vp, s. 5). Nyt ehdotettu käsillä oleva tilanne eroaa kuitenkin merkittävästi edellä mainituista, sillä suostumuksen antaja ei luovu oikeudestaan saada rikosasiansa käsitellyksi tavallisessa rikosasioiden käsittelyjärjestyksessä, vaan rikosasian selvittämiseen liittyvän yksittäisen pakkokeinon ennakkovalvonnasta tuomioistuimessa. Toisaalta nyt ehdotettu tilanne eroaa myös osin suostumusperusteisesta televalvonnasta, sillä laite-etsinnän edellytykset eivät suostumukseen perustuen muutu.

Myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) on arvioinut oikeuskäytännössään suostumuksen luonnetta. EIT on korostanut, että suostumuksen on oltava vapaaehtoinen ja sen on oltava annettu täydessä tietämyksessä tosiasioista (ks. Bože v. Latvia, 40927/05, kohta 69). Vapaaehtoisuuden osin merkitystä on annettu sille, että henkilöä ei ole pakotettu suostumuksen antamiseen taikka hänen ei ole annettu ymmärtää, ettei tällä ole muuta vaihtoehtoa kuin antaa suostumus tai että suostumuksen kohteena oleva toimenpide tapahtuisi suostumuksen antamatta jättämisestä huolimatta (ks. Posevini v. Bulgaria, no. 63638/14, kohta 75, Kučera v. Slovakia 48666/99, kohta 119, Rachwalski ja Ferenc v. Puola 47709/99, kohta 72 ja Saint-Paul Luxembourg S.A. v. Luxembourg, nro 26419/10, kohta 38). Pakottamiseksi EIT on arvioinut myös tilanteet, joissa henkilöltä puuttuu menettelytakeet, jotka suojaisivat tämän kykyä ilmaista todellinen tahtonsa (Belousov v. Ukraine, no. 4494/07, kohta 106).

Esityksen ehdotuksen säännöskohtaisissa perusteluissa on selostettu tarkemmin suostumuksen antamiseen liittyvää menettelyä ja tapauskohtaista harkintaa sekä olosuhteiden huomioon ottamista (ks. tarkemmin jakso 5). Esimerkiksi henkilön suostumus tulisi olla vapaaehtoinen ja annettu olosuhteissa, joissa suostuja on selvillä siitä, ettei hänellä ole laillista velvollisuutta suostua tuomioistuimen etukäteisvalvonnasta luopumiseen. Suostumuksen antamista koskevien vallitsevien olosuhteiden osalta olisi otettava huomioon suostujan henkilökohtaiset ominaisuudet ja esimerkiksi mahdollinen päihtymistila. Suostujan tulisi olla myös vähintään 18 vuotta täyttänyt. Suostumuksen antaminen ei saisi missään tapauksessa perustua painostamiseen tai muuhun sellaiseen, joka ilmentäisi suostujan kannalta velvollisuutta antaa asiassa suostumus. Todellisen tahdon ilmaisemisen varmistaminen on turvattu mahdollisuudella saattaa asia jälkikäteisesti tuomioistuimen tutkittavaksi.

Esityksessä on tuotu esille suostumukseen perustuvan sääntelyn tarpeellisuus ja perusteet sekä kuvattu kattavasti suostumuksen antamiseen liittyviä seikkoja, sen vapaaehtoisuuteen perustumisen varmistamista sekä mahdollisuutta saattaa laite-etsintä tuomioistuimen tutkittavaksi vielä suostumuksen antamisen jälkeen. Suostumukseen liittyviltä osin esityksessä ehdotettavien muutosten arvioidaan olevan perustuslakivaliokunnan käytännön näkökulmasta hyväksyttäviä. Suotavana kuitenkin pidetään, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

~~Oikeusturva~~ Esityksessä ehdotettavat poikkeukset etukäteisvalvontaan on rajattu perusoikeuskirjan 52(1) artiklan reunaehtojen edellyttämällä tavalla välttämättömään, sillä poikkeaminen olisi mahdollista ainoastaan sellaisissa tilanteissa, joissa on perusteltu syy olettaa, että laite ei sisällä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, muita arkaluonteisia henkilötietoja tai tietoja henkilön yksityiselämästä. Kuitenkin jos laite etsinnässä tarkoitettuja kiiretilanteita lukuun ottamatta havaitaan, että laite sisältää erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, muita arkaluonteisia tietoja tai tietoja henkilön yksityiselämästä, tulee laite-etsintä keskeyttää ja saattaa päätös viivytystä tuomioistuimen vahvistettavaksi.

Poikkeaminen olisi mahdollista lisäksi pakkokeinolain 8 luvun 21 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa ainoastaan siltä osin ja niin kauan, että laitteen oikea omistaja saadaan selville. Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Esityksessä ehdotettavien poikkeusten arvioidaan näin ollen olevan perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa taattujen perusoikeuksien näkökulmasta hyväksyttävii. Pykälän 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Esityksen ehdotuksen mukaisesti voimassa olevaa lakia muutettaisiin siten, että pääsääntöisesti tuomioistuin päättäisi laite-etsinnästä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta tiettyjä erikseen säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Ehdotuksen mukaan muutoksena nykytilaan olisi tuomioistuimen etu- tai jälkikäteisvalvonta, minkä lisäksi olisi myös oikeus saattaa asia tuomioistuimen tutkittavaksi ja oikeus valittaa tuomioistuimen päätöksestä tilanteissa, joissa laite-etsintä on toimitettu vain pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksen nojalla.

Esityksen ehdotuksen mukaan pääsääntönä olisi, että asian käsitteleminen tuomioistuimessa olisi julkista. Julkisuudesta olisi kuitenkin mahdollista poiketa oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain mukaisesti.

Esityksessä kumottavaksi ehdotetun PKL 8:29a:ssä säädetään laite-etsinnän saattamisesta tuomioistuimen käsiteltäväksi. Kyseinen oikeus on kuitenkin rajoitettu laite-etsintöihin, jotka on tehty kotietsinnän tai PKL 8:18.4:n mukaisen paikanetsinnän yhteydessä taikka on syytä olettaa, että etsinnän kohteeksi on joutunut 1 §:n 3 momentissa tarkoitettua tietoa. Esityksen ehdotuksen mukaisesti muutoksena nykytilaan olisi pääsääntöinen tuomioistuimen etukäteisvalvonta ilman rajoituksia edellä mainittuihin tilanteisiin, minkä lisäksi olisi oikeus saattaa asia tuomioistuimen tutkittavaksi ja oikeus valittaa tuomioistuimen päätöksestä tilanteissa, joissa laite-etsintä on toimitettu vain pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksen nojalla. Ehdotetussa sääntelyssä olisi myös huomioitu erikseen PKL 8:1.3:ssa mainitut tiedot, joiden osalta noudatettaisiin erityistä kotietsintää koskevaa sääntelyä.

Kaikkiaan esityksessä ehdotetut muutokset parantavat perusoikeuksien suojan turvaamista nykytilaan verrattuna. Täten esityksessä ehdotettavien muutosten arvioidaan olevan perustuslain 21 §:ssä taatun oikeusturvavaatimuksen näkökulmasta hyväksyttävii.

Rajoitettu kantelu- ja muutoksenhakuoikeus

Perustuslain 21 §:ssä on turvattu muutoksenhakuoikeus, mutta perustuslain kannalta hyväksyttävistä muutoksenhakuoikeuden rajoituksista on mahdollista säätää lakiin otettavilla yksilöidyillä muutoksenhakukielloilla (PeVL 21/2011 vp, s. 2 ja PeVL 20/2005 vp, s. 8). Muutoksenhakuoikeus ei ole ehdoton oikeus (PeVL 33/2014 vp). Perustuslain 21 §:n säännökset eivät estä säätämästä lailla vähäisiä poikkeuksia niissä turvattuihin oikeuksiin, kunhan tällaiset poikkeukset eivät muuta kulloinkin kyseessä olevan oikeusturvatakeen asemaa pääsääntönä eivätkä yksittäistapauksessa vaaranna yksilön oikeusturvaa (ks. esim. PeVL 68/2014 vp, s. 3/I).

Koska esityksen ehdotuksen mukaisesti nykytilasta poiketen säädettäisiin tuomioistuimen pääsääntöisestä etukäteisvalvonnasta laite-etsinnän toimittamisen suhteen, tarkoituksenmukaiseksi ei ole arvioitu erillisen muutoksenhakuoikeuden säätämistä lukuun ottamatta niitä tilanteita, joissa laite-etsinnän toimittaminen ei ole perustunut tuomioistuimen ennakkolupaun. Esityksen muutosehdotuksen itsessään on jo arvioitu parantavan perusoikeuksien suojan turvaamista, minkä vuoksi erillistä rajoittumatonta muutoksenhakuoikeutta ehdotetun tuomioistuimen etukäteisvalvonnan lisäksi ei ole katsottu perustelluksi. Näin ollen esityksessä ehdotetun rajoitetun muutoksenhakuoikeuden ei katsota olevan perustuslain kannalta ongelmallinen ja ehdotus on perustuslakivaliokunnan asiaan liittyvän vakiintuneen käytännön mukainen.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan PKL 8:29a:n kumoamista. Edellä mainituin perustein perustelluksi ei ole katsottu erillistä muutoksenhakuoikeutta tuomioistuimen etukäteisvalvonnan lisäksi.

Laitteen haltijan tai muun laitteeseen oikeutetun henkilön kuulemisesta poikkeaminen tuomioistuinkäsittelyssä

Perustuslain 21 §:ssä turvattu oikeusturvan mukaan muun ohella oikeus tulla kuulluksi turvataan lailla. Esityksessä ehdotetun lainmuutoksen taustalla olevassa Euroopan unionin tuomioistuimen LE-tuomiossa ei nimenomaisesti edellytetä eikä oteta kantaa siihen, tulisiko laitteen haltijaa tai muuta laitteeseen oikeutettua henkilöä kuulla laite-etsinnän toimittamisen suhteen, etenkin siltä osin, voitaisiinko laite-etsinnän toimittamista koskeva vaatimus ratkaista tuomioistuimessa ilman laitteen haltijan tai muun laitteeseen oikeutetun henkilön kuulemista.

Perustuslaissa turvattu oikeus tulla kuulluksi on varsin vahva oikeusperiaate. Kuulemisperiaate perustuu yleisesti asianosaisten tasapuolisuuteen eli kontradiktoriseen periaatteeseen ja sen merkitys ilmenee erityisesti oikeudenkäyntivaiheessa. Kuulemisperiaatteen velvoittavuus on siten vahvimmillaan rikosasian tuomioistuinkäsittelyssä, joskin sillä voi olla merkitystä myös esitutkinnan aikana eräissä tilanteissa. Tärkeää siten on, että henkilöllä on mahdollisuus tulla kuulluksi eli esittää kantansa pakkokeinon käyttämisen suhteen, mutta kannan huomioon ottamisen osalta riittäväksi rikostutkinnan alkuvaiheeseen suhteutettuna – ottaen huomioon rikostutkinnalliset intressit – on katsottava, että kanta voidaan ottaa huomioon viimeistään asian mahdollisessa oikeudenkäynnissä (ks. esim. EIT Vera Fernández-Huidobro v. Espanja, 2010, kohdat 108–114).

Esityksen mukaan laitteen haltijaa tai muuta laitteeseen oikeutettua henkilöä ei kuultaisi laite-etsintävaatimuksen tuomioistuinkäsittelyssä. Tältä osin sääntely vastaisi erityistä kotietsintää koskevaa tuomioistuinkäsittelyä (PKL 8:17.2), jossa asia ratkaistaan kuulematta henkilöä, jonka luona erityinen kotietsintä toimitettaisiin. Laitteen haltijan tai muun laitteeseen oikeutetun henkilön oikeussuoja turvataan jo sillä, että jatkossa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen lisäksi laite-etsinnän toimittamista koskevat edellytykset erityisesti suhteellisuusperiaatteen mukaisesti arvioidaan riippumattoman tuomioistuimen toimesta etukäteisesti. Näin myös

tuomioistuimen etukäteisvalvonnalla varmistettaisiin oikeudenmukainen tasapaino yhtäältä rikollisuuden torjunnan yhteydessä suoritettavan tutkinnan tarpeisiin liittyvien oikeutettujen intressien ja toisaalta henkilöiden, joiden tietoihin pääsy koskee, yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskevien perusoikeuksien välillä. Lisäksi erityistä kotietsintää koskevaan tuomioistuimen päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla ja vain pidättämiseen oikeutetulla virkamiehellä on päätöksen osalta kantelu-oikeus (PKL 8:17.3). Näin ollen esityksessä on katsottu perustelluksi ja perustuslaissa turvatu oikeusturvan kannalta asianmukaiseksi, että laite-etsintävaatimuksen tuomioistuinkäsittelyssä ei tarvitse kuulla laitteen haltijaa tai muuta siihen oikeutettua henkilöä, vaikka esityksessä ei ehdoteta tuomioistuimen etukäteislupa perustuvan laite-etsinnän osalta erillistä muutoksenhaku- tai kantelu-oikeutta laitteen haltijalle tai muulle laitteeseen oikeutetulle henkilölle. Laitteen haltijalla tai muulla laitteeseen oikeutetulla henkilöllä olisi mahdollisuus riitauttaa laite-etsinnällä hankittujen todisteiden lainmukaisuus asian pääkäsittelyssä ottaen huomioon oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 25 §:n 3 momentti, joka mahdollistaa EIT:n oikeuskäytännössä asetetun vähimmäisvaatimuksen (ks. esim. Svetina v. Slovenia, 22.5.2018, myös esim. Bykov v. Venäjä 10.3.2009 suuri jaosto).

Esityksen ehdotuksen on arvioitu olevan hyväksyttävä perustuslaissa turvatu oikeusturvan kannalta.

EU:n oikeuden mukaisuus ja kansallinen liikkumavara

Edellä jaksossa 1.1 selostetusti Euroopan unionin tuomioistuimen LE-tuomion mukaan sen varmistamiseksi, että kussakin tapauksessa noudatetaan suhteellisuusperiaatetta punnitsemalla kaikkia asiassa merkityksellisiä seikkoja, on olennaisen tärkeää edellyttää joko tuomioistuimen tai riippumattoman hallintoelimen suorittamaa etukäteisvalvontaa. Tuomioistuimen tai elimen on tuomion mukaisesti varmistettava oikeudenmukainen tasapaino rikollisuuden torjunnan yhteydessä suoritettavan tutkinnan tarpeisiin liittyvien intressien sekä toisaalta henkilöiden yksityiselämää ja henkilötietojen suojaa koskevien perusoikeuksien välillä. Tuomioistuimen tuomio siten koskee nimenomaisesti sitä, että kansallisessa lainsäädännössä on varmistettu joko tuomioistuimen tai riippumattoman hallintoelimen etukäteisvalvonta laite-etsinnän toimittamiseksi.

Esityksen mukaan tuomioistuin päättäisi etukäteisesti laite-etsinnästä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta tiettyjä erikseen säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Täten esityksessä ehdotettavien muutosten arvioidaan olevan unionin tuomioistuimen tuomion mukaisia.

Edellä mainituin perustein lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi suostumukseen liittyviltä osin lausunnon.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

pakkokeinolain 8 luvun 29 §:n muuttamisesta sekä 21 §:n 3 momentin ja 29 a §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan pakkokeinolain (806/2011) 8 luvun 21 §:n 3 momentti ja 29 a §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 452/2023,
muutetaan ~~pakkokeinolain (806/2011) 8 luvun~~ 29 § seuraavasti:

8 luku

Etsintä

29 §

Laite-etsinnästä päättäminen

Tuomioistuin päättää Laite-etsinnästä ~~päättää~~ pidättämiseen ~~oikeutettu~~ oikeutetun virkamiesvirkamiehen vaatimuksesta. ~~Päätöksen vahvistaa tällöin tuomioistuin.~~ Asian tuomioistuinkäsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin, mitä 3 luvun 1, 3, 8 ja 10 §:ssä säädetään vangitsemisasian käsittelystä ~~sekä 8 luvun 17 §:n 3 momentissa säädetään erityistä kotietsintää~~

~~koskevan päätöksen kantelu-oikeudesta. Laite-etsinnän vahvistamista koskeva~~ Vaatimus on otettava viipymättä tuomioistuimessa käsiteltäväksi ja asia on ratkaistava kiireellisesti. Jos kysymys on 1 §:n 3 momentissa tarkoitetuista tiedoista, noudatetaan soveltuvin osin erityistä kotietsintää koskevia 15 §:n 1 ja 2 momenttia ja 17 §:ää.

Asia voidaan vaatimuksesta ratkaista kansliassa ilman istutokäsittelyä, jos tuomioistuin harkitsee sen soveliaaksi. Vaatimus voidaan kuitenkin käsitellä ~~vaatimuksen~~ sen tehneen tai hänen määräämänsä asiaan perehtyneen virkamiehen läsnä ollessa, jos tuomioistuin harkitsee sen tarpeelliseksi. Asia on ratkaistava kiireellisesti. Käsittely voidaan pitää ~~myös~~ käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään. Asia ratkaistaan kuulematta laitteen haltijaa tai muuta laitteeseen oikeutettua henkilöä. Asia voidaan ratkaista kansliassa ilman istutokäsittelyä, jos tuomioistuin harkitsee sen soveliaaksi.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi kuitenkin päättää laite-etsinnästä, jos on perusteltu syy olettaa, että laite ei sisällä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, muita arkaluonteisia tietoja tai tietoja henkilön yksityiselämästä. Jos laite-etsinnässä kuitenkin 3 momentissa tarkoitettuja kiiretilanteita lukuun ottamatta havaitaan, että laite sisältää erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, muita arkaluonteisia tietoja tai tietoja henkilön yksityiselämästä, tulee laite-etsintä keskeyttää ja saattaa päätös viivyttyksettä heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua, tuomioistuimen vahvistettavaksi käsiteltäväksi 1 ja 2 momentin mukaisesti. Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi myös päättää laite-etsinnästä 21 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tilanteessa, mutta laite-etsinnän tulee rajoittua tietoihin, jotka ovat välttämättömiä laitteeseen oikeutetun henkilön selvittämiseksi ja laitteesta saadut tiedot on tämän jälkeen välittömästi hävitettävä. Lisäksi pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää laite-etsinnästä, jos laitteen haltija tai muu laitteeseen oikeutettu henkilö vapaaehtoisesti käsillä oleva tilanne huomioon ottaen suostuu siihen.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää laite-etsinnästä myös silloin kun laite-etsinnän välitön toimittaminen on asian kiireellisyyden vuoksi välttämätöntä. Asian kiireellisyyden sitä edellyttäessä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätös saadaan kirjata etsinnän toimittamisen jälkeen. Asia on saatettava tuomioistuimen ~~vahvistettavaksi päätettäväksi~~ heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua laite-etsinnän aloittamisesta 1 ja 2 momentin mukaisesti. Jos kysymys on 1 §:n 3 momentissa tarkoitetuista tiedoista, noudatetaan soveltuvin osin erityistä kotietsintää koskevia 15 §:n 1 ja 2 momenttia ja 17 §:ää.

Jos vain pidättämiseen oikeutettu virkamies on päättänyt laite-etsinnästä 3 momentissa tarkoitettulla tavalla, tuomioistuimen on laitteen haltijan tai muun laitteeseen oikeutetun henkilön vaatimuksesta todettava, ovatko laite-etsinnän toimittamisen edellytykset olleet olemassa. Vaatimus on tehtävä 30 päivän kuluessa laite-etsinnän toimittamisesta tai siitä myöhemmästä ajankohdasta, jolloin vaatimuksen esittäjä on saanut tiedon laite-etsinnän toimittamisesta.

Tuomioistuimen 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa kuitenkin ilman määräaikaa kannella päätöksestä. Kantelu on käsiteltävä kiireellisesti. Tuomioistuimen 4 ja 5 momentissa tarkoitettua päätöksestä saa valittaa erikseen. Valitus ei estä laite-etsinnän toimittamista. Edellä 3 ja 4 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksen nojalla toimitetussa laite-etsinnässä kertynyt aineisto on viipymättä hävitettävä, jos tuomioistuin katsoo, että laite-etsinnän toimittamiselle ei ole ollut edellytyksiä. Hävittämistä voidaan lykätä, kunnes tuomioistuimen ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20__ -.

Ennen tämän lain voimaantuloa tehdyn laite-etsinnän saattamiseen tuomioistuimen tutkittavaksi sovelletaan tämän lain voimaan tullessa olleita säännöksiä.

Helsingissä x.x.2025

Pääministeri

Petteri Orpo

Oikeusministeri Leena Meri

Liite
Rinnakkaisteksti

Laki

pakkokeinolain 8 luvun 29 §:n muuttamisesta sekä 21 §:n 3 momentin ja 29 a §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan pakkokeinolain (806/2011) 8 luvun 21 §:n 3 momentti ja 29 a §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 452/2023,
muutetaan 29 § ~~muutetaan~~ pakkokeinolain (806/2011) 8 luvun 29 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

21 §

21 §

Laite-etsinnän edellytykset

Laite-etsinnän edellytykset

Päätös paikkaan kohdistuvan etsinnän toimittamisesta saadaan ulottaa koskemaan myös etsinnän toimittamispaikassa olevaa teknistä laitetta tai tietojärjestelmää, jos kyseessä ei ole paikkaan kohdistuva etsintä henkilön löytämiseksi.

(kumotaan)

29 §

29 §

Laite-etsinnästä päättäminen

Laite-etsinnästä päättäminen

Laite-etsinnästä päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies ja 15 §:n 3 momentissa tarkoitetussa kiireellisessä tilanteessa poliisimies noudattaen soveltuvin osin 16 §:ssä säädettyä. Jos kysymys on 1 §:n 3 momentissa tarkoitetuista tiedoista,

Tuomioistuin päättää laite-etsinnästä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Asian tuomioistuinkäsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin, mitä 3 luvun 1, 3, 8 ja

noudatetaan soveltuvin osin erityistä kotietsintää koskevia 15 §:n 1 ja 2 momenttia ja 17 §:ää.

10 §:ssä säädetään vangitsemisasian käsittelystä. Vaatimus on otettava viipymättä tuomioistuimessa käsiteltäväksi ja asia on ratkaistava kiireellisesti. Jos kysymys on 1 §:n 3 momentissa tarkoitetuista tiedoista, noudatetaan soveltuvin osin erityistä kotietsintää koskevia 15 §:n 1 ja 2 momenttia ja 17 §:ää.

Asia voidaan vaatimuksesta ratkaista kansliassa ilman istutuskäsittelyä, jos tuomioistuin harkitsee sen soveliaaksi. Vaatimus voidaan kuitenkin käsitellä sen tehneen tai hänen määräämänsä asiaan perehtyneen virkamiehen läsnä ollessa, jos tuomioistuin harkitsee sen tarpeelliseksi. Käsittely voidaan pitää käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään. Asia ratkaistaan kuulematta laitteen haltijaa tai muuta laitteeseen oikeutettua henkilöä.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi kuitenkin päättää laite-etsinnästä, jos on perusteltu syy olettaa, että laite ei sisällä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, muita arkaluonteisia tietoja tai tietoja henkilön yksityiselämästä. Jos laite-etsinnässä kuitenkin havaitaan, että laite sisältää erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, muita arkaluonteisia tietoja tai tietoja henkilön yksityiselämästä, tulee laite-etsintä keskeyttää ja saattaa heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua, tuomioistuimen käsiteltäväksi 1 ja 2 momentin mukaisesti. Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi myös päättää laite-etsinnästä 21 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tilanteessa, mutta laite-etsinnän tulee rajoittua tietoihin, jotka ovat välttämättömiä laitteeseen oikeutetun henkilön selvittämiseksi ja laitteesta saadut tiedot on tämän jälkeen välittömästi hävitettävä. Lisäksi pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää laite-etsinnästä, jos laitteen haltija tai muu siihen oikeutettu henkilö vapaaehtoisesti käsillä oleva tilanne huomioon ottaen suostuu siihen.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää laite-etsinnästä myös silloin kun laite-etsinnän välitön toimittaminen on asian kiireellisyyden vuoksi välttämätöntä. Asian kiireellisyyden sitä edellyttäessä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätös saadaan kirjata etsinnän toimittamisen jälkeen. Asia on saatettava

29 a §

Laite-etsinnän saattaminen tuomioistuimen
tutkittavaksi

Jos laite-etsintä on toimitettu kotietsinnän tai 18 §:n 4 momentissa tarkoitetun paikanetsinnän yhteydessä taikka on syytä olettaa, että etsinnän kohteeksi on joutunut 1 §:n 3 momentissa tarkoitettua tietoa, tuomioistuimen on laitteen haltijan tai muun laitteeseen oikeutetun henkilön vaatimuksesta todettava, ovatko laite-etsinnän toimittamisen edellytykset olleet olemassa tai

tuomioistuimen päätettäväksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua laite-etsinnän aloittamisesta 1 ja 2 momentin mukaisesti. Jos kysymys on 1 §:n 3 momentissa tarkoitetuista tiedoista, noudatetaan soveltuvin osin erityistä kotietsintää koskevia 15 §:n 1 ja 2 momenttia ja 17 §:ää.

Jos vain pidättämiseen oikeutettu virkamies on päättänyt laite-etsinnästä 3 momentissa tarkoitettulla tavalla, tuomioistuimen on laitteen haltijan tai muun laitteeseen oikeutetun henkilön vaatimuksesta todettava, ovatko laite-etsinnän toimittamisen edellytykset olleet olemassa. Vaatimus on tehtävä 30 päivän kuluessa laite-etsinnän toimittamisesta tai siitä myöhemmästä ajankohdasta, jolloin vaatimuksen esittäjä on saanut tiedon laite-etsinnän toimittamisesta.

Tuomioistuimen 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa kuitenkin ilman määräaikaa kannella päätöksestä. Kantelu on käsiteltävä kiireellisesti. Tuomioistuimen 4 ja 5 momentissa tarkoitettu päätöksestä saa valittaa erikseen. Valitus ei estä laite-etsinnän toimittamista. Edellä 3 ja 4 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksen nojalla toimitetussa laite-etsinnässä kertynyt aineisto on viipymättä hävitettävä, jos tuomioistuin katsoo, että laite-etsinnän toimittamiselle ei ole ollut edellytyksiä. Hävittämistä voidaan lykätä, kunnes tuomioistuimen ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi.

Laite-etsinnästä päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Päätöksen vahvistaa tällöin tuomioistuin. Asian tuomioistuinkäsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin, mitä 3 luvun 1, 3, 8 ja 10 §:ssä säädetään vangitsemisasian käsittelystä sekä 8 luvun 17 §:n 3 momentissa säädetään erityistä kotietsintää koskevan päätöksen kanteluoikeudesta. Laite-etsinnän vahvistamista koskeva vaatimus on otettava viipymättä tuomioistuimessa käsiteltäväksi vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä asiaan perehtyneen virkamiehen läsnä ollessa. Asia on ratkaistava kiireellisesti. Käsittely voidaan pitää myös käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään. Asia voidaan ratkaista kansliassa

onko etsinnässä menetelty 22 §:ssä edellytetyllä tavalla ja noudatettu soveltuvin osin 5 ja 6 §:n säännöksiä.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun vaatimuksen käsittelyyn sovelletaan, mitä kotietsintää ja paikanetsintää koskevan vaatimuksen käsittelystä säädetään 18 §:ssä.

~~ilman istuntokäsittelyä, jos tuomioistuin harkitsee sen soveliaaksi.~~

~~Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi kuitenkin päättää laite-etsinnästä, jos on perusteltu syy olettaa, että laite ei sisällä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, muita arkaluonteisia tietoja tai tietoja henkilön yksityiselämästä. Jos laite-etsinnässä 3 momentissa tarkoitettuja kiiretilanteita lukuun ottamatta havaitaan, että laite sisältää erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, muita arkaluonteisia tietoja tai tietoja henkilön yksityiselämästä, tulee laite-etsintä keskeyttää ja saattaa päätös viivytystä tuomioistuimen vahvistettavaksi. Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi myös päättää laite-etsinnästä 21 §:n 2 momentissa tarkoitetussa tilanteessa.~~

~~Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää laite-etsinnästä myös silloin kun laite-etsinnän välitön toimittaminen on asian kiireellisyyden vuoksi välttämätöntä. Asia on saatettava tuomioistuimen vahvistettavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua laite-etsinnän aloittamisesta. Jos kysymys on 1 §:n 3 momentissa tarkoitetuista tiedoista, noudatetaan soveltuvin osin erityistä kotietsintää koskevia 15 §:n 1 ja 2 momenttia ja 17 §:ää.~~

29 a §

Laite-etsinnän saattaminen tuomioistuimen tutkittavaksi

(kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 —.

Ennen tämän lain voimaantuloa tehdyn laite-
etsinnän saattamiseen tuomioistuimen
tutkittavaksi sovelletaan tämän lain voimaan
tullessa olleita säännöksiä.

Liite
Asetusluonnos

Oikeusministeriön asetus

vangitsemisasioiden ja muiden kiireellisten asioiden käsittelystä käräjäoikeuksissa eräissä tapauksissa annetun oikeusministeriön asetuksen 1 ja 2 §:n muuttamisesta

Oikeusministeriön päätöksen mukaisesti
muutetaan vangitsemisasioiden ja muiden kiireellisten asioiden käsittelystä käräjäoikeuksissa eräissä tapauksissa annetun oikeusministeriön asetuksen (953/2013) 1 §:n 1 kohtaa, sellaisena kuin se on asetuksessa 184/2018, ja 2 §:n 1 momentin 2 kohtaa, sellaisena kuin se on asetuksessa 80/2017, seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tässä asetuksessa säädetään käräjäoikeuksista, jotka kiireellisissä tapauksissa:

1) saavat päättää pidätetyn vangitsemisesta, **laite-etsinnästä** sekä salaisista pakko- ja tiedonhankintakeinoista pakkokeinolain (806/2011) 3 luvun 1 §:n 1 momentin, **8 luvun 29 §:n 1 momentin** ja 10 luvun 43 §:n 1 momentin, poliisilain (872/2011) 5 luvun 45 §:n 1 momentin, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 3 luvun 44 §:n 1 momentin, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain (108/2018) 39 §:n 1 momentin sekä ~~poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetun lain (1251/1995) 4 §:n 1 momentin ja 5 §:n~~

mukaisissa asioissa sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (255/2014) 89 §:n mukaisissa asioissa;

2 §

Päivystys

Päivystyksellä tarkoitetaan käräjäoikeuden valmiutta päivystysalueellaan vapunpäivänä, juhannusaattona, itsenäisyyspäivänä, jouluaattona sekä lauantaina, sunnuntaina ja muuksi päiväksi sattuvana kirkollisena juhlapäivänä:

2) vastaanottaa vaatimuksia ja esityksiä salaisia pakkokeinoja ja salaisia tiedonhankintakeinoja sekä laite-etsintää koskevissa lupa-asioissa ja ratkaisuihin sekä käsitellä näitä asioita;

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä x.x.2025